

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΔ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689

15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1967

ΑΡ. 14

ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣ

Ἐφ' ὅσον ὁ Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς καθορίζεται καὶ ἀνυψώθη—ὀρθῶς ὀρθότατα—ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως ὡς «γραμμὴ πλεύσεως» καὶ ὡς ἀμετάθετος σκοπός, πρὸς ὃν δεόν νὰ κατατείνῃ ὁ δημόσιος καὶ ἰδιωτικὸς ἡμῶν βίος, εἶναι ἀνάγκη, πιστευόμεν, ὅπως ἀποσαφηνισθῇ ἡ ἔννοιά του, μὲ πᾶσαν ἐφικτὴν πληρότητα.

★

Βεβαίως, ὡς γενικώτερος στόχος, προβάλλει ἡ ἐπαναφορὰ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ἀξιῶν τῆς θείας Χριστιανικῆς ἀληθείας, ἡ ὁποία καταλάμπουσα τὰς συνειδήσεις ἀπὸ τὸ ἀνέσπερον φῶς τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου, ἀπεργάζεται καὶ προκαλεῖ αὐτομάτως τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ χριστιανικὸς ἀναμφιβόλως εἶναι καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς Δύσεως. Ἡ ὁποία ὅμως ἀπομακρυνθεῖσα ἀπὸ τὰς ἀρχεγόνους πηγὰς, ἐσιτίσθη καὶ ἐτράφη ἀφθόνως ἀπὸ τὰ ξυλῶδη καὶ κακογόνα σπέρματα τοῦ «οὐμανισμοῦ» καὶ ἐκρημνίσθη ἐντὸς τοῦ κόσμου τῆς ἐγωϊστικῆς διαιρέσεως καὶ βεβαιώσεως ἐαυτῆς. Καὶ ἀκόμη δὲ σήμερον ἡ ὀρθολογίζουσα σκέψις τῆς ζητεῖ συχνότατα ν' ἀποκαλύψῃ καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ, ὡς κριτήρια ζωῆς καὶ ὡς καθοδηγητικὰ καὶ λυτρωτικὰ ἀληθείας, διαφόρους φιλοσοφικὰς δῆθεν καὶ ἐπιστημονικὰς πραγματείας.

★

Τὸ ζητούμενον ἐπομένως εἶναι ἡ ἐπιστροφή εἰς τὰς ἀρχεγόνους πηγὰς. Καὶ εἰς τὴν—μεγίστης καὶ ἀνεκτιμήτου ἀληθῶς ἀξίας—Ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν, εἰς τὰ διαυγῆ νόματα τῆς ὁποίας οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ λάμπῃ,

ὡς καθοδηγητικὸν φῶς τοῦ κόσμου, ἀσκίαστος ὁ ἥλιος τῆς θείας ἀληθείας. Καὶ ὑπάρχει ὄντως μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς σκέψεως καὶ ζωῆς, ὅπως αὕτη διεμορφώθη εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ τῆς χριστιανικῆς τοιαύτης τῆς Δύσεως.

★

Ἐκεῖ εἰς τὸ θεοφρούρητον Βυζάντιον ὑπάρχουν αἱ ρίζαι καὶ αἱ καταβολαὶ ὑπερόχων πνευματικῶν δημιουργιῶν, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ψυχὴ του ἀνυψώθησαν ὡς ὑψίστη ἀξία, φέρουσα ἀνεξίτητον τὴν σφραγίδα τῆς αἰωνιότητος. Ἐκεῖ διεμορφώθη ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια, ὡς Ὁρθοδοξία, καὶ ὡς μία, ἅγια, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ὡς λέγει τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως. Ποῦ ὡς ἁγιαστικὴ δύναμις καὶ πνοὴ ἦτο αἰσθητὴ εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ βίου· καὶ ἐπλήρου ὅλον τὸ πολυτάραχον καὶ ἀειδίνητον ρεῦμα τῆς ζωῆς. Καὶ ἦτο τόσο κραταιὰ καὶ τόσο παμμεροῦς ἰσχύος ἡ ἐπιβολὴ τῆς, ὥστε ἀπέβη τὸ θεμελιῶδες στοιχεῖον τοῦ πολιτειακοῦ καὶ λαϊκοῦ βίου. Καὶ συνέδεε, ἀρρήκτως καὶ μὲ ἀδαμαντίνους δεσμούς εἰς ἓνα πολιτειακὸν ὄργανισμὸν ὅλους τοὺς ὑπηκόους τῆς αὐτοκρατορίας, παρὰ τὰς γλωσσικὰς καὶ ἐθνολογικὰς μεταξὺ των διαφοράς.

★

Τῆς πνευματικῆς αὐτῆς διαθήκης θεματοφύλαξ ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας, τῆς ὁποίας τὸ κῦρος εἶναι ἀπόλυτον, καὶ προέρχεται ἀπὸ γεγονότα καὶ ἀληθείας τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἐμπειρίας βιωθείσας ὑπὸ τοῦ Ἑθνους μας. Καὶ διὰ τοῦτο ἀποτελεῖ

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

ΕΙΣ ΤΑ ΕΙΡΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

Α'

ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Ἀριθ. Πρωτ. 631

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κόριε Ἱερῶνυμε, Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἄσμενοι ἐδεξάμεθα καὶ ἐν συνεδρίῳ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἡδέως ἀνέγνωμεν τὰ ἀπὸ κς' τοῦ παρελθόντος μηνὸς Μαΐου μεμνηνογμένα Ἐνθρονιστήρια Γράμματα τῆς Ὑμετέρας λίαν ἀγαπητῆς καὶ περισπουδάστου ἡμῖν Μακαριότητος, ἐξαγγελούσης ἡμῖν τὴν εὐδοκίαν τοῦ Παναγάρχου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος καὶ κανονικαῖς καὶ νομίμοις ψήφοις τῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων τῶν συγκροτούντων τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προ-

κρίσει δὲ τοῦ εὐσεβεστάτου Ἀνακτος, ἐκλογὴν καὶ προχείρισιν Αὐτῆς εἰς τὸν διὰ τὴν ἀποχωρήσεως τοῦ γεραροῦ Ἀρχιεπισκόπου κ. Χρυσοστόμου χηρεύσαντα Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν ἀνάληψιν τῆς Προεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Βεβαιούμεθα γὰρ διὰ τῶν Γραμμάτων τούτων τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος, ὅτι Αὐτὴ πάση σπουδῇ σπουδάσει τηρεῖν τὴν μετὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῶν ἄλλων σεπτῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων καὶ Ἀτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἐνότητά ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης, ἀλώβητόν τε καὶ ἀπαραχάρακτον διακρατεῖν τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν καὶ παράδοσιν καὶ κανονικὴν τάξιν, καὶ στερεῶς ἀμύνεσθαι τούτων κατὰ πάσης ὀθενδήποτε ἐπιβουλῆς, περὶ ὧν καὶ πλατότερον ἐπληροφορήθημεν κατὰ τὴν προσωπικὴν ἡμῶν μετὰ τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἐπικοινωνίαν κατὰ τὴν πρότερον πρὸς ἡμᾶς ἐπίσκεψιν Αὐτῆς.

Πρὸς τὰς ἐπισήμους ταύτας ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἐπαγγελίας τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος

τὴν ψυχὴν του, τὸ βαθύτερον στοιχεῖον τῆς ὑπάρξεώς του, καὶ τὸν καθημερινὸν του παιδαγωγὸν εἰς τὸν δρόμον τοῦ ἠθικοῦ χρέους καὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης. Αὐτὴ ἠγήθη τῆς Φυλῆς μας κατὰ τὰ τετρακόσια ἔτη τῆς μαρτυρικῆς τῆς δουλείας. Καὶ αὐτὴ ἐδημιούργησε τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀτμόσφαιραν, ἐντὸς τῆς ὁποίας συνετελέσθη ἡ μεταμόρφωσις τῶν ψυχῶν τῶν πατέρων μας, εἰς σημεῖον ὥστε νὰ αἰσθάνωνται τὴν ἐλευθερίαν ὡς ἀπαραίτητον στοιχεῖον καὶ ὡς ἀέρα διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς των.

★

Δυστυχῶς ὁμως ἡ ἐπίμονος τάσις κατὰ τοὺς καιροὺς μας αὐτοὺς πρὸς ὑλιστικὴν ἐξήγησιν τῆς ἱστορικῆς ζωῆς, τάσις ἀντιπνευματικὴ, καὶ ἐμφαινουσα ἀποξένωσιν ἀπὸ τὴν ψυχικὴν ζωὴν τοῦ Ἔθνους μας, ἐσκίασε βαρέως τὴν ἀλήθειαν. Καὶ μᾶς ἔλλειψεν οὕτω ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις καὶ ἐκτίμησις τοῦ θαύματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Καὶ ἐλησμονήθη—ἠθελημένως καὶ ἐπιμόνως—ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος πίστις μας ὑπῆρξεν ἡ λυτρωτικὴ δύναμις τοῦ Ἔθνους μας. Αὐτὴ ἀνύψωσε τὸ

πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ μας. Καὶ αὐτὴ, ὡς Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς, διέπλασε τὸ ὑψηλὸν πνεῦμα αὐτοθυσίας, καὶ τῶν ἐκπάγλων καὶ δραματικῶν αὐτόχρομα ἡρωισμῶν, ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν ἐποποιίαν τοῦ 21 καὶ ὅπως προσφάτως τῆς Πίνδου.

★

Καὶ διὰ τοῦτο, ὡς καὶ εἰς ἄλλας στήλας γράφομεν, ἡ συγκινητικωτάτη ἐκκλησις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου πρὸς τοὺς νέους Θεολόγους, ὅπως μὴ ἀνεχθοῦν περαιτέρω («νὰ παραμένουν ἐσβεσμένα χίλια καὶ πλέον θυσιαστήρια ἀναιμάκτου θυσίας»), ἐξήστραψεν, ὡς ἐπιταγὴ χρέους, ὄχι μόνον πρὸς αὐτούς, ὡς κατ' ἐξοχὴν πνευματικὸς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλους ἡμᾶς, διὰ «νὰ γνωρίσωμεν τοὺς ἐαυτοὺς μας», ὅπως λέγει ὁ Ἐθνικὸς μας ποιητῆς. Καὶ λυτρούμενοι ἀπὸ τὴν δουλείαν τοῦ ἐγωκεντρικοῦ ἀτόμου, νὰ βοηθήσωμεν, πλήρεις πίστεως καὶ δημιουργικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, νὰ ὑψωθῇ καὶ πάλιν ἡ Φυλὴ μας ἡρωϊκὴ πρόμαχος τῶν πανανθρωπίνων ἀξιών.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

καὶ ἡμεῖς ὀλοθύμως ἀνταποκρινόμενοι, εὐλογοῦμεν τὸ ὑπερύμνητον τοῦ Κυρίου Ὄνομα, ὅτι τακτικῶς καὶ ὀμαλῶς τὰ κατὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ ὄντως ἱστορικοῦ καὶ μορφαῖς ἀποστολικαῖς καὶ ἀγίαις τιμηθέντος Θρόνου τῶν Ἀθηνῶν συνετελέσθησαν ἀναδείξει εἰς αὐτὸν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, ἥς γνωστά εἰσιν ἢ τε πρὸς τὴν Ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις, τό τε θερμὸν τῆς πίστεως, ἢ τε πληρότης τῆς θεολογικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς παιδεύσεως καὶ ἢ πρὸς διακονίαν ἐγκάρδιος ἐφροσύνης.

Ἀσμένως οὖν νῦν ἐπὶ τὴν ἀπάντησιν τῆ Ὑμετέρας Μακαριότητι διὰ τῶνδε τῶν Εἰρηρικῶν ἡμῶν Γραμμάτων ἦγοντες, τὸν τῆς κοινῆς ἀδελφικῆς φιλαδέλφως ἀποδίδομεν Αὐτῇ ἀσπασμὸν καὶ ῥήματα ἀγάπης ἀντιφθεγγόμεθα, διάπυρον τὴν δέησιν τῶ Μεγάλῳ Ἀρχιεπισκοπῶν ἀναφέροντες, ὅπως Ὁτοῦ ἐνδυναμοῖ καὶ κρατύνῃ Αὐτὴν ἐν τῇ ἀναληφθεῖσῃ ἐπ' Αὐτῆς ὑψηλῇ καὶ πολυευθύνῳ διακονίᾳ τῆς χειραγωγίας πρὸς νομὰς τὰς σωτηρίους τοῦ εὐλογημένου Αὐτῆς λογικοῦ ποιμνίου.

Διαβεβαιούμενοι δὲ τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ὅτι καὶ ἡμεῖς, περὶ πολλοῦ ποιούμενοι καὶ πάσῃ χρώμενοι σπουδῇ φυλάττειν τε καὶ κρατύνειν τοὺς δεσμοὺς τῆς ἀδελφικῆς σχέσεως καὶ συνεργασίας μετὰ πασῶν τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρόθυμοι πάντοτε ἐσόμεθα παρέχειν Αὐτῇ τὴν ἀπ' ἡμῶν ἐφικτὴν συναντίληψιν καὶ σύμπραξιν ἐν οἷς ἂν δεήσειεν, ὅτι τε ἀείποτε μέλλομεν μιμνήσκεισθαι τοῦ τιμίου Αὐτῆς ὀνόματος ἐν ταῖς πρὸς τὸν Κύριον ἐντευξέσιν ἡμῶν καὶ προσευχαῖς, περιπτυσσόμεθα Αὐτὴν καὶ αἰθὶς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν καὶ διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς καὶ ἐξειδιασμένης τιμῆς.

1967 Ἰουνίου 28

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

Β'

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ἀριθ. Πρωτ. 525

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν, Ὑπέρτιμε καὶ Ἐξαιρε πάσης Ἑλλάδος καὶ Προέδρε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἴαν ἀγαπητὴ ἀδελφὴ καὶ συλλειτουργῆ τῆς Ἡμῶν Μετριότητος, Κύριε Ἱερῶνυμε, τὴν Ὑμετέραν περισπούδαστον Ἡμῖν Μακαριότητα ἐν ἀγίῳ φιλήματι περιπτυσσόμενοι, ἠδέως προσαγορευόμεν.

Χαρὰν ἔσχομεν ἀληθῆ καὶ εὐχαριστίαν δόξομεν τῷ Ὁρασίῳ τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορι καὶ Κυβερνήτῃ ἀννέγκομεν τοῖς Εἰρηρικοῖς ἐντυχόντες μετὰ τῆς περὶ Ἡμᾶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Γράμμασι τῆς Ὑμετέρας ἴαν ἀγαπητῆς καὶ περισπούδαστον Μακαριότητος, δι' ὧν Αὐτῇ, θεῖα καὶ σεπτῇ ἐντολῇ,

ἀλλὰ καὶ μεσοκαρδίῳ ἐν Κυρίῳ φιλαδελφίας πόθῳ ὑπείκουσα, γνωρίζει Ἡμῖν τὴν, κανονικαῖς καὶ νομίμοις ψήφοις τῶν Ἀγίων Ἀρχιερέων, τῶν συγκροτούντων τὴν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προκρίσει δὲ τοῦ Εὐσεβεστάτου ὑμῶν Ἀνακτος, ἐκλογὴν Αὐτῆς καὶ ἀνάρρησιν ἐπὶ τὸν Ἀγιώτατον, Ἀποστολικὸν καὶ Ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν τῆς Προεδρίας τῆς κατ' Αὐτὴν Ἱερᾶς Συνόδου ἀνάληψιν, ἀσπασμὸν δ' ἐν Χριστῷ ἀνταλάσσουσα καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει στοιχοῦσα, δεξιὰν προσφέρει κοινωνίας, τὴν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ πίστει ἅμα καὶ τοῖς δόγμασιν ἐνότητά τῇ Μιᾶ, Ἀγίᾳ, Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐμμονῇ καθομολογοῦσα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡδίστην παρεχομένη διαβεβαίωσιν, ὅτι πᾶσαν καταβαλεῖ μέριμναν, ἵνα τὸ ἐξ Αὐτῆς προάγῃ καὶ περισσεύῃ ἢ ἐν ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀγάπη ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, ἔτι δὲ διαχέηται αὐτῇ πᾶσι τοῖς ἐπὶ γῆς ἀνθρώποις, τῷ συνδέσμῳ δὲ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης συγκρατουμένη, προβάλει τὸν ἐν ἡμῖν Χριστὸν Κύριον τοῖς τε περὶ ἡμᾶς μὴ Ὁρθοδόξως Αὐτὸν ὁμολογοῦσι καὶ τοῖς ἀγνοοῦσιν ἔτι Αὐτὸν φῶς ἀληθινόν, φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

Ὁὕτως οὖν τὰ τ' εὐαγγέλια καὶ τὴν καθομολόγησιν καὶ τὴν διαβεβαίωσιν περιχαρεῖς δεξιόμενοι, ὅλη μὲν καρδίᾳ συγκαίρομεν ὁμοῦ τε τῇ Ὑμετέρα πεπνυμένη Ἀγάπῃ τοσαύτης καὶ τηλικαύτης λαχούσης ἐπαξίως θεοβραβεύτου τιμῆς, καὶ τῇ Ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, τοιοῦτου ἀξιοθείσῃ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Προέδρου τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Αὐτῆς Συνόδου, πλουσίως τοῖς τοῦ Πνεύματος χαρίσμασι πεπρωτισμένον καὶ ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ Εὐαγγελίου δεδοκιμασμένον, ἀσφαλῆ δὲ κεκτημένον τὰ ἐχέγγυα, ὅτι ἀξίως καὶ θεοφιλῶς κυβερνήσει τὴν ἐμπιστευθεῖσαν Αὐτῇ ὀλκάδα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ νομὰς σωτηρίους ποδηγητήσει τὸν περιούσιον λαόν.

Ἀσμενοὶ δ' Αὐτῇ τὰς προσρήσεις ἀνταποδιδόντες, μάλα τε προθύμως δεξιὰς Αὐτῇ ἀδελφοσύνης χεῖρας θεοφιλεῖς τείνοντες, ἐκ βαθέων δεόμεθα τοῦ Κυρίου σῶξιν μὲν Αὐτὴν ἐπὶ μήκιστον, ὑγιαίνουσαν καὶ εὐεκτοῦσαν καὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ὀρθοτομοῦσαν, εὐδοοῦν δ' Αὐτῆς τὰς ἱερὰς προθέσεις ὑπὲρ τοῦ νοητοῦ ἀμπελώνος, οὗ τὴν ἐπιμέλειαν ἢ ἐξ ὕψους χάρις Αὐτῇ ἐνεπιστεύσατο.

Διαβεβαιούμενοι δ' Αὐτὴν, ὅτι καὶ Ἡμεῖς περὶ πολλοῦ ποιούμεθα καὶ πάσῃ χρώμεθα σπουδῇ φυλάττειν τε καὶ κρατύνειν τοὺς δεσμοὺς τῆς εἰρήνης, τῆς ἐνότητος καὶ τῆς συνεργασίας μετὰ πασῶν τῶν Ἀγιωτάτων Ἐκκλησιῶν, προσεπιδηλοῦμεν ἅμ' Αὐτῇ, ὅτι προθύμως καὶ Ἡμεῖς παρέξομεν πᾶσαν δυνατὴν συναντίληψιν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας.

Πόθῳ δ' ἀδελφικῷ καὶ αἰθὶς τὴν Ὑμετέραν Γερασμίαν Μακαριότητα περιπτυσσόμενοι, ὡς καὶ τοὺς τὴν περὶ Αὐτὴν Ἀγίαν Σύνοδον συγκροτοῦντας ἀγαπητοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς, ἐκτενεῖς ὑπὲρ Αὐτῆς τε καὶ Ἐκείνων καὶ τῆς καθόλου Ἀγιωτάτης Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας ἀντεφώνησε τὴν Α. Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμον τὴν 9 Ἰουλίου 1967 κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν αὐτοῦ εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Μακαριώτατε,

Ἐπὶ τῷ εὐτυχεῖ γεγονότι τῆς εὐσήμου ἐκλογῆς τῆς Ὑμετέρας λίαν ἡμῖν ἀγαπητῆς Μακαριότητος εἰς τὸν ἔνδοξον Ἀποστολικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, συνεχάρημεν Αὐτῇ, ἀπὸ Συνόδου, ἐν πολλῇ χαρᾷ, τηλεγραφικῶς, καὶ διὰ τοῦ Ἀντιπροσώπου ἡμῶν Ἱεροτάτου Γέροντος Μητροπολίτου Χαλκηδόνος καὶ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν κ. Μελίτωνος.

Ἄλλ' εὐχαριστοῦμεν τὴν Ὑμετέραν περισπούδαστον Μακαριότητα θερμῶς, ἀπὸ μέρους τῆς περι-

ἡμῶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς λοιπῆς τοῦ Θρόνου Ἱεραρχίας, τῆς Πατριαρχικῆς Αἰθῆς, τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, τῆς ἐν τῇ Πόλει ταύτῃ Ὀμογενείας καὶ ἡμῶν προσωπικῶς, ἐπὶ τῇ ἐναισίμῳ ἐνταῦθα ἐλεύσει Αὐτῆς, μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνοδείας καὶ τῶν λοιπῶν ἐντίμων ἀκολούθων Αὐτῆς, διὰ τὴν ἐπίσκεψιν καθ' ἑαυτὴν καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀναμενόμενα βέβαια καὶ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ ἐγγὺς καὶ αὐτοπροσώπως συγχωρῶμεν Αὐτῇ, εἰς κατακύρωσιν ἅμα καὶ τῆς χαρᾶς τῶν ἐπὶ μέρους Ἀγίων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εὐφῆμων δημοσιευμάτων τοῦ Παγκοσμίου Τύπου, Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Πολιτικοῦ.

Εἶναι γνωστὰ τῇ Ὑμετέρᾳ περισπουδαστῶ Μακαριότητι τὰ σεπτὰ ταῦτα τῆς Προγονικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Σκηνώματα, ἐκ τῆς εὐλαβείας

τὰς δεήσεις ποιούμεθα ἀπὸ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ διατελοῦμεν.

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλὴμ 1967 Ἰουνίου 10.

Τῆς Ὑμετέρας περισπουδαστῶ Μακαριότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός καὶ ὅλως πρόθυμος

† Ὁ Ἱεροσολύμων ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΣ

Γ'

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, λίαν ἡμῖν ἀγαπητὴ καὶ περισπουδάστε ἀδελφὴ καὶ συλλειτουργγέ, Κύριε Ἱερώνυμε, τὴν Ὑμετέραν γερασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἀγάπη ἀδελφικῇ ἐδεξάμεθα καὶ χαρᾷ ἐνδομύχῳ ἀνέγνωμεν τὴν ἀπὸ 26 παρελθόντος μηνὸς Μαΐου ἀπολελυμένην ἐνθρονιστήριον τῆς Ὑμετέρας γερασμίας Μακαριότητος ἐπιστολήν.

Ἐπὶ τὴν ὀφειλομένην ἀπάντησιν ἤκοντες, πρωτίστως μὲν θερμῶς ἀναπέμπομεν εὐχὰς πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως τῆς υγείας τοῦ γεραροῦ καὶ πολιοῦ τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος προκατόχου Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου τοῦ Β', οὗ πολὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ ἔπαινος, πρόφρονι δ' εἶτα τῇ καρδίᾳ τὸν ἀδελφικὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν τῇ Ὑμετέρᾳ Ἀγάπῃ ἀνταποδίδομεν καὶ δεξιὰν Αὐτῇ κοινωνίας προθύμως τελνομεν, ὅλη ἅμα ψυχῇ συγκαίροντες Αὐτῇ ἐπὶ τῇ ἐπαξία ἀναρρῆσει εἰς τὸν Ἀγιώτατον Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς ἀδελφῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας καὶ εὐχόμενοι, ἵνα ἡ ἐπ' αἰσίοις ἀρξαμένη ποιμαντορικῇ Αὐτῆς

δραῖσις ἀποβῇ ἔνδοξος καὶ ἀνθηρὰ ἐν τε τῇ Ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν ταῖς σχέσεσιν Αὐτῆς πρὸς τὰς λοιπὰς ἀδελφὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας.

Εἴη τὸ ὄνομα τοῦ Οὐρανίου τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιεπίσκοπος ἡλόγητος καὶ δεδοξασμένος, ὅτι, πολλὴν ἐνδειξάμενος τὴν εὐμένειαν πρὸς τὴν Ἀγιωτάτην Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν, ἐχαρίσατο Αὐτῇ ἐν τῷ τιμίῳ προσώπῳ τῆς Ὑμετέρας περισπουδαστῶ Μακαριότητος Προθιεράρχην, πολλοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασι πεπρωκισμένον, συνέσει πολλῇ κεκοσμημένον, ζήλου ἱεροῦ ἐμφορούμενον, ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῇ θεραπείᾳ τῶν Θεολογικῶν Γραμμάτων δεδοκιμασμένον καὶ ἱκανὸν ἄρα βαστάσαι τὸ βᾶρος τῶν εὐθυνῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπείας καὶ δυνάμενον λυσιτελῶς διακονῆσαι τῷ Κυρίῳ καὶ δεξιῶς πηδαλιονηγεῖσθαι καὶ εἰς λιμένα εὐδίου ἀσφαλῶς καταγαγεῖν τὸ τῆς Θεοῦ πεπιστευμένης Αὐτῷ Ἐκκλησίας σκάφος.

Διαβεβαιούμενοι δὲ τὴν Ὑμετέραν λίαν ἡμῖν ἀγαπητὴν Μακαριότητα, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐν ταῖς πρὸς τὸν τὰ πάντα δυνάμενον Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν ἐντεύξεσι καὶ δεήσεσιν ἡμῶν μέλλομεν ἀδιαλείπτως μνημονεῖν Αὐτῆς καὶ δεέσθαι ὑπὲρ Αὐτῆς πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα κρατῆται καὶ ἐνδυναμοῖ Αὐτὴν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἐπιπόνου καὶ πολυεθόνου Αὐτῆς ἔργου, ἐξαιτούμεθα Θεοῦ τὰ ἔτη Αὐτῆς ὡς πλεῖστα, εἰρηρικὰ καὶ σωτήρια, καὶ περιπτυσσόμενοι Αὐτὴν καὶ αὐθις ἐν φιλήματι ἀγίῳ, διατελοῦμεν.

Ἐν τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ Κύπρου,
τῇ 24ῃ Ἰουνίου 1967

Τῆς Ὑμετέρας γερασμίας Μακαριότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Κύπρου ΜΑΚΑΡΙΟΣ

Αὐτῆς πρὸς ταῦτα, ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἱερατικοῦ Αὐτῆς σταδίου, ἐκ τῶν ἐπανεπιλημμένων ἐλεύσεων Αὐτῆς ἐνταῦθα πρὸ ἐτῶν καὶ ἐκ τῆς συνεχοῦς πνευματικῆς μεθ' ἡμῶν ἐπικοινωνίας.

Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον, γνωστὴ τυγχάνει ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης πᾶσιν ἡμῖν ἐνταῦθα, ἐκ τοῦ ἠθους καὶ τῶν περικοσμοῦντων αὐτῇ ἀρετῶν, τῶν λιπαρῶν σπονδῶν ἐν Ἀθήναις καὶ πολλοῖς τοῦ Ἐξωτερικοῦ Χώροις, τῶν πολλῶν καὶ ἐξόχων συγγραμμάτων, τῆς ὑψηλῆς ἐφημεριακῆς διακονίας, τῆς Καθηγητικῆς Πανεπιστημιακῆς Ἐδρας, τῆς συμμετοχῆς ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν, τῶν ἐπισκέψεων ἀπὸ τῆν Ἑυρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἐκ τῆς κατ' ἰδίαν πρωτοβουλίας Ἱεραποστολικῆς πορείας Αὐτῆς μέχρι τῆς Οὐγκάντα.

Ἄλλ' εὐχαριστοῦμεν ἀπὸ καρδίας καὶ δι' οὐδὲ μετὰ βαθείας συγκινήσεως ἅμα δὲ καὶ ἱκανοποιήσεως πολλῆς ἠκούσαμεν πάντες, ἀγαθοῦς λόγους Αὐτῆς, ἐκ πλουσίας καρδίας καὶ διακονίας βαθύτατα πεφωτισμένης, πρότερον ἡμῖν ἀπευθυνθέντας καὶ εὐχόμεθα ὀλοφύχως καὶ ἀθις, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἐνισχύῃ Αὐτὴν εἰς τὴν ἱερὰν καὶ πολνεύθυνον ἀποστολὴν Αὐτῆς.

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία καιρῶς ἠσθάνετο τελευταίως τὴν ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας ἀπουσίαν τῆς προσφιλοῦς θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ δὴ εἰς καιροῦς ἐξόχως σημαντικούς.

Λέγομεν δὲ ταῦτα, ἀπλῶς καὶ μόνον, ἵνα ἐξάρωμεν ἔτι ἐντονώτερον τὴν σημασίαν τῆς ἐδλογημένης ταύτης ἐπισκέψεως τῆς Ὑμετέρας Γερασμίας Μακαριότητος παρ' ἡμῖν, καὶ τὸν ὁμολογουμένως νέον σταθμὸν, ὅτι-να ἡ ἐκλογὴ Αὐτῆς σημειῖται ἐν τε τοῖς ἐσωτερικοῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πράγμασι καὶ τῇ ἤδη ἐξαγγελθεισῇ εὐθυγράμμῳ καὶ πολυτίμῳ συνεργασίᾳ Αὐτῆς μεθ' ἡμῶν.

Ἦτο δὲ καὶ προσωπικὸς ἡμῶν μύχιος πόθος τὸ γενόμενον, διότι διατηροῦμεν ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν καὶ βαθείαν τὴν ἐνγνωμοσύνην πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, περιθάλαψαν ἡμᾶς στοργικῶς, ἀφ' ὅτου κατήλθομεν εἰς Ἀθήνας ὡς Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς αὐτῆς καὶ Διάκονος τοῦ αἰοδίδμου Ἀρχιεπισκόπου τότε Ἀθηνῶν Μελετίου, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1922 καὶ εἰς τὴν Ἱ. Μητροπόλιν Κεκύρας καὶ Παξῶν ἀναγαοῦσαν ἡμᾶς.

Δι' εὐχόμεθα ὄντως ὥρας τῆς ἱστορίας μεγάλας ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Δι' ὁ καὶ εἰ Διάκονοι τῶν ἐπὶ μέρος Ἁγίων τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν, αἰσθανόμενοι βαθύτατα τὴν εὐθύνην τῆς ἀποστολῆς ἡμῶν, διακατεχόμεθα ὑπὸ ἀνεκλαλήτου καὶ ἐπιτακτικοῦ πόθου, ὅπως, παρὰ τὰς δογματικὰς διαφορὰς, φέρωμεν τῷ κόσμῳ ὡς κήρυγμα καὶ βίωμα τὸ κατ' ἐξοχὴν μῆνυμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀγάπην.

Τὸ μῆνυμα τοῦτο διεκήρυξε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διὰ τῆς Ἐγγυκλίου αὐτοῦ, ἐν ἔτει 1920,

πρὸς ἀπάσας τὰς Ὁμολογίας εἰς συγκρότησιν Κοινωνίας Ἐκκλησιῶν.

Τοῦ μηνύματος τούτου τῆς ἀγάπης διαπρόσιον κήρυκα ἐνεφάνισεν Ἐαυτὴν ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης, ἤδη ἀπὸ τῆς 28ης Ἰουνίου 1940, προσερχομένη τριακονταπενταετῆς πον Διάκονος, ἵνα λάβῃ τοῦ Προσβυτέρου τὸν βαθμὸν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀλήστου μνήμης Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς «ἐπιστράτευσιν ἀγάπης» καλοῦσα κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1949 διὰ τὸ ἔργον τῆς «Χριστιανικῆς Προνοίας» πρὸς τὸν Λαόν, χάριν τοῦ Λαοῦ, χάριν τοῦ ἀνθρώπου.

Σήμερον, μετὰ τὴν παταγώδη ἀποτυχίαν τῶν πολιτικῶν μηνυμάτων τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἀπομένει παρὰ μόνον τούτο, τὸ μῆνυμα τοῦτέστι τῆς ἀγάπης. Καὶ εἶναι ἀρκετόν. Καὶ εἶναι πλήρες. Καὶ τούτο ἐν πρωτοβουλία πάλιν ἐξήγγειλεν ὁ Θρόνος οὗτος μετὰ πασῶν τῶν κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησιῶν.

Ἄς εἴπωμεν ὅθεν ἀπαξ ἔτι. Ἡ ὥρα τῆς Ὁρθοδόξιας ἐπέστη. Καὶ δικαίως ἡ ἐκλογὴ τῆς Ὑμετέρας περισπουδάστου Μακαριότητος, ἡ χειροτονία, ἡ θριαμβευτικὴ ἐνθρόνισις, ὁ ὑπέροχος Αὐτῆς λόγος, ἐχαρκτηρισθῆσαν ὡς «σάλπισμα προσκλητήριον» πρὸς τὴν Ἁγιοτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ πάσας, ἵνα ὁμοῦ χωρήσωμεν ἐπὶ τὴν κοινὴν ταύτην πορείαν, ἐν ἣ ἐτάξατο ἡμᾶς ὁ Κύριος, τὴν τελικὴν τ. ἔ. ἐνότητα τῶν πάντων.

Ἐλλογητὸς ὁ Ὑψιστος, ἀδελφοί. Καλῶς ὠρίσατε! Ἄς συμπορευθῶμεν ἐπὶ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ Χριστοῦ, χάριν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀρχή, σὺν Θεῷ, ἐγένετο. Τὰς δ' ἐπὶ μέρος λεπτομερείας τοῦ κοινοῦ προγράμματος θὰ καταρτίσωμεν εἰς κοινὰς συνομιλίας κατ' αὐτὰς καὶ περαιτέρω.

Εὐχαριστοῦμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι θερμῶς καὶ διὰ τὰς ἐκδηλώσεις Αὐτῆς, τὰς τόσον στοργικὰς, πρὸς τὸν Μακαριώτατον προκατόχον Αὐτῆς κ. Χρυσόστομον.

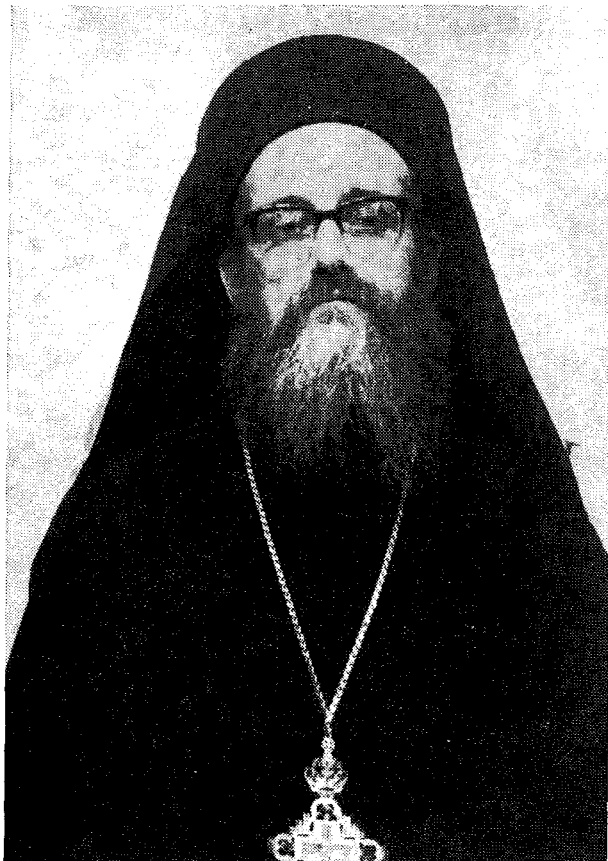
Σεβόμενοι ἀπολύτως τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως, τῆς γνώμης, τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος, δὲν ἐπαύσαμεν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο νὰ τρέφομεν καὶ ἐκδηλώμεν πρὸς τὴν Α. Μακαριότητα ἀγάπην καὶ σεβασμὸν, ὡς ὁμογάλακτον ἀδελφόν, ὡς Μητροπολίτην Καβάλας, πρῶτον Πρόεδρον τῆς Α' Πανορθόδοξου Διασκέψεως Ρόδου, ὡς Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, ὡς Πρόεδρον τῶν Ἐορτῶν τῆς Χιλιετηρίδος τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ εἰς ἀναγνώρισιν τῆς ὑποδοχῆς καὶ ξενίας κατὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἔλευσιν ἡμῶν, ἐπὶ δὲ τῇ τελευταίᾳ ἀσθενείᾳ ἐκδηλώσαντες Αὐτῷ τὴν μεγάλην ἡμῶν πάντων ἐνταῦθα συμπάθειαν.

Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς, Μακαριώτατε, καὶ ἐπὶ ταῖς περιποιήσεσιν Αὐτῆς, ταῖς πολλαπλαῖς, πρὸς τὸν Σεβ. Ἐξάρχον ἡμῶν Μητροπολίτην Γέροντα Χαλκηδόνος κ. Μελετίωνα, ἔτι δὲ καὶ τῇ εὐδοκίᾳ ὅπως ἐχητε ὡς συνοδοῦς τοὺς ἀγαπητοὺς ἀδελφοὺς Σεβ. Μητροπολίτην Πατρῶν κ. Κωνσταντῖνον, ἐξ ἡμῶν, ἀπὸ Κοζάνης, καὶ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

**Βιογραφικόν σημείωμα
Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ
Αἰγίνης κ. Ἱεροθέου**

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Ἱερόθεος, κατὰ κόσμον Σπυρί-

† Ὁ Ὑδρας κ. Ἱερόθεος

νῶν ἐν Πάτραις, ἔτι περισσότερον ἡμέτερον, διὰ τὴν φύλαξιν τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, Ἰδρυτοῦ καὶ πρώτου Ἐπισκόπου τῆς Ἁγιοπάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κασσανδρείας κ. Συνέσιον, ὁμογάλακτον ἀδελφὸν ἐκ Χάλκης καὶ κατ' οὐσίαν Μητροπολίτην τοῦ θρόνου ἡμῶν.

Ἐδχαριστοῦμεν καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς Συνοδοὺς Ἀδελφούς, ἀγαπητοὺς ἡμῶν καὶ ἀφωσιωμένους υἱοὺς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκφράζοντες εὐχαριστίας τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι διὰ τὴν αὐτοπροαίρετον προσφορὰν, ὅπως εὐλογησῆ τὸ ἐνταῦθα προσφιλὲς Ποίμνιον, ἀκλόνητον εἰς τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν, εἰς τὰς Ἱεράς Παραδόσεις, εἰς τὴν φύλαξιν τῆς παρακαταθήκης καὶ τῶν σεπτῶν λειτουργιών καὶ τὴν διαβίωσιν αὐτοῦ ἐνταῦθα, βεβαιούμεν,

δων Τσαντίλης, ἐγεννήθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1920 εἰς Πάτρας. Διακούσας αὐτόθι τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἐσπούδασε τὴν ἱεράν τῆς Θεολογίας ἐπιστήμην εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, ἐλαβε δὲ τὸ πτυχίον του τὸ 1948.

Ἀκολουθῶν στρατευθεὶς (1948-1950), ὑπηρετήσεν εἰς τὸ Β' 10, ἀναπτύξας ἀξιόλογον κηρυκτικὸν καὶ γενικῶς πνευματικὸν ἔργον εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ὀρθοσκευτικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσίν του ἐκ τῶν τάξεων τοῦ Στρατοῦ, διηκόνησε τὴν Ἐκκλησίαν ὡς λαϊκὸς ἱεροκλήρυξ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου ἐπὶ τριετίαν (1950-1953), εἶτα δὲ διωρίσθη καθηγητὴς τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, ὑπηρετήσας εἰς Ἀμαλιάδα ἐπὶ διετίαν καὶ ἀκολουθῶν εἰς Πάτρας.

Ἐχειροτονήθη Διάκονος τὴν 3ην Φεβρουαρίου 1958 καὶ Πρεσβύτερος (Ἀρχιμανδρίτης) τὴν 17ην Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Κωνσταντίνου, ἔκτοτε δὲ ὡς Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Πατρῶν ἀνέπτυξε πολὺπλευρον ἔργον, διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν, κατακτῆσας τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ ποιμνίου τῆς θεοσώστου ταύτης Μητροπόλεως.

Ἐκ τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου σημειοῦμεν τὸ ἐκτενὲς ἄρθρον του περὶ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Πατρῶν, δημοσιευθὲν εἰς τὸν 1' τόμον τῆς «Θρησκευτικῆς καὶ Ἠθικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

Ἡ ἀριστίνδην Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀποβλέπουσα εἰς τὰ διανοητικὰ καὶ πνευματικὰ αὐτοῦ χαρίσματα, τὴν ὁσιότητα τοῦ βίου καὶ τὸ ἀνεπίληπτον ἦθος αὐτοῦ, ἐξέλεξε τούτου τὴν 21ην Ἰουλίου ἐ.ἔ. Μητροπολίτην τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης, ἣ δὲ χειροτονία αὐτοῦ ἐγένετο ἐν Ἀθήναις εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἁγίας Εἰρήνης τὴν 26ην τοῦ αὐτοῦ μηνός.

ὅτι θὰ προσπαθῆσωμεν τὸ κατὰ δύναμιν, ὅπως ἡ ἐνταῦθα διαμονὴ ἀποβῆ πᾶσιν Ὑμῶν εὐχάριστος.

Καὶ ἐπὶ πᾶσι θερμὰς εὐχαριστίας ἐκφράζομεν διὰ τὰς εὐλαβεῖς προσρήσεις τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ εὐσεβοῦς Βασιλέως Κωνσταντίνου, τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας Ἑλλάδος καὶ τοῦ προσφιλοῦς Λαοῦ, οὗτινος διατηροῦμεν ζωηρὰς τὰς ἀναμνήσεις τῶν ἐκδηλώσεων αὐτοῦ κατὰ τὴν παρ' ὁμῶν ἐπίσκεψιν ἡμῶν μετὰ τῆς ἡμετέρας Ἱεράς Συνοδείας, καὶ παρακαλοῦμεν, ὅπως εὐαρεστομένη, διαβιβάσῃ κατὰ τὴν ἐπάνοδον Ἀδελφῆς, τὴν εὐλογίαν τῆς Μητροπόλεως Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ τὰς εὐχὰς ἡμῶν πρὸς τὴν Α. Μεγαλειότητα καὶ τὴν Βασιλικὴν Οἰκὸγένειαν, τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Πρόεδρον καὶ ὅλους τοὺς κληρὸν τὴν Κυβέρνησιν, τὴν Σεβασμίαν Ἱεραρχίαν καὶ ἅπαντα τὸν Λαὸν τῆς ἀγαπητῆς Χώρας ὁμῶν.

Βιογραφικόν σημείωμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Πολυκάρπου

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Πολυκάρπος Βαγενᾶς ἐγεννήθη ἐν Ζυλοκάστρω τὸ ἔτος 1922. Υἱὸς συμβολαιογράφου, προωρῖζετο ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του νὰ διαδεχθῆ τὸν πατέρα του, διὰ τοῦτο καὶ ἐσπούδασε τὴν Νομικὴν, λαβὼν τὸ πτυχίον τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τὸ 1951. Οἱ πόθοι του ὅμως ἐστρέφοντο εἰς ἄλλην περιοχὴν ζωῆς καὶ δράσεως. Ὁραματίζετο τὸν ἑαυτόν του φορέα τοῦ εὐαγγελι-

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Πολυκάρπος

κοῦ μηνύματος πρὸς τὸν λαὸν καὶ ἀφωσιωμένον διάκονον τῶν ἁγίων Μυστηρίων. Τοὺς πόθους του αὐτοὺς ὑλοποίησε μὲ μίαν ἡρωϊκὴν στροφήν ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου πρὸς τὴν ἐπιστήμην τῶν μυστηρίων καὶ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τὰ Νομικὰ ἐσπευσε νὰ σπουδάσῃ τὴν Θεολογίαν καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐπιστήμην ταύτην καὶ εἰς τὰς ἐκ τῆς Θεολογίας ἀνοιγομένας προοπτικὰς ὁλόκληρον τὸν νεανικὸν δυναμισμόν του.

Μετὰ τὰς σπουδὰς του ἐδίδαξεν ἐπὶ τι διάστημα εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν, ἀναπτύξας ταύτοχρο-

νως ἀξιόλογον δρᾶσιν καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου, τόσον εἰς τὸν τομέα τοῦ Κηρύγματος ὅσον καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς Κατηχήσεως.

Ὅταν ἐφθασεν ἡ μεγάλη στιγμή τῆς ἀφιερώσεώς του εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, δὲν ἐπροχώρησε, παρὰ ὅταν, ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀπηλλάγη ἀπὸ ὅλην τὴν πατρικὴν περιουσίαν, διαθέσας αὐτὴν εἰς εὐαγγῆ ἰδρύματα.

Τὸ 1956 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λευκάδος κ. Δωροθέου καὶ ἐν συνεχείᾳ πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Τρίκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν τοῦ ὁποίου καθοδήγησιν καὶ διοικητικὴν ἀρμοδιότητα ἐτέθη. Κατ' ἀρχὰς μὲν εἰργάσθη ὡς Πρωτοσύγκελλος εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Λήμνου, τὴν ὁποίαν ὁ χειροτονήσας αὐτὸν Ἀρχιερεὺς ἐποίμανε, κατόπιν δὲ καὶ μέχρι σήμερον, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ιδιότητα εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Τρίκης καὶ Σταγῶν. Ἡ προσφορά του εἰς τὴν θέσιν τοῦ Πρωτοσυγγέλλου ὑπῆρξεν ἀξιολογωτάτη. Ἀθόρυβος, θετικός, δημιουργικός, ἀξιοποιεῖ τὰ χαρίσματά του διὰ νὰ ὀργανώσῃ καὶ προαγάγῃ τὸ ὅλον ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ χωρὶς καμμίαν ἐπιτήδευσιν ἐνέπνεε κλῆρον καὶ λαὸν τῆς ὠραίας Θεσσαλικῆς ἐπαρχίας.

Ὁ Σεβ. Πολυκάρπος εἶναι εἰς ἓκ τῶν σεμνοτέρων κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ διακρίνεται διὰ τὴν λιτότητά του καὶ τὸ αὐστηρόν του ἦθος.

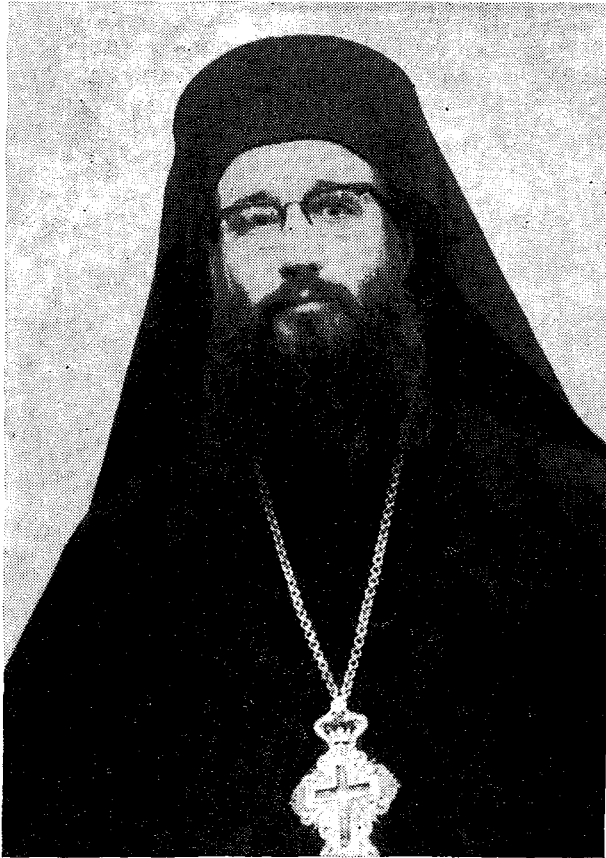
Βιογραφικόν σημείωμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λαγκαδᾶ κ. Σπυριδῶνος

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαγκαδᾶ κ. Σπυριδῶν Τραντέλλης ἐγεννήθη τὸ 1926 εἰς Θεσσαλονίκην. Ἀπεφοίτησε τοῦ Δ' γυμνασίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐσπούδασε θεολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πανεπιστημιακῶν του σπουδῶν ὑπηρέτησεν ὡς ἱεροδιάκονος κατ' ἀρχὴν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἀκολουθῶν ὡς ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἁγίας Θεοδώρας, εἰς τὸν ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Ἐπταλόφου, τὴν δὲ στρατιωτικὴν του θητείαν ἔκαμεν ὡς λοχαγός, ὑπηρετήσας εἰς τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ καὶ τὸ Κιλκίς.

Ἐπίσης ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς θεολογίας εἰς τὸ γυμνάσιον Καστορίας, εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν, εἰς τὰς ἐπανορθωτικὰς φυλακὰς καὶ ἀλλαχοῦ. Μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐκλογῆς του ὡς ποιμενάρχου Λαγκαδᾶ ὑπηρέτει ὡς πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας.

Διακρίνεται διὰ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτήρος του, τὴν πραότητα καὶ τὴν βαθεῖαν πίστιν του πρὸς τὰ ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη, εἶναι δὲ βαθὺς γνώστης τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης. Εἶναι, ἐπίσης, γνωστότατος εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ φιλανθρωπι-

κὴν του δρᾶσιν. Ἡ ἐκλογή του τιμᾶ ὅλως ἰδιαίτε-
 ρως τὴν Θεσσαλονίκην, λαμβανομένου μάλιστα
 ὑπ' ὄψιν, ὅτι εἶναι εἰς ἓκ τῶν νεωτέρων ποιμεναρ-
 χῶν τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας.

† Ὁ Λαγκαδᾶ κ. Σπυρίδων

**Βιογραφικὸν σημεῖωμα
 τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου
 κ. Ἀποστόλου**

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Ἀπόστο-
 λος ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1924 εἰς Ἀλμυρὸν Βόλου,
 ἀπὸ γονεῖς εὐσεβεῖς.

Μικρὸς ἀκόμη ἐγκατεστάθη μετὰ τῆς οἰκογενείας
 του εἰς Βόλον, ὅπου καὶ ἐφοίτησε εἰς τὸ Δημοτικὸν
 καὶ Γυμνάσιον. Ἐνωρὶς ἐπέδειξε ζῆλον διὰ τὴν Θεο-
 λογίαν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐσπούδασε, εὐθύς ὡς ἐπε-
 ράτωσε τὰς Γυμνασιακὰς του σπουδὰς. Φοιτητῆς
 ὢν, εἰργάζετο συγχρόνως εἰς τὴν ἀδελφότητα Θεο-
 λόγων «Η ΖΩΗ», ἡ ὁποία τοῦ ἐστάθη ἡ πνευματικὴ
 του τροφός.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ὑπηρετήσεν εἰς
 τὰς τάξεις τοῦ Στρατοῦ—καὶ δὴ εἰς χαλεπὰς διὰ τὸ
 Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμέρας—ἦτοι κατὰ τὴν

ἐποχὴν τοῦ συμμοριτοπολέμου—ἐπιτελέσας τὸ κα-
 θήκον του εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν. Ἀπολυθεὶς τῶν
 τάξεων τοῦ Στρατοῦ καὶ κριθεὶς κατάλληλος ὑπὸ
 τοῦ τότε Προϊσταμένου τῆς ἀδελφότητος «ΖΩΗ» π.
 Σεραφεῖμ Παπακώστα, εἰσήλθε εἰς τὸν κλῆρον, χει-
 ροτονηθεὶς Ἱεροδιάκονος τὸ 1950 ὑπὸ τοῦ ἀειμνή-
 στου ἀρχιεπισκόπου Κυροῦ Σπυρίδωνος.

Εὐθύς μετὰ τὴν χειροτονίαν του, προσλαμβά-
 νεται ὡς Ἱεροκέρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερβίων
 καὶ Κοζάνης ὑπὸ τοῦ τότε ἀρχιερέως κυρίου Κων-
 σταντίνου—νῦν Μητροπολίτου Πατρῶν.

Ἐμφορούμενος ὑπὸ θεοῦ ζήλου ἐπεδόθη εὐθύς
 ἀμέσως εἰς τὸ ἔργον, ἐπιδειξάμενος μεγίστην δραστη-
 ριότητα καὶ ἀκάματον ἐργατικότητα. Ἐχειροτονήθη
 τὸ 1954 πρεσβύτερος ἐν Κοζάνῃ. Συνεχίζων ἀόκνως
 τὸ κηρυκτικὸν καὶ ποιμαντικὸν του ἔργον καὶ κινή-
 τοποιῶν τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν ἐπιτυχᾶνει
 παραλλήλως πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν του ἔργον,
 Κοινωνικὸν καὶ Ἐθνικὸν τοιοῦτον. Ὀλόκληρον τὴν
 δεκαεπταετίαν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1950—1967, εἰργάσθη
 εἰς Κοζάνην, ἀπὸ ὅπου καὶ ἀνεχώρησε Ἐπίσκοπος
 Ζακύνθου.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ζακύνθου κ.
 Ἀπόστολος, ὁ ὁποῖος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος τὴν
 27 Ἰουνίου 1967 ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Ἁγίας Εἰρήνης
 ὑπὸ τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Κων-
 σταντίνου καὶ με συμμετοχὴν τῶν Σεβασμ. Μητρο-
 πολιτῶν Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Καλλινίκου καὶ
 Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Πολυκάρπου, ἀπήντησεν
 εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Ἁγίου Πατρῶν ὡς ἑξῆς:

«Σεβασμιώτατε Ἁγιε Πάτερ,

*Εἰς τοιαύτας στιγμὰς καὶ ἐνώπιον τοιοῦτων γε-
 γονότων ὡς τὸ παρὸν προτιμότερον εἶναι τις νὰ σιω-
 πᾶ.*

*Τὸ πρᾶγμα ἔχει κάποιαν ἀναλογίαν πρὸς ἐκεῖνο,
 τὸ ὁποῖον συνέβη μετὰ τὸν ἅγιον Λάζαρον, τὸν ἀφωνὸν
 καὶ σιωπηλὸν τοῦτον ἅγιον. Τὸν γνωρίζομεν ἀνεστη-
 μένον καὶ μὴ ἔχοντα γλῶσσαν. Ὅτι καὶ ἂν τὸν ἐρω-
 τήσωμεν διὰ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ εἶπῃ τί-
 ποτε.*

*Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἠρπάγη «ἕως
 τρίτον Οὐρανοῦ», τί δύναται νὰ ἀποκαλύψῃ ἐκ τῶν
 μυστηρίων τοῦ Θεοῦ; «Ὅτι ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα,
 ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι» (Β' Κορ. ιβ', 4).*

*Τοιοῦτο τὸ μυστήριον, ὥστε οἱ ἄγγελοι «ἐπιθυμοῦ-
 σι παρακύναι». Ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἐν δράματι εἶ-
 δε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ «Σεραφεῖμ εἰστήκεισαν
 κύκλῳ αὐτοῦ... καὶ κέκραγεν ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον
 καὶ ἔλεγεν Ἁγιος, Ἁγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρη
 πάσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ» (Ἡσ. στ' 2—3). Τὸ ἄ-
 σμὰ των ἡ δόξα.*

*Ἐνδιαφέρει νὰ ἀκούσωμεν τί αἰσθάνεται ἐν ἑαυ-
 τῷ ὁ προφήτης ἐκ τοῦ δράματος: «Ὡ τάλας ἐγὼ» λέ-
 γει «ὅτι κατανένωγμαί» (Ἡσ. στ', 5).*

*Τί λοιπὸν νὰ εἶπῃ ὁ πτωχὸς ἄνθρωπος, ὅταν οἱ
 ἄγγελοι δοξάζουν καὶ οἱ ἅγιοι «κατανύσσονται». Κα-
 διὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὴν γλῶσσαν τοῦ ποιητοῦ τῆς*

'Εκκλησίας μας, «ἀκατάληπτόν ἐστι τὸ τελούμενον» ἐν ἐμοὶ «καὶ ἀγγέλοις καὶ βροτοῖς». Καὶ κατὰ τὸν 'Άγιον 'Ιωάννην τὸν Δαμασκηνὸν «τοῦτο μόνον καταληπτόν ἢ ἀκαταληψία». "Ὅθεν «Μυστήριον ξένον ὁρῶ καὶ παράδοξον». Κατανύσσεται ἡ καρδιά, κλείουν τὰ χεῖλη, κλαίουσιν οἱ ὀφθαλμοί, παραλύουσιν αἱ χεῖρες καὶ τὰ σφυρά. Νεκροῦνται αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ ὑπεραισθήσεις ἀναδιπλοῦνται. Καὶ διὰ τῆς αἶρας τοῦ 'Άγιου Πνεύματος ἀναζωογονοῦνται αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις καὶ ἀνθοῦσιν ὡς ῥόδον.

'Υπὸ τῶν «ἐκτός» κινδυνεύω νὰ χαρακτηρισθῶ ὡς «γλυκῆκος μεμεστωμένος» (Πράξ. Β' 13). Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται. 'Εγὼ ὁμιλῶ ὡσάν νὰ ἔχω χάσει τὸν ἔλεγχον τῶν σκέψεών μου καὶ ὑμεῖς ψάλλετε «ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν» πανόγυρις θεῖα τελεῖται. 'Ὁ Θεὸς ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν προσευχὴν τοῦ ταπεινοῦ, μὲ ἀφήρησεν ἐκ τοῦ «κόσμου» καὶ μὲ κατέστησεν ἐνσυνείδητον ὄργανον εἰς τὰς χεῖράς του, εἰς τρόπον ὥστε νὰ κυριαρχῇ ἐν ἐμοὶ ὡς πόθος ἰσχυρὸς καὶ ὡς αγωνιστικὴ διάθεσις αὐτὸ τὸ ὅποιον εἰς τὸν 'Απόστολον Παῦλον ὑπάρχει ὡς γεγονός «Ζῶ σὺκέτι ἐγὼ ζῆ ἐν ἐμοὶ Χριστός. 'Ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ» (Γαλ. Β' 20).

Εὐλογημένη μέθη ὡς καρπὸς τοῦ 'Άγιου Πνεύματος. Βίωμα οἰκειῶν τοῖς πληρουμένοις Πνεύματος 'Άγιου. 'Ὡς πληρουμένους 'Άγιου Πνεύματος ἄδοντας καὶ ψάλλοντας «ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» αἰσθάνομαι ὅλους ὑμᾶς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, οἱ ὅποιοι συνεισῆλθετε διὰ δέησιν καὶ θάμβος. Δέησιν, διὰ νὰ ἔλθῃ ἡ χάρις ἐπὶ τὸν πτωχὸν καὶ ἁμαρτωλὸν καὶ θάμβος διὰ τὸν Κύριον τὸν «ἐγείροντα ἀπὸ γῆς πτωχόν». Δέησιν, ἵνα τὸ Πνεῦμα τὸ 'Άγιον ὡς ἔλεος ἀφαιρέσῃ τὰς ἀνομίας μου καὶ ὡς ἄνθραξ κατακαύσῃ τὰς ἁμαρτίας μου. Καὶ θάμβος, ὅτι εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ ('Εφ. α', 3).

'Άγιε γέροντά μου, 'Επίσκοπε τῆς τῶν Πατρῶν 'Εκκλησίας, ἦλθον πρὸς Ὑμᾶς τὸ πρῶτον πρὸ δέκα καὶ ἐπτὰ ἐτῶν. Ἡ πατρικὴ στοργή σας ἦτο τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς πρὸς τὴν ἀναξιοτήτά μου συμπεριφορᾶς σας. Ὑπεμείνατε τὰς ἀτελείας μου, ἐνεθαρρύνετε τὸ φρόνημά μου, ἐνισχύσατε τὴν αγωνιστικὴν μου διάθεσιν, καθωδηγήσατε πατρικῶς τὰ ἄπειρα βήματά μου. Μὲ προεβάλατε εἰς τὸ ποιμνίόν σας.

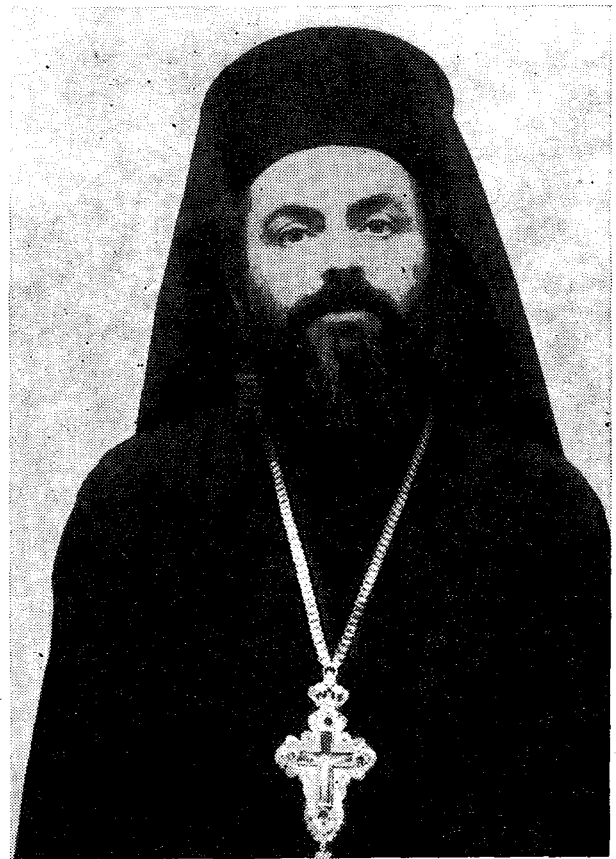
'Ηνδρώθη κοντά Σας. Καὶ νῦν μὲ καλεῖτε τὸ δεύτερον, ὅπως διὰ τῆς σεπτῆς χειρὸς Σας ἔλθῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ θεῖα Χάρις. 'Άγιε 'Επίσκοπε τῆς τῶν Πατρῶν 'Εκκλησίας, ἐνθουμοῦμαι ὅτε πρὸ δέκα καὶ τριῶν ἐτῶν μὲ παρωτρύνετε ἵνα λάβω θάρρος καὶ χωρῆσω εἰς τὰ 'Άγια τῶν 'Άγιων ὅτι ἐμνήσθητε τῆς ἀδελφότητος «ΖΩΗ». 'Εχαρκτηρίσατε ταύτην ὡς ἐκθρεφισμένην με «πνευματικὴν τροφόν».

Εἶμαι βαθύτατα εὐγνώμων πρὸς τὴν ὄντως ἐκθρεφισμένην με πνευματικὴν τροφὴν ἀδελφότητα καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι μὲ ἐνεπιστεῖθη τότε εἰς τὰς 'Άγίας Πατρικὰς χεῖρας τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος. Καὶ αὖθις κατὰ τὴν ἱεράν ταύτην στιγμὴν εὐχαριστῶ τὸν σοφὸν καὶ ἅγιον Προκαθήμενον τῆς 'Εκκλησίας τῆς

'Ελλάδος καὶ ὑμᾶς προσωπικῶς καὶ τὰ λοιπὰ ἱερώτατα μέλη τῆς 'Ιεράς Συνόδου.

Εὐχαριστίας ὀφείλω εἰς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα ἡμῶν Κωνσταντῖνον καὶ εἰς τὴν 'Εθνικὴν μας Κυβέρνησιν, τοὺς προκρίνοντάς με διὰ τὸ ὑψηλὸν καὶ βαρὺ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα.

'Ὡσαύτως, εὐχαριστῶ τὸν 'Άγιον καὶ σοφὸν 'Επίσκοπον τῆς 'Εκκλησίας τῆς Κοζάνης. Μὲ τὴν ἐγνωσμένην ἀγάπην του, μὲ τὰς ἐπὶ τοῦ ἰδίου ὑποδειγματικῶς τελουμένης Μυσταγωγίας, μὲ τὰς κατ' ἰδίαν πατρικὰς ὄντως παρανέσεις του, μὲ τὰς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Θρόνου ἐμπνευσμένας διδασχὰς καὶ διακηρύξεις του καὶ μὲ τὰ πονήματα τοῦ αὐστηρῶς ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ

† Ὁ Ζακάρθου κ. 'Απόστολος

καλάμου του ἠλλοίωσεν ἐπὶ τῷ ἀγιώτερον καὶ ἱεροπρεπέστερον καὶ ἐκκλησιαστικώτερον τὸ φρόνημά μου.

'Ιερεῖς καὶ ἄρχοντες καὶ οἱ συνελθόντες ἀδελφοὶ τῆς Κοζάνης καὶ Ζακάρθου καὶ Βόλου καὶ τῶν 'Αθηνῶν, ἱκετεύσατε πρὸς τὸν 'Αρχιεποῦμενα ὑπὲρ ἐμοῦ. Δέξασθε, παρακαλῶ, Σεβασμιώτατοι ἅγιοι ἀρχιερεῖς τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην, ὅτι, ἀγαπῶντές με, ἦλθετε ἵνα ἐπιθέσητε τὰς τιμίας χεῖράς σας ἐπ' ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον, ἐπικαλούμενον τὴν Χάριν τοῦ 'Άγιου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος.

Παναγία Δέσποινα Θεοτόκε, πρέσβευε ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ. 'Άγιε 'Ιεράρχα Διονύσιε «τῆς Αἰγί-

νης ὁ Πρόεδρος καὶ τῆς Ζακύνθου ὁ γόνος» καὶ Ἅγιο Γεράρχα Νικόλαε, καὶ Ἅγιο Νεομάρτυς Ἀπόστολε, ὡς παρησιαῖαν ἔχοντες τῷ Θρόνῳ τῆς Χάριτος πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ ἐλέησόν με.

Τὸ δὲ τέλος ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ εὐχαριστία δι' ὑμῶν Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Πατέρες καὶ ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ «εἰς τὸν ἀγαπήσαντα ἡμᾶς καὶ λούσαντα ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ» (Ἀποκ. α', δ) Μέγαν καὶ αἰώνιον Ἀρχιερέα, κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ποιμένα τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Ἀμήν. Ἀλληλούϊα».

Βιογραφικὸν σημεῖωμα τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Περιστερᾶς κ. Ἡλίας

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Περιστερᾶς κ. Ἡλίας ἐγεννήθη τὸ 1917 εἰς τὸ χωρίον Παύλια τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας. Οἱ γονεῖς του μετώκησαν τὸ

† Ὁ Περιστερᾶς κ. Ἡλίας

1924 εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐτελείωσε τὸ Δημοτικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον. Ἐπηκολούθησαν ἔτη σκληρᾶς βιοπάλης, κατὰ τὰ ὅποια ἐτελείωσε τὴν Μέσην Ἐμπορικὴν Σχολὴν καὶ τὸ Γυμνάσιον.

Κατὰ τὸ ἔτος 1938 ἐπεστρατεύθη καὶ ἐν συνεχείᾳ

ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον τῆς Ἀλβανίας ὡς ἀπλοῦ στρατιώτης. Κατὰ τὸ Δεκεμβριανὸν Κίνημα τοῦ 1944 προσήλθεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ Στρατοῦ, ἀπολυθεὶς τὸν Μάϊον 1946.

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1946, νοσταλγῶν τὴν μοναστικὴν ζωὴν τῆς περισυλλογῆς καὶ τῆς προσευχῆς, ἐνεγράφη ὡς δόκιμος μοναχὸς εἰς τὴν ἱστορικὴν μονὴν τῆς Ἁγίας Λαύρας Καλαβρύτων. Ἐκάρη μοναχὸς τὴν 14 Δεκεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Καλαβρύτων Κυροῦ Ἀγαθονίκου, διατηρήσας τὸ βαπτιστικὸν του ὄνομα. Τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1947 ἐχειροτονήθη Διάκονος ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἀλήστου μηνῆς Μητροπολίτου Ἀγαθονίκου.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1950 ἐξεπληρώθη ὁ σφοδρὸς πόθος του νὰ τύχῃ ἀνωτέρας θεολογικῆς μορφώσεως. Ὑποστὰς ἐπιτυχῶς τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις, ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τὸν Μάρτιον τοῦ 1955.

Τὴν 7 Δεκεμβρίου 1952, ἐντολῇ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Κυροῦ Σπυρίδωνος, ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πατάρων κ. Μελετίου καὶ ἀκολούθως ἐτοποθετήθη ὡς ἐφημέριος τοῦ ἐν Ἀθήναις Θεραπευτηρίου «Εὐαγγελισμός», εἰς τὸ ὅποῖον ὑπηρετήσεν ἐπὶ 15 συναπτά ἔτη, ἧτοι μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ὡς Βοηθοῦ Ἐπισκόπου. Ἀπλοῦς, πρᾶος καὶ ταπεινός, ἐργάσθη εἰς τὸ θεραπευτήριον «Εὐαγγελισμός» με ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν ὡς ἐξομολόγος, παρηγορῶν καὶ ἀνακουφίζων παντοιοτρόπως τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐμπνέων εἰς αὐτοὺς πίστιν, ἐλπίδα καὶ αἰσιοδοξίαν.

Τὴν 20 Ἰουνίου 1967 ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κατόπιν προτάσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, Εὐσεβίου αὐτοῦ Ἐπίσκοπος μετὰ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Περιστερᾶς. Τὴν 22 Ἰουνίου ἐτελέσθη τὸ Μικρὸν καὶ τὸ Μέγα Μήνυμα, τὴν δὲ 25 Ἰουνίου 1967 ἡ χειροτονία του εἰς Ἐπίσκοπον ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Προσφώνησις τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Κωνσταντίνου

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Κωνσταντῖνος κατὰ τὴν χειροτονίαν εἰς Ἐπίσκοπον τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Χίου κ. Χρυσοστόμου τὴν 26 Ἰουνίου 1967 ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Ἁγίας Εἰρήνης, προσεφώνησε τοῦτον ὡς ἑξῆς:

«Θεοφιλέστατε ἐψηφισμένε Μητροπολίτα Χίου Κύριε Χρυσόστομε,
Βουλῇ τοῦ Παναγάρχου τῆς Ἐκκλησίας Δομῆτορος

και Κυβερνήτου Αδής, επινεύσει και φωτισμῶ τοῦ Παναγίου και Τελεταρχικοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ψήφοις δὲ κανονικαῖς και νομίμοις τῆς Ἁγίας και Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος και προκρίσει τοῦ σεπτοῦ ἡμῶν Ἀνακτος, ἐξελέγης Μητροπολίτης τῆς παλαιφάτου και ἱστορικῆς Μητροπόλεως Χίου, Παρρῶν και Οἰνουσῶν.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος κατὰ τὰς κρίσιμους περιστάσεις τὰς ὁποίας διερχόμεθα, ὡς Ἔθνος και Ἐκκλησία, ἐπέβλεψεν ἰδιαίτερος ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῆς Ὑμετέρας Θεοφιλίας προκειμένου νὰ πληρώσῃ τὸν χηρεύσαντα ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς Χίου, διότι αὐτὴ περικουσιμεῖται ἀπὸ μεγάλα και πολλὰ ἠθικά και ψυχικά προσόντα και παρουσίασε κατὰ τὴν 25ετῆ ὑπηρεσίαν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πλουσιωτάτην και λίαν ἐπιωφελεῖ δρᾶσιω και εὐδόκιμον διακονίαν. Ἡ Μυτιλήνη σὲ ἐγνώρισεν ὡς ἀκάματον Πρωτοσύγκελλον και με στανίας διοικητικὰς ἱκανότητας. Τὸ Πνευματικὸν Φροντιστήριον Κληρικῶν Ἑλλάδος ἐν τῇ Μονῇ Πεντέλης, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφοίτησαν πολλὰ ἑκατοντάδες ἐφημερίων, σὲ ἐγνώρισεν ὡς τὸν ἀληθῆ και πολύπειρον Πνευματικὸν Πατέρα, φωτεινὸν ἐπιστήμονα και διδάσκαλον. Τὰ εὐσεβῆ πληρώματα τῶν ἐνοριῶν ἁγίου Δημητρίου Ἀμπελοκήπων και ἁγίου Σπυρίδωνος Πειραιῶς θὰ σὲ ἐνθυμοῦνται ὡς καλὸν ποιμένα, θερμορρῶν κήρυκα τοῦ θείου λόγου και δραστήριον κοινωνικὸν ἐργάτην.

Ἡ εὐδόκιμος, λοιπὸν, ὑπηρεσία σου εἰς τὸν ἀπελῶνα τοῦ Κυρίου, τὰ χαρίσματα σου τὰ γνωστὰ τοῖς πᾶσι, ἡ καλὴ σου φήμη, ἡ μαρτυρία τῆς ἀκαταπονήτου δραστηριότητός σου, ἡ κοινωνική σου δράσις, τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, ἡ ἐπιστημονική σου κατάρτισις, ἡ βαθεῖα σου ταπεινοφροσύνη, ἡ θερμορρῶς σου πίστις, τὸ ἀμεμπτον τοῦ βίου σου και ἡ ἐν γένει βιοτῆ και πολιτεία σου, ταῦτα πάντα λέγω, συνετέλεσαν, ὥστε ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ σὲ ἀναβιβάσῃ εἰς τὸ μέγα και ὑψηλὸν ἀξίωμα τῆς Ἀρχιερωσύνης, τὰς εὐθύναις και τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ὁποίου καλεῖσαι σήμερον νὰ ἀναλάβῃς.

Ἀληθῶς μέγα και πλήρες εὐθύνων, βαρυτάτων ὑποχρεώσεων εἶναι τὸ ὑπόρρημα τοῦ Ἐπισκόπου. Διότι ὁ ἅγιος Θεοφόρος Ἱγνάτιος ὁ Ἀντιοχείας λέγει, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ εἶναι «θεοδρόμος και ἄοκνος και τέλειος ἀθλητής», ἀγωνιζόμενος εἰς τὸ κέντρον τοῦ πνευματικοῦ στίβου. Ὁ σοφὸς τῆς Αἰγύπτου καθοδογητής, Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, θεωρεῖ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου «ἐργον και οὐκ ἀνεσιω, φροντίδα και οὐ τρυφήν, λειτουργίαν ὑπέθυρον και οὐ ἀρχὴν ἀνεξέταστον, πατρικήν κηδεμονίαν και οὐ τυραννικήν αὐτονομίαν». Ὁ Ἁγ. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς λέγει, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ ἐπισκόπου εἶναι «τὸ ἀρπάσαι κόσμον και δοῦναι Θεῶ και Θεὸν ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον».

Καλεῖσαι, ἀγαπητέ Χρυσόστομε, ἐψηφισμένη Μητροπολίτα ὄντως νὰ βαδίσης τὸν δύσκολον και τραχὺν δρόμον, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς δείκτην τὴν αἱματίνην ἐκείνην προμετωπίδα τοῦ Ἐσταυρωμένου Θεανθρώ-

που: «ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰωάν. Γ', ΙΙ).

Ἀλλὰ και πάντοτε νὰ ἔχῃς ὑπὸ ὄφει τὴν προτροπήν ἐκείνην τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς κληρικούς τῆς Ἀσίας: «προσέχετε ἑαυτοῖς και παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου και Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος».

Και τώρα, ὕστερα ἀπὸ τὰ ὀλίγα αὐτὰ πὸν ἀνέφερον, ἐξηγῶ τὸν λόγον τῷ ἐνδοιασμοῦ σου και ἐννοῶ τὸν φόβον σου, μεθ' οὗ χωρεῖς εἰς τὰ Ἁγία τῶν Ἁγίων, ἵνα λάβῃς τὴν σφραγίδα και τὴν Ἀποστολικὴν παρακαταθήκην.

Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ· θάρσει και στερορῶ τῷ ποδὶ χῶρει πρὸς Ἀδτά. Διότι δὲν θὰ ἀναλάβῃς μόνον τὰ βάρη, τὰς εὐθύναις, τὰς φροντίδας και τὰς ὑποχρεώσεις, τὰς μερίμνας, τοὺς κόπους και τὰς στενοχωρίας τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων σου, ἀλλὰ και τὴν χάριν Ἐκείνου, ἡ ὁποία θεραπεύει τὰ ἀσθενῆ και ἀναπληροῖ τὰ ἐλλείποντα.

Ναί, ἀγαπητέ μου ἀδελφέ Χρυσόστομε, θάρσει και κλίνε τὸ γόνυ και κῦμαι τὸν ἀγκῆνα πρὸ τῆς θείας βουλῆς και τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας, και ἔσο βέβαιος ὅτι με τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ θὰ ἐπιτελέσῃς ἁγίως τὴν διακονίαν σου, και τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ θὰ δοξάσῃς και τὴν Ἐκκλησίαν σου θὰ τιμήσῃς και τὸ λογικὸν ποιμνίον σου εἰς ρομάς σωτηρίους θὰ ὀδηγήσῃς και τὸ ὄνομά σου θὰ ἀναγράφῃς ἐν βίβλῳ ζωῆς.

Διότι τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, τὰ ὁποῖα τὴν στιγμὴν αὐτὴν θὰ λάβῃς, ἐρχόμενα εἰς ἐπαφήν μετὰ τῆς ἀγνῆς σου ψυχῆς και τῆς ἐγγενοῦς σου καρδίας, θὰ σοῦ ἐμπνεύσουν Ἀποστολικὴν αὐτοθυσίαν, τὴν ποιμαντορίαν τῶν Ἁγ. Πατέρων και τὴν χριστιανικὴν ἐργαστήριον και ὑπομονήν.

«Κράτησον» μόνον «ὁ ἔχεις» μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου διατήρησον δηλαδὴ τὴν πίστιν σου πρὸς τὸν Θεὸν και τὴν ἀγάπην σου πρὸς τὴν Μητέρα Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας και ἔσο βέβαιος, ὅτι και τὸν μισθὸν τοῦ ἀξίου ἐργάτου και καλοῦ οἰκονόμου τῶν μυστηρίων θὰ λάβῃς και με τὸν ἀμαράντων τῆς δόξης στέφανον θὰ στεφανωθῆς ἀπὸ τὸν Μισθαποδότην Κύριον ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως Του.

Ἀντιφώνησις

τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου κ. Χρυσόστομου

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου κ. Χρυσόστομος, ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Ἁγίου Πατρῶν, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Πρὸς τὸν Μέγαν Ἀρχιερέα, πὸν ἀόρατος τελεταρχεῖ αὐτῇ τῇ μυσταγωγικῇ ὥρᾳ, καταφεύγω συντετριμμένος ὁ ἐλάχιστος ἐγώ. Δέος με συνέχει. Ἡ σκέψις σταματᾶ και ἡ γλῶσσα παραλύει. Στιγμὴ τοῦ χρόνου αὐτῇ παροδικῇ, παίρνει κἀπὸ τὴν Αἰωνιότητα. Κλείνει τὸ Ἄπειρον.

Ἀνθρώπος δὲ ἐγὼ χυϊκὸς και ἀδύνατος—ὡσεὶ χροῦς δὲν ἐκκρίπτει ὁ ἀνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς—

ἀξιόμυαι μιᾶς τόσο μεγάλης τιμῆς, πὸν μὲ συγκλονίζει! Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, καταφεύγω σ' Ἐκεῖνον, πὸν «τὰ ἀσθενεῖ θεραπεύει καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῖ». Σ' Ἐκεῖνον, ὁ Ὅποιος ὑπῆρξεν «ἡ ἐλπίς μου ἐκ νεότητός μου» καὶ «πύργος ἰσχύος μου», σὲ ὄλες τίς ἀποφασιστικὲς καμπὲς τοῦ βίου μου.

Α. Καὶ τὸν ἱκετεύω, λοιπόν, «ἐκ βαθέων», νὰ ἐπιβλέψῃ ἀπὸ τὸ Θρόνο τῆς Χάριτος καὶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ κινήσω τὰ χεῖλη σ' αὐτὴν τὴν θερμὴ ἐξομολόγησι. Μὲ μιὰ εὐλαβικὴ γονυκλισία τῆς ψυχῆς μου, ἐπιθυμῶ, ἐν πρώτοις, νὰ ἐκφράσω πρὸς τὸν Ἐὐλογητὸν Κύριον, τὴν εὐγνωμοσύνην μου τὴν βαθύτατη «ὕπερ τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν ἐδεργείων τῶν εἰς ἐμὲ γεγενημένων»—τῶν ὁποίων ἀποκορύφωμα ἀποτελεῖ ἡ σημερινὴ ἡμέρα. Πραγματικά, σήμερα «ἐμεγάλωνε τοῦ ποιῆσαι μετ' ἐμοῦ» ὁ Κύριος. Διότι ἀποτελεῖ πεποίθησί μου τὸ Παύλειον: «οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ» (Ρωμ. 9, 16).

Τὸν εὐχαριστῶ καὶ γιὰ ὄλους ὅσοι μοῦ προετίμασαν τὴν μεγάλη τούτη ὥρα τῆς ζωῆς μου. Γιὰ ὅσους πολυτίμους χειραγωγοὺς στήν πορεία τοῦ βίου μου μοῦ παρουσίασεν ἡ ἀγαθὴ Του Πρόνοια, κατὰ καιρούς, δηλ. τοὺς κατὰ σάρκα γονεῖς καὶ τοὺς κατὰ πνεῦμα πατέρας, οἱ ὁποῖοι μοῦ ἐχάρισαν—οἱ μὲν τὸ ζῆν, οἱ δὲ τὸ «εὖ ζῆν», καθὼς ἐπίσης τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον κ. Ἰερώνυμον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τινος κοσμεῖ τὸν Ἀποστολικὸ θρόνον τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὴν σεπτὴ χορεία τῶν Σεβ/των Ἱεραρχῶν, τῶν συγκροτούντων τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὀλόκληρον τὴν σεβασμίαν Ἱεραρχίαν, ἰδιαίτερος δὲ Ὑμᾶς, Σβεβασμιώτατε, γιὰ τὴν πατρικὴ στοργὴ καὶ τὰ θερμὰ λόγια πὸν μοῦ ἀπηρθύνατε πρὸ ὀλίγον καθὼς καὶ τοὺς συλλειτουργοῦντας Σεβ. Ἀρχιερεῖς. Ὁμοίως εὐχαριστίας ὀφείλω στὸν Σεβ. Μητροπολίτη Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβο καὶ τὸν Σεβ. Πειραιῶς κ. Χρυσόστομο. Ἀλλὰ δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται κατὰ τὴν ἱερὴ αὐτὴ στιγμὴ νὰ λησμονήσω τὸν μέγαν Ἀπὸντα. Καὶ κατασπάζομαι λοιπὸν νοερῶς καὶ εὐγνωμόνως τὸ σεπτὸ χεῖρι τοῦ Τρισεβάστου Ἀρχιεπισκόπου πρ. Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομο, τοῦ ὁποῖου ἔχω αἰσθανθῆ ὄχι λίγες φορὲς στήν καρδιά μου τῆς πατρικῆς του ἀγάπης τὴν θωπεΐα. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι αὐτὴ τὴν ἱερὴ στιγμὴ ἐπὶ κλίνης ἀσθεΐας κατακείμενος ὑψώνει τὸ χεῖρι του καὶ μὲ εὐλογεῖ. Ὅπως δὲ ἰδιαίτερος διατρανῶν τὴν εὐγνωμοσύνη μου στὸν Ἀγαθοδότη Κύριο γιὰ τὴ σεβαστὴ καὶ στοργικὴ μου Μητέρα, πὸν μὲ δάκρυα καὶ προσενχῆς μὲ ἀνέθρεψε.

Β. Καὶ τώρα, μετὰ τὴν εὐχαριστία καὶ δοξολογία, τὸ εἰδικὸ αἶτημα, κατὰ τὴν ἱερωτάτη αὐτὴ στιγμὴ τῆς εἰς Ἀρχιερέα ἀναδείξεώς μου, εἶναι νὰ εὐδοκήσῃ καὶ σκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ τὸν ἀνάξιο ἢ Χάρις τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος, τὸ ὁποῖον «πάντα χορηγεῖ... καὶ ὄλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας». Καὶ νὰ μὲ ἐπισκιάσῃ, ὥστε νὰ σταθῶ ἐδραῖος στήν ἐπαλξί τοῦ ἱερωτάτου καθήκοντος μὲ αὐταπάρησι ὡς «ἀκμῶν τυπτόμενος», καὶ ὄχι ὡς

«κάλαμος ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενος». Σκοπὸς μου, ὡς εἶναι ἡ σωτηρία ψυχῶν ἀθανάτων, «ὕπερ ἂν Χριστὸς ἀπέθανε». Καί, ἐνοεῖται, καὶ τῆς δικῆς μου ψυχῆς πρωτίστως. Ἀπόφασίς μου: νὰ ἀναλώσω ὄλες μου τίς δυνάμεις σώματος καὶ πνεύματος στήν ὑπηρεσία τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας, δηλ. τοῦ εὐλογημένου καὶ χριστοφόρου λαοῦ μας καὶ πρὸς δόξαν Θεοῦ. Καὶ εἶναι αὐτὰ τὰ δύο ἀλληλένδετα. Na, διότι πιστεύω ἀκραδάντως, ὅτι ὑπηρετώντας τὸν Θεό, ἐξυπηρετοῦμε τὸν ἄνθρωπο, τὴν Εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑπερτάτη ἀξία. Ἡ ἀναστήλωσις λοιπὸν τῶν ἀξιών—σὰν ὑπηρεσία πρὸς τὸν Ἄνθρωπο—ἰδοὺ τὸ ἔργον μου.

Νὰ βοηθήσω δηλ. καὶ ἐγὼ ἀποτελεσματικὰ τὸν σύγχρονον, ταλαιπωρημένο, προδομένο, ἐξητλημένο ἄνθρωπο νὰ ἀνορθώσῃ τὰ ἐρείπια πὸν τὸν κωκλώνουν. Μὲ ἓνα συνδυασμὸ ἁρμονικὸ πνευματικότητος καὶ κοινωνικότητος, μὲ τὸ πῦρ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀγάπης τὴν πνοή, δέκτης ἐγὼ τοῦ πόνου τῶν ἄλλων, ποιμπὸς τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ σ' αὐτούς, ἔχοντας ἔναυλα στίς ἀκοῆς τῆς ψυχῆς τὴν παραγγελία τοῦ πνεύματος: «Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαὸν μου, λέγει Κύριος, λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ» (Ἡσ. 40, 1). Λειτουργὸς ὄχι μόνον τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλὰ καὶ τῆς κοινωνίας. Μὲ ἀγῶνα συνεχῆ καὶ ἀγωνία, μ' ἓνα πείσμα ἱερό, νὰ ζῶ ὡς κατενώπιον Θεοῦ, ὡς λόγον ἀποδώσω» (Ἐβρ. 13, 17).

Μέσα στήν καρδιά μου τρέφω μὰ φιλοδοξία ἱερή, ὅσοι μὲ πλησιάζουν, νὰ φεύγουν ὕστερα ἀπὸ κοντὰ μου ἀνακουφισμένοι ψυχικά, ἀνεφωδιασμένοι πνευματικά, ν' εἰσι ἄνθρωποι μὲ ἐπουλωμένα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τὰ τραύματα. Ἐχρηθῆτε Σεβ/τε, νὰ συλλάβω ἀκόμα πιὸ συγκλονιστικὰ τώρα τὸ νόημα τῆς ἀποστολῆς μου καὶ νὰ δώσω βάθος στήν κλήσι μου. Αὐτὲς οἱ φευγαλέες στιγμὲς τοῦ προσκαιροῦ βίου νὰ πληρωθοῦν μὲ κάτι τὸ ὑψηλὸ, τὸ αἰώνιο. Νὰ μὴ παύσω ποτὲ νὰ σκέπτομαι τοῦτο τὸ ἀσύλληπτο: ἡ σύντομη καὶ ἀσημάντη μέσα στὸ Σύμπαν ζωὴ μου τίθεται στήν ὑπηρεσία τοῦ Αἰωνίου, καὶ μάλιστα μέσα στήν Ἐκκλησία, τὸν ἀκατάλυτον αὐτὸ θεσμό, πὸν ἀποτελεῖ προβολὴ τῶν οὐρανῶν, φωτεινὴ πνευματικὴ πορεία πρὸς τὴν Αἰωνιότητα διὰ μέσου τῆς Ἱστορίας· τὴν Ἐκκλησία, λέγω, πὸν ἀποτελεῖ τὴν μεγαλύτερη ἠθικὴ δύναμι τοῦ ἔθνους μας, τὴν πνευματικὴ ἐμπροσθοφυλακὴ του, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ὁ βαθύτερος σκοπὸς τῆς Ἱστορίας.

Γι' αὐτὸ ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ ἀπαιτεῖ κατὰ τοὺς Θεοφόρους Πατέρας «ψυχὴν ἔντονον καὶ ἰσχυροτάτην». Γνωρίζω τι κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴν αἴγλη τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Πόσοι μόχθοι καὶ δάκρυα, κίνδυνοι καὶ πειρασμοί... Γνωρίζω κάλλιστα τι σημαίνει νὰ εἶναι κανεὶς Ἀρχιερεὺς τὸ ὄν 1967, ἱκανὸς «ποιεῖν μετ' ἐπιστήμης τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ» (Ἱερμ.).

Σὲ μιὰ ἐποχὴ ταραγμένη, ἀνάμεσα σὲ μιὰ ἀνθρωπότητα ἄρρωστη καὶ πειρασμένη, μὲ πεινὰ διπλῆ... τοῦ Ἀρχιερέως τὸ ἀξίωμα τὸ ἐπωμίζομαι σὰν ἓνα

ΣΥΝΕΣΤΙΑΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ Κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του ὅπως διαδηλώσῃ τὴν ἀγαλλίασιν ποὺ ἠσθάνθη ἡ κυκλαδικὴ ψυχὴ ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει εἰς τὸν ἑνδοξὸν θρόνον Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου τοῦ Κυκλαδίτου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου, ὠργάνωσε συνεστίασιν τὴν 29 Ἰουνίου 1967, ἑορτῆν τῶν πρωτοκορυφαίων καὶ πανευφύμων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, εἰς τὰς πολυτελεῖς αἰθούσας τοῦ κυκλαδικοῦ ξενοδοχείου Athenée Palace (ὁδὸς Σταδίου—Κολοκοτρώνη).

Ἡ συγκέντρωσις ὑπῆρξεν ἀληθῶς μεγαλειώδης. Τὴν 9 μ.μ. αἱ αἰθούσαι τοῦ ἐστιατορίου τοῦ ξενοδοχείου ἦσαν κατὰ μέσους ἐκλεκτῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τῶν κυκλαδικῶν Νήσων. Τῆς πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου ὀργανωθείσης συνεστίασεως μετέσχον διακόσιοι πενήντα περίπου Κυκλαδίται ἐπιστήμονες. Τὴν συνεστίασιν ἐτίμησαν καὶ ἐπίσημοι προσωπικότητες, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦσαν ὁ ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὀργανισμῶν καὶ ἡ Κα Καλαμποικῆ, ὁ ὑφυπουργὸς Οἰκονομικῶν κ. Σπ. Λιζάρδος, ὁ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καθηγητῆς κ. Μάξιμος Μητσόπουλος, ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας καθηγητῆς κ. Ἐρρίκος Σκάσσης, ὁ πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἰ. Χρυσικός, ὁ ἀντιπρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γ. Ράμμος, ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Σ. Μαρινάτος, ὁ γενικὸς διευθυντὴς Ὀργανισμῶν καθηγητῆς κ. Μᾶρκος Σιώτης, ἡ καγγηγήτρια

τοῦ Πανεπιστημίου Βοστώνης κυρία Βερμιούλ καὶ ὁ κ. Ντέιβορ, μέλος τοῦ Ὁκεανογραφικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Μασαχουσέτης.

Τὴν 9.45' προσῆλθεν ὁ τιμώμενος Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἀιδεσιμολ. πρωτοπρεσβυτέρου Ἰωάννου Ράμφου. Τὸν Μακαριώτατον ἀνέμενεν εἰς τὴν εἴσοδον τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν μετὰ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πρόεδρον αὐτοῦ καθηγητὴν κ. Στυλιανὸν Κορρέν, τὸ ὁποῖον καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὰς αἰθούσας τῆς συνεστίασεως, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῶν συνδαιτυμόνων μετὰ θερμῶν ἐκδηλώσεων.

Εἰς τὴν συνεστίασιν παρέστησαν ἐπίσης ὁ τέως ὑπουργὸς κ. Δημ. Ἀλιμπράντης, ὁ διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ («Ἐκκλησία») κ. Θ. Σπεράντσας, ὁ πρὸ πρύτανης τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τέως ὑπουργὸς κ. Δημ. Πίππας, οἱ καθηγηταὶ κ.κ. Χ. Διαπούλης, Λ. Καραπιπέρης καὶ Δ. Κουτσογιαννόπουλος μετὰ τῶν συζύγων των, ὁ πρόεδρος τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου κ. Δ. Μαγγιώρος, ὁ εἰσαγγελεὺς Ἐφετῶν κ. Γ. Γιαννακόπουλος, οἱ τέως βουλευταὶ κ.κ. Ἀνερούσης καὶ Ἀλαβᾶνος καὶ πολλαὶ ἄλλαι προσωπικότητες.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ὁ πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν καθηγητῆς κ. Στυλιανὸς Κορρές δι' ἐμπνευσμένου λόγου ἐξέφρασε τὴν χαρὰν τῶν Κυκλαδιτῶν ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει τοῦ τιμωμένου Κυκλα-

Στανρό—καὶ ἄς μὴ θεωρηθῇ τοῦτο σὰν σχῆμα λόγου.— Ἡ τιμὴ γιὰ μένα μεταφράζεται σὲ εὐθύνη. Ὁ Θεὸς ἀνοίγει ἐνώπιόν μου νέους ὁρίζοντας. Ἴδού λοιπὸν «ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ πολλῶν» ὁδεύω ἐγώ, ὁ «περικείμενος ἀσθενείᾳ» ἀνθρωπίνῃ, πρὸς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Γι' αὐτό, σὲ μιὰ υπέρτατη καὶ πάλιν ἔξαρσι, συγκεντρώνοντας τίς ψυχικὲς μου δυνάμεις, δέομαι καὶ ἱκετεύω «χεῖλεσιν ἀναξίτοις» νὰ με δεχθῇ κατὰ τὴν ἐπίσημη αὐτὴ στιγμὴ, ἐπεικῶς ἀναβιβαζόμενον «εἰς τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης μέγαν βαθμόν», καὶ νὰ μὴ κωλύσῃ διὰ τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας τὴν χάριν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος. Ἀλλὰ νὰ διαποτίσῃ τὸ εἶναι μου μετὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν φόβον Του, νὰ μεταποτίσῃ ὅλες μου τίς ἐπιθυμίας καὶ τοὺς πόθους μου στὸν οὐρανόν, ὅποτε θὰ ἐπιτύχω τὸ ποιμαντικὸ πρόγραμμά μου στὴ γῆ. Ποτὲ νὰ μὴ προδώσω τὴν ἀποστολή μου. Γι' ὅποτε ἄς μὴ ἰσχύσῃ νὰ κάμψῃ τὸν ζῆλον μου καὶ ν' ἀνακόψῃ τοῦ ἔργου μου τὴν πρόοδο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τίς ἀντιξοότητες ἀκόμη νὰ μπορῶ νὰ ἀντλῶ νέες δυνάμεις, ὥστε ἡ ὑπόλοιπη ζωὴ μου ν' ἀποβῇ μιὰ συνεχῆς προσεσχῆ καὶ ἀφορμὴ δοξολογίας τοῦ Ἁγίου Του Ὀνόματος ἀπὸ μέρους καὶ τῶν ἄλλων. Εὐχρησθήτε, ὥστε καὶ ἡ δική μου ζωὴ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ποιμνίου μου

ν' ἀποβῇ μιὰ ἐπικὴ πορεία πρὸς τὴν ἀγιότητα, ἡ δὲ δυναστεία καὶ ἀγνωστὴ στοὺς ἀνθρώπους, γνωστὴ δὲ μόνον στὸν Κύριον χορεία—τὸ «νέφος»—τῶν σήμερον τιμωμένων Ἁγίων Πάντων νὰ ἀξιεθῇ σημαντικὰ μετὰ νέους ἤρωας τῆς πίστεως καὶ κολοσσῶς τῆς ἀρετῆς, σ υ γ χ ρ ὀ ν ο υ ς ἁ γ ί ο υ ς.

Καὶ τώρα «ἐτοίμη ἡ καρδιά μου ὁ Θεός, ἐτοίμη ἡ καρδιά μου» (Ψ. 107, 1). «Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ». Χρῖσον με, Δέσποτα ἄγιε, Ἀρχιερέα τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας, «ἦν ὁ Κύριος περιεποιήσατο διὰ τοῦ Τιμίου Αὐτοῦ Αἵματος»—τῆς Ὁρθοδόξου, λέγω, κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας, τῆς πρεσβυγενεοῦς καὶ μαρτυρικῆς. Σεῖς δέ, ἀδελφοὶ συμπρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, καὶ ὁ περιούσιος τοῦ Κυρίου λαός, οἱ προσφιλεῖς Πειραιεῖς καὶ Λέσβιοι καὶ τὰ μέλη τῆς Χιακῆς παροικίας Ἀθηνῶν, ὅλοι οἱ συμπροσευχόμενοι αὐτῇ τὴν ἐδλογημένην ὥρα, ἐνώσατε τίς ἱκεσίες σας καὶ ἐπικαλεσθῆτε ὑπὲρ ἐμοῦ τὴν Χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος, γιὰ νὰ ἀναδειχθῶ «ἐργάτης δόκιμος καὶ ἀνεπαίσχυντος», καὶ νὰ «πληροφορήσω τὴν διακονίαν μου», καὶ νὰ τὴν «δοξάσω» κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον.

Ἄφου αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Αἰωνίου, κέλευσον, Δέσποτα Ἄγιε !».

δίτου κληρικού εις τὸν ὑπατον θρόνον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἀναφερθεῖς δὲ εἰς τὴν διὰ τῶν αἰώνων εὐσέβειαν τῶν Κυκλαδιτῶν, χάρις εἰς τὴν ὅποιαν πολλοὶ ἀνεδείχθησαν ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐτίμησαν καὶ ἐκλέεσαν ἐπισκοπικούς, μητροπολιτικούς καὶ πατριαρχικούς θρόνους τῆς Ὁρθοδόξιας, κατέληξεν εἰς τὸ πανηγυριζόμενον γεγονός τῆς ἐκλογῆς Κυκλαδίτου κληρικού εἰς τὸν πρῶτον θρόνον τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐξῆρε τὴν σημασίαν τῆς ἐκλογῆς καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὰς Κυκλάδας.

Ἀκολουθῶς ὠμίλησεν ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Σπ. Μαρινᾶτος καὶ ἐν συνεχείᾳ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κοσμητὴρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν καὶ γενικὸς διευθυντὴς Ὁρθοδοξῶν τοῦ Ἰπουργείου Ἑθνικῆς Παιδείας κ. Μᾶρκος Σιώτης, ὁ ὅποιος ὠμίλησε περὶ τῶν σπουδῶν, τοῦ ἔργου καὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ τιμωμένου Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἰερωνύμου, εἰπὼν τὰ ἑξῆς :

«Μακαριώτατε,

Ἡ ἀνάρρησις τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εἰς τὸν πρῶτον θρόνον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸν ἱστορικὸν καὶ ἔνδοξον θρόνον τῆς ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἐπλήρωσε τὰς καρδίας τῶν ἀπανταχοῦ γῆς Ἑλλήνων, ὡς καὶ τῶν θαυμαστῶν τῆς Ὁρθοδόξιας καὶ τῶν φίλων τῆς Ἑλλάδος, πλήρους ἱκανοποιήσεως, χαρᾶς μεγάλης καὶ πολλῶν χρηστῶν ἐλπίδων.

Τὰ αἰσθήματα ταῦτα εἰς ἔντονον βαθμὸν πλημμυρίζουν συνεχῶς τὰς καρδίας πάντων τῶν Κυκλαδιτῶν συμπολιτῶν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, οἱ ὅποιοι ἐσεμνόνοντο πάντοτε διὰ τὴν ἐξαιρετὸν Αὐτῆς προσωπικότητα, νῦν δὲ ὑπερφηανεύονται διὰ τὴν θεόθεν ἱεράν Αὐτῆς κλήσιν πρὸς διακυβέρνησιν τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας, εἰς στιγμὰς ἐξόχως κρισίμου καὶ ἱστορικῆς.

Τὸ παρὸν πνευματικὸν συμπόσιον, τὸ ὁποῖον διοργάνωσε μετὰ πολλῆς τέχνης καὶ λεπτῆς διακριτικότητος ἡ ψυχὴ τῆς Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν, ὁ εὐσεβέστατος καὶ ἀκαταπόνητος ἐκλεκτὸς πρόεδρος αὐτῆς καθηγητῆς κ. Στυλιανὸς Κορρές, ἀποτελεῖ τὴν ἔκφρασιν τῶν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα αἰσθημάτων πάντων τῶν Κυκλαδιτῶν, τὴν ψυχὴν τῶν ὁποίων διέπλεσε καὶ διαθερμαίνει τὸ αὐτὸ πνεῦμα, τὸ αὐτὸ ὕδωρ καὶ τὸ αὐτὸ αἷμα. Τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα τῶν Κυκλάδων Νήσων, τὰ ὁποῖα ἐγέννησαν τὸν κατὰ πάντα ὠραῖον καὶ θεσπέσιον κυκλαδικὸν πολιτισμὸν.

Παρακληθεῖς ὑπὸ τοῦ ἀξιότιμου Προέδρου τῆς Ἐταιρείας ἡμῶν, ὅπως εἶπω τὸν προσήκοντα λόγον κατὰ τὸ παρὸν συμπόσιον πράττω τοῦτο εὐχαρίστως, διότι ἡ σεπτὴ προσωπικότης τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εἶναι εὐρύτατα γνωστὴ, ὥστε νὰ μὴ παρίσταται ἀνάγκη πολλοῦ κόπου πρὸς παρουσίαν καὶ προβολὴν Αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, καὶ ἵνα μὴ καταπονήσω πάντας Ὑμᾶς, θὰ περιορισθῶ εἰς τὴν ἀπλὴν ὑπόμνησιν χαρακτηριστικῶν μόνον γεγονότων τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας εὐλογημένης ζωῆς, ὡς καὶ τοῦ πνευματικοῦ ἔργου, τῆς Ὑμετέρας

Μακαριότητος, ἵνα οὕτω δώσω κατὰ τὴν παρούσαν συνεστίαν εἰς πάντας τοὺς ἀξιότιμους συνδαιτυμόνας ἡμῶν τὴν εὐκαιρίαν μιᾶς οὐσιαστικωτέρας κοινωνίας μετὰ τῆς τιμίας καὶ πολυσεβάστου προσωπικότητος τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος.

Κύριοι Ὑπουργοί, Κύριε Πρόεδρε, Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Ἡ κατὰ τὴν 25 Νοεμβρίου 1905 γέννησις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Ἰερωνύμου τοῦ Α' ὑπῆρξεν ἡ εὐλογημένη ἀπάντησις τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς θερμὰς προσευχὰς καὶ τὰς χρηστὰς ἐλπίδας τῆς Μητρός του Ἀγγελικῆς, τῆς νεαρᾶς ἐκείνης χήρας, ἡ βαθεῖα καὶ ἀκμάζουσα πίστις τῆς ὁποίας, ὡς καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦ Ἰερωνύμου εὐλαβῆς μητρικὴ στοργὴ τῆς, φέρει εἰς τὴν μνήμην μας τὸ παράδειγμα τῆς ἀγίας Μητρός τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Ἀρθούσης, ὡς καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς λόγους τοῦ Λιβανίου «βαβαί, οἶμαι παρὰ χριστιανοῖς γυναικῆς εἰσι». Ἡ νεαρὰ χήρα Μήτηρ τοῦ Ἰερωνύμου, ἔχουσα τὸν Χριστὸν μόνον προστάτην τῆς ζωῆς αὐτῆς καὶ τοῦ τέκνου τῆς, ἀγρόπνως ἐμερίμνησεν ἀπὸ τῶν πρῶτων ἡμερῶν τῆς γεννήσεώς του διὰ τὴν κατὰ Χριστὸν παιδείαν καὶ ἀνατροφήν Αὐτοῦ. Οὕτως ἐδιδάχθη ὁ νεαρὸς Ἰερωνύμος τὰ πρῶτα γράμματα πάντοτε ὑπὸ τὴν ἀγρυπνον στοργὴν τῆς μακαριστῆς Μητρός του εἰς τὸ ὄντως μαγνητικὸν περιβάλλον τοῦ χωρίου τῶν Ὑστέρναι τῆς Τήνου, ἐνθα ἡ παιδικὴ ψυχὴ του ἐξυμώθη μετὰ τὴν αἶσαν τῆς εὐγενείας καὶ τῆς καλωσύνης τῶν συγγενῶν καὶ τῶν συγχωριανῶν του. Ὁ νεαρὸς Ἰερωνύμος ἔλαβε τὸ ἀπολυτήριο τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου εἰς Ἀθήνας, ὅπου εἶχεν ἐτι εἰς μικρὰν ἡλικίαν ἐγκατασταθῆ μετὰ τῆς Μητρός του. Ἡ πρὸς αὐτὸν εὐλαβῆς στοργὴ τῆς Μητρός του ὑπῆρξε καὶ ἡ αἰτία τῆς πρὸς τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα παιδιόθεν ἐκδηλωθείσης ἐφέσεως καὶ κλίσεώς του, τὰς ὁποίας καὶ ἐνίσχυσεν ὁ μετὰ τοῦ ναοῦ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς σύνδεσμος τῆς ψυχῆς του. Εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην ἐνεγράφη εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ὡς ἐνοουόμενος τοῦ τότε Διευθυντοῦ αὐτῆς καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου. Ἐκ τῆς Ριζαρείου ἀπεφοίτησεν ὡς ἀριστοῦχος, διακρινόμενος καὶ τιμώμενος ὑπὸ τε τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν συμμαθητῶν του. Κατὰ τὰ ἔτη 1924—1928 ἐφοίτησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀριστεύσας καὶ πάλιν κατὰ τὰς πτυχιακὰς ἐξετάσεις. Μετὰ ἕξ ἔτη πρωτεύσας εἰς διαγωνισμὸν μετέβη εἰς Γερμανίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του, ὡς ὑπότροφος τοῦ Μανουσείου Κληροδοτήματος. Μετὰ συντόνου καὶ λίαν ἐδοκίμου τριετείς σπουδὰς εἰς τὰ πανεπιστήμια Μονάχου, Βερολίνου καὶ Βιέννης μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ἐνθα ἐργάσθη εἰς διάφορα πανεπιστημιακὰ Κολλέγια, ὡς καὶ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βορρτανικοῦ Μουσείου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν του ἐξέμαθε πλήρως τὰς τρεῖς βασικὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἐξ Ἑσπερίας ὑπέβαλεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν λαμπρὰν ἐπὶ διδακτορικᾷ ἐναίσιμον διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ χρονολογικὰ ζητήματα τοῦ Σταυροῦ καὶ τῶν

μονογραμμάτων .....» 'Εν 'Αθήναις 1939, άριστεύσας και πάλιν κατά την δοκιμασίαν αυτού. Χάρις ακριβώς εις τας άριστας σπουδάς του, οι διακεκριμένοι διδάσκαλοι του Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, Κ. Δουβοννιώτης, Γ. Σωτηρίου, Π. Μπρατσιώτης και Ν. Λούβαρις διέβλεπον εις τὸ πρόσωπον τοῦ 'Ιερωνύμου τὸν νεώτερον μέγαν ιστορικὸν θεολόγον, πλὴν ὅμως ἄλλως ἠθέλησεν ὁ Θεός, ὅστις προώρριζε τὸν 'Ιερώνυμον διὰ τὴν διακωβέρονσιν τῆς 'Εκκλησίας. Μόνον οὕτω πρέπει νὰ κατανοηθῆ ἡ πρὸς τὴν ἔρευναν και μελέτην τῶν θεμάτων τῆς διοικήσεως τῆς 'Εκκλησίας, τῆς Ποιμαντικῆς και τῆς 'Ιεραποστολῆς ἀπὸ ἐτῶν γενομένη στροφή τῶν διαφερόντων τοῦ 'Ιερωνύμου. Ἡ στροφή αὕτη ἀποτελεῖ πράγματι μίαν νέαν κλήσιν πρὸς τὸ ἱερατικὸν ἅμα δὲ και πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ Πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε τὴν 5 Σ/βρίου 1959. Ἡ ιδιότης του αὕτη τοῦ Πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου, τὴν ὁποῖαν ἐτίμησε πλήρως διὰ τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεολογικῆς

ἑπταετοῦς λαμπρᾶς δράσεώς του, προσδίδει ἰδιαιτέραν ἀγλήν εις τὸν 'Αρχιεπίσκοπον ἡμῶν 'Ιερώνυμον και κατατάσσει αὐτὸν μεταξὺ τῶν ὀλίγων ἐκείνων 'Αρχιερέων τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, οἵτινες διακρίνονται τῶν ἄλλων, οὐ μόνον διὰ τὴν καθόλου ποιμαντορικὴν των δρασίαν, ἀλλὰ και διὰ τὴν Θεολογικὴν των συγκρότησιν.

Ἡ εἰς τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα θεία κλήσις τοῦ 'Ιερωνύμου ὑπῆρξεν ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὴ. Αὕτη ἐσυνειδητοποιεῖτο ἐπ' αὐτοῦ βαθμηδὸν και κατ' ὀλίγον, ἄλλοτε διὰ σοβαρωτάτων κινδύνων τῆς υγείας του, ὅτε και ἐλάμβανε προσωπικὴν πείραν τοῦ θαύματος τῆς πρὸς αὐτὸν χάριτος τοῦ Θεοῦ και τῆς Παναγίας, και ἄλλοτε διὰ τῶν πολλῶν και σοβαρωτάτων εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν και ἐθνηνῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἀναλάβῃ. Αἱ ἐθῆναι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἦσαν συνφρασμέναι πρὸς ὅλα τὰ περιστατικὰ και τὰ πρόσωπα, τὰ γεννήσαντα εις τὴν ψυχὴν του τὸν πόθον τῆς 'Ιερωσύνης, ἀπετέλουν ὄντως τὴν ἐκ-

Ὁ Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος κ. 'Ιερώνυμος ὁμιλῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνεστιάσεως.

φραση τῆς θείας αὐτοῦ κλήσεως εἰς τὸ ἔργον τῆς διαποιμάνσεως τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ μέγιστα συνετέλεσαν εἰς τοῦτο αἱ διὰ τὸν νεαρὸν ἔτι Ἱερώνυμον μορφαὶ δύο προκατόχων του, τῶν Ἀρχιεπισκόπων Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου καὶ Χρυσάνθου Φιλιππίδου. Διὰ τὴν γνωριμίαν του μετὰ τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἱερώνυμος ἔγραψε κάποτε τὰ κάτωθι: «... Ὅταν ἤμην τεσσάρων—πέντε ἐτῶν... ἤθελα νὰ γίνω... Πατριάρχης! Ὅταν ἤμην ἑνδεκά—δώδεκα ἐτῶν, ὁ διακὴς μου πόθος ἦτο νὰ γίνω... Ριζαρείτης. Τοῦτο δὲ χάρις εἰς τὴν ἰδιαιτέραν εὐνοίαν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐδείκνυν «ὁ Κύριος Διευθυντής», ὅταν ἐπήγαινα πολὺ πρὶν γίνω Ριζαρείτης νὰ ἐκκλησιασθῶ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ριζαρείου Σχολῆς... Ἐστοκόμην πάντοτε εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ Ναοῦ, ὁπότε μίαν ἡμέραν διὰ νεύματος μὲ ἐκάλεσε πλησίον του «ὁ Κύριος Διευθυντής», ὁ ὁποῖος κατεῖχε πάντοτε, ὡς ἀκίς δὲν ἱερούργει, τὸ ἔμπροσθεν τοῦ δεξιοῦ πεσσοῦ «στασίδιον τοῦ Διευθυντοῦ». Ἐγὼ, ὀλίγον θορυβημένος, ἐπλησίασα καὶ ἠρώτησα τί μὲ ἤθελεν, ἀλλ' ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν ἀπλῶς νὰ περιμένω πλησίον του ἀριστερά. Ἐκτοτε μὲ ἐκάλει πάντοτε πλησίον του, τὸ *privilegium* δὲ αὐτὸ καθὼς καὶ τὸ νὰ παίρνω ἀντίδωρον ἀπὸ τὸ χέρι του εἰς τὸ «ἄξιόν ἐστιν» τὸ διετήρησα μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν εἰσῆλθον εἰς τὴν Ριζαρείου ὡς μαθητής... Τὸ ἀπλούστατον αὐτὸ γεγονός ὑπεξέκρινε τὸν παιδιόθεν ὑπάρχοντα περὶ τὰ «ιερατικά» ζήλόν μου καὶ μὲ ἔκαμε νὰ ζητήσω νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν Ριζαρείου Σχολήν» (ὄρα «Ἐναίσημα» Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἀθήναι 1931 σελ. 545). Καὶ περὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιδράσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ αἰδιμόνου ἐκείνου Διευθυντοῦ τῆς Ριζαρείου, ὁ Ἱερώνυμος λέγει ὀλίγον κατωτέρω: «Ἀλησμόνητον ὄμως θὰ μοι μείνῃ τὸ διήγημα τοῦ Διευθυντοῦ μας, «ὁ ἱερεὺς τοῦ χωριοῦ», τὸ ὁποῖον μᾶς εἶχεν ἀναγνώσει ὁ ἴδιος εἰς μερικὰς γενικὰς συγκεντρώσεις τῶν μαθητῶν. Τίνα ἐνθουσιασμόν μᾶς εἶχε μεταδώσει ἐκεῖνο τὸ διήγημα! Πόσον ζωντανὰ μᾶς εἶχε δείξει ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελέσῃ ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἐργασίας του μίαν δύναμιν παραγωγικὴν καὶ ἕνα παράγοντα προσόδου καὶ εὐτυχίας. Ἴσως—ἴσως δέ τιες ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τότε τὸ ἤκουσαν καὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι σήμερον ἱερεῖς, εἰς αὐτὸ νὰ ὀφείλουν τὸ ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ χειροτονηθοῦν».

Ὁ Ἱερώνυμος προσελήφθη ὑπὸ τοῦ αἰδιμόνου ἐκείνου Ἀρχιεπισκόπου ὡς ἐπιστημονικὸς αὐτοῦ γραμματεὺς εὐθὺς μετὰ τὴν λήψιν τοῦ πτυχίου τῆς Θεολογίας, ὑπηρετήσας αὐτὸν μέχρι τῆς μεταβάσεώς του εἰς Εὐρώπην δι' εὐρύτερας σπουδᾶς. Ἡ μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου στενὴ αὕτη ἐπιστημονικὴ συνεργασία τοῦ Ἱερώνυμου συνετέλεσεν, ὥστε νὰ γεννηθῇ εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ ἡ ἀγάπη καὶ τὸ ἔντονον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας. Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ὁ νεαρὸς Ἱερώνυμος διηθύνε καὶ τὸ παιδικὸν τμήμα τῆς ΧΑΝ, ἐπιδεικνύων πάντοτε τὰς πολλὰς διοικητικὰς καὶ λοιπὰς πνευματικὰς ἰκανότητάς του.

Μετὰ τὴν ἐξ Εὐρώπης ἐπάνοδόν του κατὰ τὸ 1938

καὶ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου ἐπεδόθη εἰς τὴν συμπλήρωσιν καὶ μελέτην τοῦ συγκεντρωμένου τότε ὄγκου τῶν χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Πελοποννήσου. Πρὸς τοῦτο εἶχε κληθῆ ἐξ Ἀγγλίας ἀκόμη πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως τῶν ἐκεί σπουδῶν τοῦ ὑπὸ τοῦ παγκοσμίου φήμης Γερμανοῦ ἱστορικοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου Hans Lietzmann, ὅστις καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν εἰδικὴν ἐπιστημονικὴν φροντίδα τῆς συγκεντρώσεως καὶ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν Χριστιανικῶν Ἐπιγραφῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης προῆλθεν ἡ ἔκδοσις τοῦ πρώτου τόμου, τοῦ περιέχοντος τὰς ἐπιγραφὰς τῆς Πελοποννήσου, ὅστις ἐξεδόθη τῇ χορηγίᾳ τοῦ ἐξ Αἰγύπτου ὁμογενοῦς Δ. Τζιρακοπούλου καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν καθηγητῶν Γ. Σωτηρίου, Ν. Λούβαρι, Ν. Βέη καὶ Η. Lietzmann. Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐργασίας ταύτης εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ καθηγητοῦ Γ. Σωτηρίου, ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ, εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ γνωρίσω τὸ πρῶτον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἡμῶν κ. Ἱερώνυμον, ὡς τὸν εὐγενῆ νεαρὸν συμπολίτην, καὶ νὰ συνδεθῶ ἔκτοτε φιλικῶς μετ' αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου, ὁ Ἱερώνυμος ἐδέχθη νέαν πρὸς τὸ ἱερατικὸν στάδιον κλήσιν, διὰ τοῦ ἑτέρου ὡσαύτως μεγάλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου, παρὰ τοῦ ὁποῖου καὶ ἐχειροτονήθη Διάκονος τὴν 23ην Ἰουνίου τοῦ 1940. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσάνθος ἐκτιμήσας πλήρως τὰ πνευματικὰ χαρίσματα καὶ τὰς ἰκανότητας τοῦ Ἱερώνυμου εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν διαφόρους ἀρμοδιότητας, ὡς τὴν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», τοῦ Ἐπιμελητοῦ τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία», τοῦ Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς καὶ τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων. Ὡς Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Ἱερώνυμος ἐξεπόνησεν ὀλίγον πρὸ τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου σχέδιον ὀργανώσεως πρὸς συμπαράστασιν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἀγωνιζόμενον λαόν. Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1940 τὸ σχέδιον τοῦτο ὑπεβλήθη εἰς τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπον, ὅστις καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Ἱερώνυμον τὴν διοργάνωσιν καὶ τῆς προνοίας τοῦ στρατιώτου. Ἡ ὅλη ἐκείνη προσπάθεια ἐξειλίχθη μετὰ ταῦτα εἰς τὸν γνωστὸν εἰς ὅλους «Ἐθνικὸν Ὀργανισμὸν Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης». Ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Ἱερώνυμος ἀπελύθη τὸν Νοέμβριον τοῦ 1941 ὑπὸ τῆς κατοχικῆς Κυβερνήσεως Τσολάκογλου. Οὕτως ὑπῆρξεν ὁ μόνος κληρικὸς, ὅστις ἀπελύθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς ἐκ τῆς θέσεώς του.

Ἡ ἀπόλυσις αὕτη ὑπῆρξε δι' αὐτὸν μία νέα κλήσις εἰς τὸ ποιμαντορικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔκτοτε ἤσκησε μετὰ πάθος καὶ ἐπιδειξιάς, ὡς ἱεροκήρυξ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν (1941—1949), ὡς διοργανωτὴς σσσιτιῶν καὶ τῆς ἀλληλοβοηθείας μεταξὺ τῶν ἀπόρων παιδιῶν, διὰ τῶν κατηχητικῶν, τέλος ὡς ἐφημέριος τῶν ἐν τῷ θεραπευτηρίῳ «Ἐδωγελισμὸς» νοσηλευομένων, ἀπὸ τοῦ 1948. Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἡ φήμη καὶ τὸ κύρος τῆς προσωπικότητος τοῦ

Ἱερωσύμῳ ἐγένοντο εὐρύτατα γνωστά. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς κατέστησεν αὐτὸν πολύτιμον συνεργάτην του καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σπυρίδων, ἀναθέσας εἰς αὐτὸν τὰς σοβαρωτάτας ὑπηρεσίας τοῦ «Δέματος τῶν ἐπαναπατριζομένων», τῆς «ἀνοικοδομήσεως τῶν κατὰ τὸν συμμοριτοπόλεμον καταστραφέντων χιλίων καὶ πλέον ναῶν», τοῦ «ἐπαναπατρισμοῦ τῶν ἀπαχθέντων ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν Ἑλληνοπαίδων» καὶ τῆς Γεν. Γραμματείας τῆς «Ἐπιτροπῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Κύπρου» (1950—1956). Ὡς γνωστὸν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἱερόνυμος Κοτσώνης κατεῖχεν ἀπὸ τοῦ 1949 καὶ μέχρι τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τὴν ἐξόχως τιμητικὴν θέσιν τοῦ Πρωθιερέως τῶν Βασιλικῶν Ἀνακτόρων.

Ἡ πλουσία καὶ πεφωτισμένη αὐτῆ ἐκκλησιαστικῆ, ἐθνικῆ καὶ κοινωνικῆ δράσις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν κ. Ἱερωσύμου συμπληροῦται διὰ μιᾶς ἐξόχως σοβαρᾶς ἐπιστημονικῆς συγγραφικῆς καὶ ἀκαδημαϊκῆς ἐνασχολήσεως, ὡς τοῦτο καταδεικνύεται ἐκ τῶν πολλῶν καὶ εἰς πολλὰς χιλιάδας σελίδων ἀνερχομένων συγγραφῶν αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἐκ τῆς γονίμου πανεπιστημιακῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀξιοματικῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς πλεῖστα διεθνῆ παγχριστιανικά, ἐπιστημονικά κλπ. συνέδρια. Ὡς καλῶς γνωρίζομεν, ἐπῆρξεν ὁ συντάκτης πολλῶν ὑπομνημάτων, εἰσηγήσεων καὶ νομοσχεδίων ἀκόμη, σχετικῶν πρὸς τὰ ζωτικὰ θέματα καὶ τὰς ἐπιτακτικὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἰδιαιτάτα δὲ σχετικῶν πρὸς τὰ θέματα τῆς τε ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς. Ἀτυχῶς ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐπὶ ὄλων αὐτῶν, οὔτε νὰ παρουσιάσωμεν ἔστω καὶ ἀδρομερῶς τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ πρακτικὴν ἀξίαν τῶν πολλῶν συγγραφῶν αὐτοῦ. Παρὰ ταῦτα θὰ ἦτο παράλειψις, ἂν δὲν ὑπενθυμίζαμεν, ὅτι, δι' ἐπαγωγῆς καὶ ἐκλαϊκωμένης μεταφράσεως ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ, προσέφερε πολύτιμον ἀνάγνωσμα πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, μάλιστα δὲ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν νεότητα τὰ ἔργα τῶν J. Holzner «Παῦλος» καὶ R. Guardini, «Ὁ Κύριος».

Εἰς καὶ ἡμῖσιν μὴν ἔχει μόλις παρέλθει ἀπὸ τῆς 13ης Μαΐου, τῆς ἡμέρας τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν κ. Ἱερωσύμου, καὶ ἔχουν συντελεσθῆ τόσον πολλά, τόσα ὅσα δὲν εἶχον συντελεσθῆ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρακολοῦθεῖ ταῦτα πάντα μὲ ἀπόλυτον ἱκανοποίησιν καὶ αἴσθημα ἀνακουφίσεως. Ταῦτα ἀποτελοῦν τὴν ἀπαρχὴν τῆς πραγματωποιήσεως ὅλης ἐκείνης τῆς ἐπαγγελίας πρὸς τὸν ἑλληνικὸν ὀρθόδοξον λαόν, τὴν ὁποίαν περιρικλεῖ ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Μακαριωτάτου ἡμῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκτιμῶνται ὡς ἡ ἀσφαλεστέρα καὶ πνευματικωτέρα ἐγγύησις καὶ διὰ τὸ μέλλον τῆς θεοπροβλήτου ποιμαντορίας τοῦ Μακαριωτάτου ἡμῶν, τὴν ὁποίαν πάντες εὐχόμεθα μακρὰν καὶ ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Τοιοῦτος ἡμῖν ἐπρεπεῖν Ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, προσυγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ θείου Αὐτοῦ ἐλέους, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς

τὰ πρὸς τὸν Θεόν· οὐ γὰρ ἔχομεν Ἀρχιερεῖα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις καὶ κοινωνῆσαι τῇ ζωῇ ἡμῶν.

Μακαριώτατε,

Ἡ ἀναρρῆσις τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἐγένετο κατὰ τὴν βουλήν τοῦ Κυρίου εἰς μίαν κρίσιμον στιγμὴν τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ ἄρα εἰς τὴν πλέον κατάλληλον στιγμὴν. Δὲν ὑπῆρξατε ὁ μέγας παρηκωνισμένος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἡ μεγάλη ἐφεδρεία αὐτῆς, πρῶτον διότι τὰ πάντα κατευθύνει ὁ ἅγιος Θεὸς καὶ δεύτερον διότι αἱ πνευματικαὶ προσωπικότητες δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ παραγκωνισθοῦν. Διὰ τοῦτο καὶ πιστεύομεν ὅτι εἴσθε ὁ «κλητὸς» τοῦ Θεοῦ καὶ ἄρα «θεόκλητος», τοσοῦτω μᾶλλον καθόσον γνωρίζομεν ὅτι εἴσθε ὁ μέγας ἠλεημένος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας Μητρός του, διότι «ἔχετε τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει», διότι εἴσθε ἀνεπίληπτος, νηφάλιος, σώφρων, κόσμιος, φιλόξενος, διδακτικός, ἐπιεικής, ἄμαχος, ἀφιλαργῦρος καὶ διότι ἔχετε παρὰ πάντων τὴν καλὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, «ὥστε βεβαίους ἡμᾶς εἶναι ὅτι οὐκ ἐμπέσητε εἰς ὄνειδισμον καὶ παγίδα τοῦ Διαβόλου». Διὰ ταῦτα πάντα ἡμεῖς οἱ Κυκλαδίται ἐκτιμῶμεν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ὡς τὸν πλέον πολύτιμον μαργαρίτην, τὸν ὁποῖον ἔχει νὰ προσφέρει ἡ ἱερά νῆσος τῶν Κυκλάδων Τήρος, (ἡ ἐκθρόφασσα καὶ Πατριάρχην καὶ μακρὰν χορείαν Ἀρχιερέων), εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὡς εὐχαριστίαν διὰ τὴν πρὸς αὐτὴν ἰδιαιτέραν ἐθνικὴν τῆς διαφυλάξεως καὶ ἀποκαλύψεως τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Παναγίας. Διὰ τῆς ἀναρρήσεως τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον πιστεύομεν, ὅτι ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῆ καὶ πάλιν ἡ ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δόξα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπὶ τῆς Ἀρχιερατείας τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εἶναι τὸ αἶτημα τῶν καιρῶν, τὸ αἶτημα τοῦ ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἰδιαιτάτα δὲ τῶν Κυκλαδιτῶν Συμπολιτῶν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος. Πάντες εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ συμπαρασταθῶμεν εὐλαβῶς εἰς τὸ μέγα καὶ δύσκολον ἔργον Αὐτῆς. Διὰ ταῦτα καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην παρουσιαζόμεθα κατενώπιον τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ψυχικῶς ἠνωμένοι καὶ ἐνισχυμένοι πνευματικῶς διὰ τῆς ὥραιας καὶ ὑψηλῆς ἀποστολῆς Αὐτῆς καὶ ἀναμέλλομεν παναρμόνιον τὸν τῆς δοξολογίας εὐχαριστήριον ἡμῶν ὕμνον πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν λέγοντες: «Τῷ δὲ Βασιλεῖ τῶν αἰῶνων ἀφθάστῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ Θεῷ, τιμῇ καὶ δόξῃ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν».

Τέλος ἐν μέσῳ θερμῶν ἐκδηλώσεων ἔλαβε τὸν λόγον, βαθύτατα συγκινημένος, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος, ὅστις ἠὺχαρίστησε τὴν Ἐταιρείαν, τὸν κ. Μαρινᾶτον, τὸν κ. Σιώτην καὶ πάντας τοὺς παρευρισκομένους, ἀνεφέρθη εἰς τὴν σημασίαν τῆς συνενώσεως τῶν ἐν Ἀθήναις Κυκλαδιτῶν, ἀπηύθυνε πατρικὰς νοουθεσίας διὰ τὴν διατήρησιν συμπνοίας καὶ συνεργασίας καὶ ἀγάπης πρὸς τὰς νήσους, διεκήρυξε τὴν ὑπερηφάνειάν του διὰ τὴν ἐκ τῶν Κυκλάδων κα-

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΤΗΣΙΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟΝ ΤΗΣ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Εἰς τὸν καθιερωθέντα ἐτήσιον εορτασμὸν τῆς Ναυτικῆς Ἑβδομάδος συμμετέχει καὶ ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, τελοῦσα ἀπ' ἐνὸς μὲν ἱερά μνημόσυνα καὶ τρισάγια ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ Πατρίδος πεσόντων ἐν θαλάσσαις, ἀπ' ἐτέρου δὲ ἐξαιρούσα τὸ ἀγωνιστικὸν πνεῦμα τῆς θυσίας τῶν Ἑλλήνων, διαλαλεῖ τὰ ἥρωϊκὰ κατορθώματα πάντων ἐκείνων, οἵτινες μαχόμενοι ὑπὲρ τῶν ἰδεωδῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας ἡμῶν, ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ θαλάσσια ὕδατα.

Καθὼς δὲ ἔχομεν ἀμυντικούς πολέμους καὶ θυσίας Ἑλλήνων εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν γῆν τῆς Πατρίδος ἡμῶν, οὕτω καὶ εἰς τὰ θαλάσσια ὕδατα, ἅτινα περιβάλλουν σχεδὸν πανταχόθεν τὴν χώραν μας. Αὐτοὶ οἱ ὅποιοι χάριν τῆς ἐλευθερίας κατεποντίσθησαν μέσα εἰς τὰ θαλάσσια ὕδατα, ἐπάλαισαν σκληρῶς οὐχὶ μόνον ἐναντίον τῶν ἐπιδρομέων καὶ ἀλλοφύλων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ στοιχεῖον τοῦτο τῆς φύσεως, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις εἶναι γνωστὴ, ἰδίᾳ κατὰ τὰς παγεράς νύκτας τοῦ χειμῶνος.

Οἱ Ναυτικοὶ μας μὲ ὅσα πολεμικὰ μέσα κατόρθωσαν νὰ ἔχουν εἰς τὴν διάθεσίν των, ἠγωνίσθησαν σθεναρῶς καὶ ἀπέδειξαν τὸ ἀκατάβλητον τῆς ψυχικῆς δυνάμεως τῶν Ἑλλήνων. Τὰ πλοῖα τοῦ στόλου μας ἐμάχοντο κατὰ καιροὺς καὶ ἐνίκων, χάρις εἰς αὐτὸ τὸ ἀγωνιστικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐθαύμασαν σύμμαχοι καὶ ἐχθροὶ τῆς Ἑλλάδος.

Εὐλόγως λοιπὸν καὶ πολὺ δικαίως στρέφομεν μὲ βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τὴν μνήμην μας πρὸς τοὺς ἐν θαλάσσαις πεσόντας. Αἱ ἀθάνατοι τούτων ψυχαὶ ὑπερίπτανται σήμερον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ὀρίζοντα καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ δεικνύουν πρὸς πάντας ἡμᾶς τοὺς μεταγενεστέρους, ποῦ ὁδηγεῖ τὸ ὑπέρτατον ὑπὲρ πίστεως καὶ Πατρίδος καθῆκον.

Καθὼς ἡ μαγνητικὴ βελόνη τῆς πυξίδος καθοδηγεῖ τὰ πλοῖα κατὰ τὸν πλοῦν αὐτῶν, οὕτω καὶ αἱ ἐκατόμβαι τῶν ἐν θαλάσσαις ἠρώων ἴστανται πρὸ ἡμῶν ὡς φωτεινὸν ὁρόσημον τοῦ γνησίου καὶ ὑγιαῖς πνεύματος τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον οὐχὶ μόνον ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ὀδεύωμεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους λαοὺς νὰ καθοδηγῶμεν.

Πρωτοπόροι ἀληθῶς κατέστημεν καὶ ὡς Ἔθνος, καὶ ὡς λαὸς εἰς τὴν κοινωνίαν πάντων τῶν Ἑθνῶν, διότι ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐπήγαγεν ἡ γνῶσις καὶ ἡ σοφία τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ καὶ τὸ φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ,

τὸ ὁποῖον οἱ Ἀπόστολοι διὰ μυρίων ὄσων κινδύνων μετέφερον ἀνὰ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου.

Αὕτη ἡ ἱερά καὶ βαρεῖα κληρονομία καθιστᾷ τὴν Ἑλλάδα πρωτοπόρον, ὅπως τότε καὶ σήμερον, διότι ἐντὸς αὐτῆς ἀνεπτύχθησαν τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστήμαι καὶ ἐξ αὐτῆς ἐπήγαγεν τὸ ἀληθινὸν φῶς τοῦ Χριστιανικοῦ Εὐαγγελίου. Γύρω ἀπ' αὐτὰ δημιουργοῦνται αἱ αἰώνιαι ἀξίαι τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὀφείλει κάθε λαὸς τῆς ὑψηλοῦ νὰ ἐνστερνισθῇ.

Ἴδου διατὶ καὶ σήμερον ὁμοῦ μὲ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὰς θυσίας τῶν ἐν θαλάσσαις πεσόντων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυτικῆς τέχνης, ἔχομεν λόγους νὰ στρεφώμεθα πρὸς τὴν θάλασσαν, τὸ ὑγρὸν τοῦτο στοιχεῖον τῆς φύσεως, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Δημιουργὸς περιέβαλε τὴν ξηράν, οὕτως ὥστε χρησιμοποιοῦντες τὰ εἰς τὴν διάθεσίν μας ὑπάρχοντα μέσα ναυσίπλοιας, νὰ διαφωτίσωμεν τοὺς λαοὺς τῆς γῆς, νὰ ὀδηγήσωμεν αὐτοὺς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, νὰ γνωρίσωμεν εἰς αὐτοὺς τὰς γραφικὰς καλλονὰς τῶν θαλασσίων ἀκτῶν τῆς, τὰς εἰς τὸ πέλαγος διεσπαρμένας νήσους τῆς, συνάμα δὲ τὸν γενναῖον καὶ ὑπερήφανον αὐτῆς λαόν, τὰς παραδόσεις τοῦ Ἔθνους μας, τὰς ἀρχαιότητας τῆς χώρας μας, τὰ ὑπάρχοντα μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, τοὺς Ναοὺς τῆς Βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς περιόδου, τὰ κείμενα τῆς σοφίας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ὅσα ἄλλα συνθέτουν τὸ αἰώνιον καὶ ἄφθαστον ἑλληνικὸν μεγαλεῖον.

Ὡ! Εἴθε ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ εορτασμοῦ τῆς Ναυτικῆς Ἑβδομάδος νὰ ἐπικρατήσουν αὐταὶ αἱ σκέψεις εἰς ὅλους μας. Τόσον ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ζοῦν πλησίον τῆς θαλάσσης, ὅσον καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν ταξιδεύουν διαρκῶς εἰς τὰ πελάγη καὶ τοὺς Ὀκεανούς, ἀντιπροσωπεύουν τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἑλλάδα τῶν φιλοσόφων καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὁποίας ὀφείλουν διαρκῶς νὰ ὀμιλοῦν πρὸς τοὺς ξένους. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, διὰ τὴν ἐνδοξὸν Πατρίδα μας πολλὰ δυνάμεθα νὰ διαλαλήσωμεν.

Τέλος ὅσοι ἔχουν τὴν τιμὴν νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὸ ἐνδοξὸν Βασιλικὸν Ναυτικὸν μας, αὐτοὶ κατ' ἐξοχὴν καθίστανται Εὐαγγελισταὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χάριτος καὶ ἀληθείας, τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἀρμονίας, τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῶν ἠρώων μας. Μὲ τὴν βοή-

ταγωγὴν του καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν τοῦ Θεοῦ εὐλογίαν ἐπὶ πάντας τοὺς παρευρισκομένους.

Τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Μακαριωτάτου ἐκάλυψαν παρατεταμένα χειροκροτήματα καὶ θερμαὶ ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης. Ἐν τέλει δὲ ἐψάλη τὸ τροπάριον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἡ Φῆμη τοῦ Μακαριωτάτου καὶ οὕτω ἔληξεν ἡ σεμνὴ τελετὴ.

Κατὰ τὴν ἀποχώρησιν ἐξεδηλώθησαν ἔτι ζωηρότερον ὁ σεβασμὸς, ἡ ἀγάπη ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τῶν ἐκλεκτῶν Κυκλαδιτῶν διὰ τὸν συμπολίτην των, ὅστις ἦτο βαθύτατα συγκεκριμένος ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν τῶν συμπολιτῶν του. Οἱ μετασχόντες τῆς συνεστιάσεως ἀπεχώρησαν ἀποκομίσαντες ὠραιοτάτας ἐντυπώσεις.

Η ΧΙΛΙΟΣΤΗ ΕΝΝΕΑΚΟΣΙΟΣΤΗ ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΙΣ ΝΙΚΟΠΟΛΙΝ ΗΠΕΙΡΟΥ ΠΑΡΑΧΕΙΜΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

«Σπούδασον ἔλθεῖν πρὸς με
εἰς Νικόπολιν» (Τίτ. γ', 12).

Παρήλθον ἤδη, καὶ συνεπληρώθησαν χίλια ἑννιακόσια ἔτη, ἀφ' ἧς ἀφίκετο, καὶ παρεχέμασεν εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ περιδοξὸν Νικόπολιν τῆς Ἡπείρου ὁ μέγιστος τῆς οἰκουμένης ἐκχριστιανιστής, ὁ τῶν Ἐθνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος Ἀπόστολος, ὁ Παῦλος!

Κατὰ τὸν Holzner¹ καὶ ἄλλους ξένους ἢ ἡμετέρους συγγραφεῖς², ἑνασχοληθέντας σοβαρῶς περὶ τὸν οὐρανοβάμονα Ἀπόστολον, τῆς ἐπισκέψεως ταύτης, πρὸς διαχείμασιν, προηγῆθη καὶ ἕτερα τοιαύτη, κατὰ τὴν τρίτην ἀποστολικὴν ὁδοιπορίαν, περὶ τὸ ἔτος 57 μ. Χ., εἰς σύντομον αὐτοῦ ταξίδιον πρὸς Ἰλλυρίαν, ἐκτεινομένην εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Δαλματίας, Νέας Ἡπείρου (Δυρράχιον) καὶ Παλαιᾶς Ἡπείρου (Νικόπολιν). Τοῦτου ἕνεκα ὁ Παῦλος ἠδύνατο, μετὰ πεποιθήσεως στερρᾶς, νὰ γράφῃ ἐκ Κορίνθου, πρὸς τοὺς Ρωμαίους, ἐν ἔαρι τοῦ 58, τουτέστι τὸ ἐπόμενον ἔτος³, τὰ ἐξῆς: «Ἐγὼ οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς Θεόν· οὐ γὰρ τοιμλήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἔθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει Πνεύματος Θεοῦ· ὡστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλω μέχρι τοῦ Ἰλλυρικῶν πεπληρωκέναι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ»⁴.

1. Holzner Joseph, Παῦλος, μετφρ. Κοτσώνη Ἱερωνύμου (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος), Ἀθῆναι 1948, σελ. 368.

2. Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμ., Περὶ τοῦ Παύλου ὡς δαδούχου τῆς θείας Χάριτος, ἐν: Λόγοι ἐπὶ τῶν Ἐορτῶν καὶ τῶν μνημῶν τῶν Ἁγίων, ἐν Ἀθήναις 1960/61, σελ. 260-265, Κωνσταντίνου Θ., Παῦλος ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, Ἀθῆναι 1958, σελ. 23, Νικολαΐδης Στ., Ὁ Παῦλος, Ἀθῆναι 1958, σελ. 313-16, Τρεμπέλα Π., Ὑπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου, Ἀθῆναι 1937, σελ. 6, 703, Φιλίπιδου Α., Ἡ πρώτη πρὸς Τιμόθεον ποιμαντικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, Ἀθῆναι 1952, σελ. 23.

3. Ἀντωνιάδου Β., Ἐγχειρίδιον εἰσαγωγῆς εἰς τὰς Ἀγίας Γραφάς, τόμ. Β' Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἐν Ἀθῆναις 1937, σελ. 88.

4. Ρωμ.ε', 17-19.

θεῖαν τοῦ Θεοῦ ἄς συνεχίσουν τὸ ἔργον των, ὅπου ἔταξεν αὐτοὺς ἢ Πατρίς.

Ἐπὶ τούτοις εὐχόμενοι ὀλοψύχως, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἀναπαύῃ τὰς ψυχὰς πάντων τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος πεσόντων ἐν σκηναῖς δικαίων, ἐπικαλούμεθα τὴν εὐλογίαν Αὐτοῦ καὶ τὴν σκέπην τῆς Παναγίας ἐπὶ πάντας τοὺς ἐν θαλάσσαις ἐργαζομένους Ἕλληνας ἀδελφούς μας, εἴτε εἰς τὸ Βασιλικὸν Ναυτικόν, εἴτε εἰς τὸ Ἐμπορικὸν καὶ Λιμενικὸν ὑπηρετοῦντας εἴτε εἰς ἄλλας ἐν αὐταῖς θέσεις.

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου ΤΙΤΟΣ

Ἡ ἀπόφασις τοῦ ἐνδόξου Ἀποστόλου, ὅπως, μετὰ δεκαετίαν περίπου, ἔλθῃ καὶ παραχειμάσῃ εἰς τὴν αὐτὴν περιλάλητον τῆς Ἡπείρου Νικόπολιν, γνωστὴν ἄλλως τε διὰ τὸ ἦπιον καὶ γλυκὺ κλίμα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ πολυάνθρωπον αὐτῆς⁵, διὰ τὴν ἐν δράσει καὶ ζωῇ εὐρισκαμένην ἐν αὐτῇ Ἰουδαϊκὴν παροιμίαν, ἄρα δὲ καὶ Συναγωγὴν, ὑπάρχουσαν ἐξ ὑπαρχῆς ὡς θέρετρον τῶν Ρωμαίων καὶ ἐπομένως μικρὰν Ρώμην θεωρουμένην, προϋπέθετε ἀναμφιβόλως διὰ τὸν Παῦλον περιβάλλον γνώριμον, ἔδαφος πρόσφορον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον, οἰκεῖον κλίμα. Δι' ἄλλων λέξεων εἶδει νὰ ὑπῆρχε ἔστω καὶ μικρὰ-χριστιανικὴ κοινότης, Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἴσως ὀλιγομελῆς, πάντως ἢ ἀπαρχὴ καὶ ἢ ζύμη. Καὶ τοῦτο, διότι προφανῶς κατὰ τὴν πρώτην σύντομον ἐπίσκεψιν ὁ μέγας θεμελιωτής, θὰ εἶχε καταθέσει τὸν θεμέλιον, ἰδρύσας οὕτω πως τὴν κατὰ Νικόπολιν ἀγιοτάτην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν.

Ὡστε ἐκ τῶν σοβαρῶν τούτων λόγων, καὶ ἐκ τῆς ζωηρᾶς ἐπιθυμίας τοῦ Παύλου, ὅπως, κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1967, ἐπανεέλθῃ καὶ αὐθις εἰς τὴν Ρώμην, καταδηλοῦται σαφῶς καὶ ἐρμηνεύεται πλήρως ἢ πρὸς τὸν, Ἀπόστολον καὶ Ἐπίσκοπον Κρήτης, Τίτον δοθεῖσα παραγγελία, διασωζομένη ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ποιμαντικῇ ἐπιστολῇ, τῇ γραφείσῃ ἐκ Μακεδονίας: «Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σέ ἢ Τυχικόν, σποῦδασον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχρῆμα σάμα»⁶. Καὶ ὁ λόγος οὗτος ἀναφέρεται προφανῶς εἰς τὴν ἐν Ἡπείρῳ Νικόπολιν οὖσαν κατάλληλον κέντρον διὰ τὴν ἀνά τὸ Ἰλλυρικὸν ἱεραποστολήν καὶ διὰ τὸ εἰς Ρώμην ταξίδιον»⁷.

Ὁ οὐράνιος ὅθεν Παῦλος, ἐλθὼν εἰς τὴν Νικόπολιν ταύτην, κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ σωτηρίου ἔτους 66, διεχειμάσεν ἐν αὐτῇ⁸ καὶ οὕτως εὔρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐργασθῇ συστηματικώτερον καὶ ἐνεργότερον διὰ τὴν ἐν αὐτῇ παρ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἐγνώρισε μετέπειτα, ἕνεκα τῆς ἀποστολικότητος αὐτῆς προφανῶς, σημαντικωτάτην ἀκμήν, τεκμήρια ἀδιάψευστα τῆς ὁποίας παραμένουσι μέχρι σήμερον τὰ ἐρείπια πέντε ὑπερμεγεθῶν παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν⁹, αὐτῶν ἄστυνας βεβαίως ἔφερον

5. Κατὰ τὸν ἡμέτερον ἱστορικὸν Κ. Παπαρηγόπουλον εἰς τριακοσίας καὶ πλέον χιλιάδας ἀνήρχετο ὁ πληθυσμὸς τῆς Νικοπόλεως καὶ ἦτο ἀπολύτως ἀνεπίσημος τῆς λαμπρότερης καὶ αὐτῆς τῆς Κορίνθου» (βλ. Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἐκδ. Β', Ἀθῆναι 1886, τόμ. Β', σελ. 408).

6. Κεφ. γ', 12.

7. Τρεμπέλα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 703.

8. Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμανδρίτου, Ἡ χαρὰ κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἐν Ἀθῆναις 1967, σελ. 7-8.

9. τοῦ αὐτοῦ. Ἡ ἱστορικὴ Νικόπολις τῆς Ἡπείρου καὶ αἱ τελευταῖαι ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαί, ἐν Ἀπαύλῳ, ὁ Ἀπόστολος τῆς Ἑλλάδος» Τριφυλίας, τόμ. Β', ἔτ. 1957,

είς φῶς, μέχρι τοῦδε, ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη, διότι, ἀτυχῶς, συστηματικὰ ἀνασκαφαὶ δὲν ἐγένοντο ποτὲ εἰς τὸν ἐκτεταμένον τεράστιον ἐρειπιῶνα τῆς ἀρχαίας Νικοπόλεως¹⁰.

Δέον ἐξ ἄλλου νὰ σημειωθῇ, ὅτι τοιαύτη παλαιο-χριστιανικὴ βασιλική, μὴ εἰσέτι πλήρως ἀποκαλυφθεῖσα, μνημονεῖται ἐπιμόνως ὑπὸ ἐπιτοπίου παραδόσεως, τῷ ὀνόματι τῶν πανευφύμων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

Χαρακτηριστικὸν ἐπίσης εἶναι, ὅτι ἅπασαι αἱ μέχρι τοῦ νῦν ἀνευρεθεῖσαι, χρονολογοῦνται περὶ τὸν Δ', Ε' ἢ τὸ πολὺ ἀρχὰς τοῦ Στ' αἰῶνος, καὶ ἔχουσι θαυμάσια, ἀριστουργηματικά, ψηφιδωτὰ δάπεδα, μετ' ἐξαισίων παραστάσεων καὶ λίαν διαφωτιστικῶν ἐπιγραφῶν, ἐξ ὧν μία ρητῶς ἀναφέρεται τῷ ὀνόματι τοῦ μεγαλομάρτυρος Ἀγίου Δημητρίου¹¹.

Ἐπὶ πλεόν ἐνισχυτικὸν τῆς τοιαύτης ἀπόψεως εἶναι καὶ ἡ ἱστορικὴ εἰδησις, καθ' ἣν ἐκ τῆς περιφέρει-μου ταύτης Νικοπόλεως προήλθεν ὁ μετέπειτα Ἐπίσκοπος (Πάπας) Ρώμης Ἐλεύθερος, πατριαρχεύσας ἐν τῷ πρώτῳ θρόνῳ—ὡς ἦτο τότε—τῆς Ὀρθοδόξιας ἐπὶ μίαν δεκαπενταετίαν (174/5—189/90), ὁ μαρτυρικῶς τελειώσας τὸν βίον καὶ ὡς Ἅγιος τιμῶμενος ἐν τῇ Δύσει, τῇ 26 Μαΐου¹².

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Νικοπόλεως Ἠπείρου, διὰ τοῦ Ποιμενάρχου αὐτῆς, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νικοπόλεως κ.κ. Σ τ υ λ ι α ν ο ὕ, ἀπεφάσισεν, ὅπως ἐορτάσῃ καὶ πανηγυρικῶς τιμήσῃ—λίαν προσηκόντως—τὸν ἕνθεον αὐτῆς ἰδρυτὴν καὶ προστάτην, τὸν καὶ δι' αὐτὴν προφανῶς λέγοντα: «Ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα...»¹³ χρηματίσαντα δὲ ἐκχριστιανιστὴν καὶ φωτιστὴν αὐτῆς τε καὶ τῆς εὐάνδρου Ἠπείρου γενικώτερον.

Οὕτω, καθ' Ὀκτώβριον μῆνα (30, ἡμέραν Κυριακὴν, τοῦ 1966) ἐν ἐπίσημῳ πνευματικῇ συγκεντρώσει, ἐν τῇ Αἰθουσῇ τῆς Πνευματικῆς Ἐστίας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ὁ ἅγιος Νικοπόλεως ὁμιλήσας, ἠύλογησε τὴν ἀρξαμένην νέαν περίοδον (1966-67) τῶν Διαλέξεων αὐτῆς, καὶ ἐξαίρων τὸ σπουδαιότατον καὶ σημαντικώτατον τοῦτο γεγονός, καθ' ὃ τὸ φθινόπωρον τοῦ 66 ἔτους (Ὀκτώβριον ἢ Νοέμβριον) ἀφίκετο ὁ Ἅπ. Παῦλος καὶ παρεχίμασεν εἰς τὴν Νικόπολιν, ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὸ ἔτος τοῦτο ὡς ἔτος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διὰ τὴν μητροπολιτικὴν περιοχὴν τῆς Νικοπόλεως. Ἡ

10. Φιλολογία Α., Νικόπολις, συνοπτικὴ ἱστορία καὶ περιγραφή τῶν ἀνασκαφῶν (1913-1927), τῶν μνημείων καὶ ἐρειπίων τῆς Ἀθήναι 1927, σελ. 11, 29-35.

11. Ἴδου ἡ διασωζομένη ἐπιγραφή:

«Δομήτιος μὲν ὁ πρῶτος τὸν σεβάσιμον κατεσκευάσεν οἶκον Δημήτριος δὲ ὁ νῦν γε ΝΠ (Νικοπόλεως) ἐκείνου καὶ τῆς Ἱερῶσύνης Διάδοχος δυνάμει ΧΡ (Χριστοῦ) τὴν πᾶσαν καλλιέργησεν τριστῶν.

Εὐφρόσυνος μὲν ἐν τῷ κατὰ Μαθητῆς τοῦ πρότερον ποιμῆ (ἀνανττος) Δημητρίου Μάρτυρος ἐκάτερος εὐχαριστῶν τῇ προστασίᾳ».

12. Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμ., Ζωὴ καὶ ἔργον τῶν ἐξ Ἠπείρου ὁρμωμένων Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν, Ἀθήναι 1966, σελ. 9, Jianin R. Ἐλεύθερος Πάπας Ρώμης, ἐν «Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια», τόμ. 5ος, στ. 570.

13. Α' Κορινθ. γ', 10.

καθ' ἡμᾶς—εἶπεν—ἱερά, ἀποστολικὴ καὶ ἱστορικὴ Μητρόπολις τῆς Νικοπόλεως, εὐλαβείας καὶ εὐγνωμοσύνης βαθυτάτης ἕνεκα πρὸς τὸν Ἅγιον Ἰδρυτὴν τῆς ἐπὶ μέρους ταύτης Ἐκκλησίας, κηρύσσει τὸ ἔτος τοῦτο ὡς ἔτος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὴν ἀρξαμένην πνευματικὴν περίοδον θέτει ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ εὐλογίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὡς ἐπίσης καὶ τὸν κύκλον τῶν ἐφετεινῶν Διαλέξεων ἀφιερῶ εἰς τὴν χάριν τοῦ θεοῦ Κήρυκος τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς ὑπερτάτης Ἀληθείας, καὶ πρὸς τιμὴν Αὐτοῦ...»¹⁴.

Πλὴν τῶν γενομένων διαλέξεων περὶ τῆς παμφώτου ταύτης φυσιογνωμίας, τοῦ ἐξόχου ἔργου, καὶ τῆς θεοφωτιστοῦ διδασκαλίας, τοῦ Ἀποστόλου Παύλου¹⁵, ὁ τε ἀκάματος Ποιμενάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν πνευματικοὶ ὁπορεῖς, κληρικοὶ τε καὶ λαϊκοί, οἱ περὶ τὸ θεῖον Κήρυγμα ἐνασχολούμενοι, καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον ταύτην, ἐν τε τῇ πόλει τῆς Πρεβέζης καὶ τῇ περιφερείᾳ ἐν γένει, ἀφιέρωσαν τὰ κηρύγματα αὐτῶν εἰς τὸν Ἅγιον Παῦλον, «Ὁν προσέβαλλον ζωηρῶς, ὡς πεφωτισμένον Διδάσκαλον καὶ Ποδηγέτην αὐτῶν, τοῦ Ὁποίου ὑποχρέωσιν ἐπιτακτικὴν ἔχομεν, ὡς μαθηταὶ καὶ ἐν Κυρίῳ τέκνα, νὰ μιμηθῶμεν τὸ ἅγιον πάθος διὰ τὸν Χριστόν, τὴν πηγαίαν καὶ ὅλως αὐθόρμητον δι' Αὐτὸν ἀγάπην καὶ τελείαν ἀφοσίωσιν, «τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα».

Ὡς ἐπιστέγασμα δ' ὅλων αὐτῶν τῶν παυλείων ἐκδηλώσεων ὑπῆρξεν ὁ διοργανωθεὶς λαμπρὸς ἐορτασμός, εὐλογηθεὶς καὶ διὰ σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 14 Φεβρουαρίου 1967, ἥτις μεταξὺ ἄλλων διέλαβεν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 3595/66 ἀπὸ 16 Φεβρ. 1967 ἔγγραφον Αὐτῆς: «Συνοδικὴ ἀπόφάσει συγκαίροντες ὑμῖν ἐπὶ τῇ ἀποφάσει ταύτῃ εὐχόμεθα δαψιλῆ τὴν εὐλογίαν τοῦ Κυρίου εἰς ἐπιτυχίαν τῶν ἐορταστικῶν τούτων ἐκδηλώσεων πρὸς δόξαν τοῦ ἁγίου Αὐτοῦ Ὀνόματος καὶ εὐκλείαν τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τῆς καθόλου Ἀγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸς ψυχικὴν ἀφέλειαν καὶ πνευματικὴν ἐν Χριστῷ Σωτῆρι ἡμῶν οἰκοδομίαν τοῦ ἐμπειπιστευμένου ὑμῖν χριστοπώνυμου Λαοῦ...».

Καὶ ἐν πρώτοις, ἡ πόλις τῆς Πρεβέζης, σηματοστολισθεῖσα, καὶ δι' ἐδικῶν ἀψίδων καὶ ἐπιγραφῶν ἐκ λόγων καὶ ἀποφθεγμάτων τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὡς: «χαίρετε ἐν Κυρίῳ»¹⁶, «Δόξα, τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τῷ ἀγαθόν»¹⁷, «ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα»¹⁸, «ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει»¹⁹, «σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν»²⁰, καταστολισθεῖσα, παρουσίαζε λαμπρὰν ἐορταστικὴν ὄψιν.

Κατὰ τὸ, πρὸς τούτοις, ἐκδοθὲν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικοπόλεως ἐπίσημον «Ἐόρτιον πρό-

14. «Ἐκκλησία», ἔτ. ΜΓ' (1966), σελ. 720.

15. Αὐτόθι, ἔτ. ΜΔ' (1967), σελ. 291.

16. Φιλιπ. δ', 4.

17. Ρωμ. β', 10.

18. Α' Κορινθ. ιβ', 31.

19. Αὐτόθι ιγ', 8.

20. Τίτ. γ', 12.

γραμμα τῆς 1900ῆς ἐπετηρίδος ἀπὸ τῆς εἰς Νικόπολιν παραχειμάσεως τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Παύλου, ἔλαβον χώραν αἱ ἐξῆς ἐκδηλώσεις, ἀστίνας ἐλάμπρυναν ἀρχιερατικῶς ὅτε κυρίαρχος Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικοπόλεως κ. Στυλιανὸς καὶ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἄρτης κ. Ἰγνάτιος, ὁ τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἐκπροσωπῶν, μὴ δυνηθεῖσαν νὰ παραστή μ' ἐπικεφαλῆς τὸν σεπτὸν Πρόεδρον Αὐτῆς, Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἰερόνωμον, ἕνεκα τῆς γενομένης βαπτίσεως τῆς Α.Υ. τοῦ Διαδόχου Παύλου.

1. Εἰς τὴν παλαιάτατον Μονὴν «Λιθαρίου» τιμωμένην τῷ ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, εἰς ἣν δεικνύται λίθος—ἐξ οὗ καὶ Λιθαρίου Μονὴ—κεκτημένος, θεία χάριτι, θαυματουργικὴν ιδιότητα, ἐν ᾧ—κατ' ἀρχαιοτάτην ἐπιτόπιον παράδοσιν—ἐπεκάθισεν καὶ ἔστη ὁ θεοκῆρυξ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης Παῦλος, τὸ πρῶτον πρὸς τὴν Νικόπολιν ἐρχόμενος, καὶ τὸν Χριστὸν τὸ πρῶτον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς καταγγέλλων²¹, ἐψάλη μέγας

21. Πρῶτος ὁ, ἐκ τῶν Κυκλάδων προερχόμενος, Μητροπολίτης Ἄρτης καὶ Πρεβέζης, τότε, Σεραφεῖμ Α', Ξενοπούλος, (1864—1881) ἐμερίμνησε δεόντως καὶ ἀνηγέρθη ὑπερθεῖν τοῦ θαυμασίου λίθου τὸ διασωζόμενον προσκυνητῆριον, ἔξωθεν τοῦ Ναοῦ, ὅστις βεβαίως εἶναι νεώτερον κτίσμα, μόλις διαφυγὼν τὸν κίνδυνον τῆς πυρπολήσεως ὑπὸ τῶν κατακτητῶν Γερμανῶν (1941—44), καταστρεφάντων πάντως παντάπασι τὴν

πανηγυρικὸς ἐσπερινός, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ὡς εἴρηται Ἀρχιερέων, τῶν ἐπισήμων καὶ ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ, καθ' ὃν ἐκήρυξεν ἐμπνευσμένως τὸν θεῖον λόγον περὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ἐπὶ τούτῳ ἐλθὼν καὶ τιμῶν διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τὰς γενομένας ἑορτάς, σοφολογιώτατος Καθηγητῆς καὶ Κοσμητῶρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίου κ. Μᾶρκος Σιώτης, Γενικὸς Διευθυντῆς Ὁρησκευμάτων παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων. Αὐτόθι δὲ συνέρρευσαν εὐλαβεῖς προσκυνητὰ ἐκ Πρεβέζης καὶ ἐκ τῆς καθ' ὅλου περιοχῆς, φθάσαντες, μέγχι τῶν πρῶτῶν ὥρῶν, εἰς δέκα καὶ πλέον χιλιάδας, κατὰ τοὺς μετριοτέρους ὑπολογισμούς, παρακολούθησαντες τὸν τε μέγαν καὶ ἐπιβλητικὸν πανηγυρικὸν

περὶ κεμένην ὠραιότατην Μονήν. Δεύτερος, ὡτάτως ἐκ τῶν Κυκλάδων προερχόμενος, Τήνιος—ὁ νῦν εὐκλεῶς ἀρχιερατεύων Σεβ. κ. Στυλιανὸς Α', Κορνάρος, εἰς τὴν αὐτὴν τοποθεσίαν προὔνησε καὶ, τῇ συνδρομῇ καὶ συνεργασίᾳ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν Στρατοῦ, ἀνύψωσεν ὠραιότατον νέον προσκυνητῆριον, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ εἰσέρχεται τις καὶ προσκυνεῖ μεγάλην εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἄνωθεν τῆς ὁποίας εὐρίσκεται ἐντετοιχισμένη μαρμαρινὴ πλάξ, διασωζούσα τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐκεῖθεν διελύσεως καὶ τοῦ πρώτου—κατὰ τὴν παράδοσιν—γενομένου αὐτόθι κηρύγματος Αὐτοῦ [βλ. Σεραφεῖμ (ἀποθανόντος Μητροπολίτου Ἄρτης), Δοκίμιον ἱστορικῆς τινος περιλήψεως τῆς τότε ἀρχαίας καὶ ἐγκρίτου Ἠπειρωτικῆς πόλεως Ἄρτης καὶ τῆς ὡσαύτως νεωτέρας Πόλεως Πρεβέζης, ἐν Ἀθῆναις 1884, σελ. 258—59, Ρωμαίου Κ., Τὸ Ἀγιολίθαρ, ἐν Ἠπειρωτικῶν Χρονικῶν, ἔτ. ΣΤ' (1931), σελ. 284—292, Στυλιανῶ, Μητροπολίτου Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, Ἡ ταπεινὴ διακονία μου, ἐν Ἀθῆναις 1965, σελ. 36.

Λιτάνευσις τῆς ἱεῶς εἰκόνας τοῦ ἁγ. Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν ἀρχαίαν Νικόπολιν.

'Εσπερινόν, τὴν τελεσθεῖσαν ἐν συνεχείᾳ Παράκλησιν, ὑπὲρ ὑγείας, σωτηρίας, διαφυλάξεως καὶ ἐνισχύσεως πάντων, τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ὁρθροῦ καὶ τὴν Θ. Λειτουργίαν εἰς ὀλονύκτιον Ἀγρυπνίαν.

2. Τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας, 29ῃν Ἰουνίου, ἐν τῷ χωρίῳ Συμυρτούλα τῆς Νικοπόλεως, ἐνθα ὑφῴνται ὁ ἱερός Ναός τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου—πρῶτος ἀνεγερθεὶς μεταξὺ τῶν ὑπερεξήκοντα τοιούτων ἀφ' ἧς ἤρξατο τῆς δημιουργικῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ ὁ κατὰ τὴν Νικόπολιν ὄρθρος Ἱεράρχης κ. Στυλιανός—²² ἔλαβε χώραν ἢ κατ' ἔτος, ἐκτοτε, καθιερωθεῖσα εὐλαβῆς πανηγυριεῖς τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου. Ἐφέτος ὅμως, ἐκτάκτως, λόγῳ τῶν διεξαγομένων Ἐορτῶν, ἡ ἐπίσημος καὶ πανηγυρικὴ Θεία καὶ ἀρχιερατικὴ Λειτουργία, ἱεουργοῦντων τῶν διαληφθέντων ἁγίων Ἀρχιερέων, περιστοιχουμένων ὑπὸ πλειάδος Ἀρχιμανδριτῶν καὶ λοιπῶν ὀφεικιοῦχων Κληρικῶν, ἐγένετο ἐν τῷ ἐν τῇ πόλει Πρεβέζης καθεδρικῷ Ἱ. Ναῷ τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος. Καὶ κατ' αὐτὴν εἶπεν ἐπίσης ὁ αὐτὸς Καθηγητῆς κ. Σιώτης τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας, ἀναπτύξας κατ' ἔξοχον, βαθύν, ἐπιστημονικόν, καὶ ἐν ταύτῳ σαφέστατον τρόπον, τὰ περὶ τῆς ὑπερκάλου προσωπικότητος τοῦ Ἀποστόλου καὶ τῆς κοσμογονικῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔσχε ἐντὸς τῆς ἱστορίας. Ἐν τέλει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρτης κ. Ἰγντίσιος—πρὸ τῆς ἐπισήμου Δοξολογίας ἐπὶ τῷ ἁγίῳ Βαπτίσματι τοῦ Διαδόχου τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου—λαβῶν τὸν λόγον, ἐξῆρε τὴν μεγάλην σημασίαν, διὰ τὴν Νικόπολιν καὶ τὴν Ἠπειρον γενικώτερον, τῆς ἐλεύσεως καὶ παραχειμάσεως ἐν αὐτῇ τοῦ ἐνδοξοτέρου τῶν Ἀποστόλων Ἁγίου Παύλου, διεβίβασε δὲ ἀπὸ μέρους τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς καὶ εὐλογίας Αὐτῆς, ἐπὶ τῷ πανιέρῳ καὶ λαμπρῷ ἑορτασμῷ, τῷ τε ἁγίῳ Νικοπόλεως καὶ παντὶ τῷ χριστεπωνύμῳ Πληρώματι.

3. Τὰς ἀπογευματινὰς ἐξ ἄλλου ὥρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας, εἰς τὴν ἀρχαίαν Νικόπολιν, συνετελέσθη τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον μέρος τῶν ἑορτίων ἐκδηλώσεων.

Ἐκ τοῦ ναύσκου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου, Νικοπόλεως, ἐσχηματίσθη ἱερὰ πομπή, πλαισιωμένη ὑπὸ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος, ἀποδίδοντος τὰς κεκανονισμένας τιμὰς, ἡγουμένης τῆς Φιλαρμονικῆς Πρεβέζης, τῶν ἱερῶν ἐξαπτερυγίων καὶ λαβάρων, μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων, τοῦ χοροῦ τῶν ἱεροψαλτῶν, οὗ προῖστατο—καθὼς καὶ εἰς ἀπάσας τὰς λοιπὰς ἱεράς ἀκολουθίας—ὁ παρὰ τῇ Ζωσιμαίᾳ Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ Ἰωαννίνων μουσικολογιώτατος Καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς καὶ Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς κ. Νικόλαος Τσιγκούλης, τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνας τοῦ Θεοδοξάστου Ἀποστόλου Ἁγίου Παύλου, τριακονταπεντάδος Κληρικῶν ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν προεξάρχοντα τῆς χαρμουσίου Πανηγύρεως Σεβ. Μητροπολίτην Νικοπόλεως κ. Στυλιανόν, ἐνδεδυμένων ἀπάντων τὰς λαμπροτάτας αὐτῶν στολὰς, τοῦ Ἀνωτέρου Στρατιωτικοῦ

Διοικητοῦ—Ταξιάρχου Πρεβέζης καὶ Λευκάδος, τοῦ Νομάρχου Πρεβέζης, τοῦ Δημάρχου Πρεβέζης, τοῦ Δικαστικοῦ Σώματος τῆς τε Πρεβέζης καὶ τῆς γείτονος Ἀρτης, τῶν Διευθυντῶν καὶ Διοικητῶν ἀπασῶν τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς πόλεως καὶ τοῦ Νομοῦ Πρεβέζης, καὶ πλήθους εὐσεβῶν Χριστιανῶν. Ἡ τοιαύτη δὲ πομπὴ κατηρθύνθη εἰς τὴν δι' ἀψίδων ἐκ σμύρτων καὶ ἐπιγραφῶν ἐστολισμένην παλαιохριστιανικὴν βασιλικὴν τοῦ Ἀρχιερέως Ἀλλίσιωνος, ἧτις κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἀνηγέρθη καὶ ὑπεῖρξεν ὁ μητροπολιτικὸς Ναός τῆς Νικοπόλεως²³.

Ἐν αὐτῇ ἐψάλη, ὑπαιθρίως, ἐν πάσῃ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ εἰς ἀτμόσφαιραν βαθυτάτης συγκινήσεως καὶ κατανύξεως, ὁ καθιερωμένος ἑσπερινὸς τοῦ Ἁγίου Παύλου, μετὰ τὴν εἰδικὴν ὑμνολογίαν τοῦ γεγονότος τῆς ἐν Νικοπόλει ἐλεύσεως καὶ παραχειμάσεως Αὐτοῦ²⁴. Κατ' αὐτὸν δ' ὁ γράφως ταπεινὸς Ἱεροκῆρυξ τῆς Νικοπόλεως, μετὰ φωνῆς παλλομένης ἀπὸ δέος καὶ ἀπὸ αἰσθήματα ἰσχυρᾶς συγκινήσεως, ἀνέλαβε—σεπτῇ ἐντολῇ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Γέροντος καὶ Μητροπολίτου Νικοπόλεως κ. Στυλιανοῦ—καὶ εἶπε τὸν προσήκοντα λόγον, ἀναπτύξας τὸ θέμα «Ὁ Ἀγὼν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου», ἀγὼν πρὸς ἀναζήτησιν καὶ εὑρεσιν τοῦ ὑψίστου ἰδεώδους τῆς ζωῆς, τῆς ὑπερτάτης θείας ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθείας, ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἀνά τὸν κόσμον διαδόσεως ταύτης, ὃν ἀγὼνα ἔφερε τελικῶς εἰς αἰσιώτατον πέρας, φθάσας μέχρι πλήρους θυσίας καὶ μαρτυρίου²⁵.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἅγιος Νικοπόλεως, τὸν λόγον λαβὼν, ἔθεσε τὴν κατακλιεῖδα, δι' εἰδικῆς προσλαλιάς, μεταδούς τὰς εὐλογίας καὶ τὴν χάριν τοῦ θειοτάτου Παύλου. Ἠὐχαρίστησε δὲ πάντας τοὺς συνεργήσαντας ἀγαστῶς εἰς τὴν εὐρυθμον καὶ κατὰ πάντα ἐπιτυχή διεξαγωγὴν τῶν ἐπισημοτάτων αὐτῶν Ἐορτῶν. Τέλος διετύπωσε θερμοτάτην δέησιν πρὸς τὸν Κύριον, ὅπως, ταῖς εὐχαῖς καὶ ἱκεσίαις τοῦ πανενδόξου Ἀποστόλου Παύλου, καταπεμφθῇ ἄνωθεν τὸ ἄπειρον ἔλεος καὶ συντομώτατα ἀπελευθερωθῇ ἡ δεινοπαθοῦσα Βόρειος Ἠπειρος, ὥστε καὶ αὕτη συνηνωμένη μετὰ τῆς μητρὸς Πατρίδος νὰ συνευφραίνεται καὶ συγχαίρῃ ἐν Κυρίῳ καὶ πάντοτε.

Τέλος διενεμήθη εἰς πάντας, ὡς «εὐλογία καὶ ἀνάμνησις τοῦ ὑπαιθρίου ἐν Νικοπόλει Ἐσπερινοῦ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου» ἡμέτερον τεῦχος, φέρον τὴν Εἰκόνα

23. Αὕτη ἔχει ὀλικὰς διαστάσεις 80 μέτρων, εἶναι μεγάλη πεντάκλιτος μεγαλοπρεπῆς βασιλική, κειμένη εἰς τὸ κέντρον τῆς Νικοπόλεως (βλ. Σωτηρίου Γ., Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1942, σελ. 298, 300).

24. Βιτὰ λη Φιλαρέτου, Ἀρχιμ., Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ καὶ δράσις τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἡ Ἀκολουθία τοῦ ἐν Νικοπόλει τελουμένου Μ. Ἐσπερινοῦ, ἐν Ἀθήναις 1962, σελ. 17 ἔξ.

25. Βλ. τὴν ἀφθάστου κάλλους καὶ ἀρρήτου, αἰανίου, μεγαλείου λοδογοσίαν τοῦ μακαρίου Παύλου, τὴν γενομένην ἐκ τοῦ δεσποτηρίου τῆς Ρώμης, κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τελευταίαν αὐτοῦ φυλάκισιν καὶ ἐν ὄψει τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους: «Τὸν ἀγῶνα τὸν κάλὸν ἡγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα» λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει ὁ Κύριος» (Β' Τιμοθ. δ', 7—8).

22. Στυλιανοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 29, Βιτὰ λη Φιλαρέτου, Ἀρχιμ., Ἡ Ἐκκλησία τῆς Νικοπόλεως Ἠπείρου τιμᾷ τὸν Ἰδρυτὴν τῆς ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, ἐν περιόδ. «Ἐφημέριος», ἔτ. ΣΤ' (1957), σελ. 46—49.

Οί Σεβ. Μητροπολίται Νικοπόλεως κ. Στυλιανός και *Αρτης κ. *Ιγνάτιος έχοντες ἐν τῷ μέσῳ τὸν καθηγητὴν κ. Σιώτην ἐξῶθεν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Πρεβέζης ἅμα τῷ πέραςτι τῆς θείας Λειτουργίας.

τοῦ Οὐρανοβάμονος, και πραγματευόμενον τὸ εὐφρό-
συνον θέμα: « Ἡ χ α ρ ἂ κατὰ τὸν *Απόστολον Παῦ-
λον».

*Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου διὰ τὴν καθ'
ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν τῆς Νικοπόλεως και τὴν
*Ἠπειρον γενικῶς γεγονότος τῆς παραχειμάσεως
τοῦ τρισμακαρίου *Αποστόλου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης
αὐτῆς κ. Στυλιανός προύνοησε και ἐκόπη ἀναμνηστι-
κὸν μετάλλιον μετ' ἐρυθρᾶς ταινίας, φέρον ἐπὶ τῆς
ἐμπροστίας ὄψεως τὴν εἰκόνα τοῦ *Αγίου *Αποστόλου
Παύλου και κύκλῳ τὰ γράμματα: « Ἱερά Μητρόπολις
Νικοπόλεως και Πρεβέζης», ὅπισθεν δὲ τὴν ἐπιγρα-
φήν: «66-67 μ. Χ. ΧΡ 1966-67, εἰς ἀνάμνησιν τῆς
παραχειμάσεως τοῦ *Αποστόλου Παύλου εἰς Νικόπολιν
Τιτ. γ' 12». Τοῦτο ἀπένειμεν εἰς τοὺς, ἐκ τῶν ἐπισήμων,
παραστάντας και εἰς ἄλλας διακεκριμένας προσωπικό-
τητας, μετὰ σχετικοῦ διπλώματος, ἐν ᾧ ἀναγράφονται
τὰ ἑξῆς:

«Σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν·
ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι» (Τιτ. Γ', 12).

*Αριθ.

(ΤΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ)

ἐκ τῆς ἐμπροστίας ὄψεως

Σ Τ Υ Λ Ι Α Ν Ο Σ

Μητροπολίτης τῆς *Αποστολικῆς Μητροπόλεως
Νικοπόλεως και Πρεβέζης

*Α π ο ν έ μ ε ι

Τ.....

Τὸ μετάλλιον τοῦ *Αγίου Παύλου
*Αποστόλου τῶν *Ἐθνῶν και *Ἰδρυτοῦ τῆσδε
τῆς γεραρᾶς *Ἐκκλησίας τῆς Νικοπόλεως

εἰς εὐλογίαν και ἀνάμνησιν
ἐπὶ τῇ χιλιοστῇ ἐννεακιοσιοστῇ ἐπετείῳ
ἀπὸ τῆς εἰς Νικόπολιν *Ἠπείρου ἐλεύσεως
και παραχειμάσεως αὐτοῦ

*Ἐγένετο ἐν τῇ *Αποστολικῇ Μητροπόλει Νικοπόλεως
τῆς ΚΘ' *Ἰουνίου σωτηρίου ἔτους

*Ο Μητροπολίτης

.....».

Αἱ σεμναὶ ἀλλ' ἐπιβλητικαὶ Παύλεια *Ἐορταὶ τῆς
Νικοπόλεως ἔληξαν. *Ἄλλ' ἐξακολουθεῖ ἑναυλος ν'
ἀκούεται, ὡς ἐναρμόνιος ἰαχὴ, εἰς τὰ ψυχικὰ ἐκάστου
βάθην, ὁ χαρακτηριστικὸς, πρὸς τὸ ἑορτασθὲν γεγονὸς,
ὕμνος τῆς *Ἐκκλησίας: «Θείας χάριτος πεφωτισμένος,
τὴν οὐράνιον διδασκαλίαν, διαδραμὼν τὴν *Ἑλλάδα
ἐκήρυττες· ἐν Νικόπολει σεπτῶς παραγένοντας, παρα-
χειμάσαι προκρίνας θεσπέσιε· Π ἂ ὕ λ ε ἐνδοξε, Χρι-
στὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

*Αρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

*Ιεροκλήρῳ Νικοπόλεως

ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΟΙ ΠΙΣΤΟΙ ΜΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἐτῆρει εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς στάσιν μᾶλλον ἀμυντικὴν. Καὶ δικαίως, διότι ἡ πλειοψηφία τῶν νεοφύτων, τόσο ἐν τῇ πολιτείᾳ ὅσον καὶ εἰς τὸν πολὺν λαόν, περιεβάλλετο ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν κόσμον. Ἀφ' ἐτέρου ἡ ἀθρόα ἐμφάνισις αἰρετικῶν πάσης φύσεως ἠνάγκασε τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ψηφίσῃ σειρὰν Κανόνων προσηλατωτικῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς ζωῆς τῶν μελῶν τῆς. Οὕτω πρέπει νὰ ἐξηγηθῶν ὅλοι οἱ Κανόνες οἱ ἀπαγορεύοντες τὸ συμπροσεύχεσθαι μετὰ αἰρετικῶν, τὸ ἀποφεύγειν τοὺς Ἰουδαίους, τὸ μὴ συνεσθῆναι μετὰ ἐθνικῶν, τὸ ἀπόρρητον τῶν λειτουργικῶν συνάξεων τοῖς ἀμνήτοις, τὸν ἀποκλεισμόν τῶν βαρέως ἀμαρτησάντων ἀπὸ τὴν εἰσοδὸν τῶν εἰς τοὺς Ναοὺς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θείας μυσταγωγίας. Ἡ ὑπερβολικὴ αὐτὴ αὐστηρότης καὶ ἀποκλειστικότης ὁμοιάζει ἐν πολλοῖς μὲ τὴν ἀποκλειστικότητα τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, ὁπότε οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐπετρέπετο νὰ συνάπτουν ἐμπορικὰς δοσοληψίας, μικτοὺς γάμους, συνεστιάσεις καὶ συναναστροφὰς μετὰ ἄλλοθεντῶν, ἀκριβῶς διότι μέγας ἦτο ὁ κίνδυνος τῆς ἐπιρροῆς τῶν ξένων ἐθίμων ἐπὶ τῶν παλινοσθησάντων Ἰουδαίων.

Ποῖα μέτρα ἐνδείκνυνται σήμερον ἐναντι τῆς ἰδίας περιφρουρήσεως τῆς ἠθικῆς στάθμης καὶ τῆς πίστεως τῶν συγχρόνων χριστιανῶν; Ἐχουν πλέον ἰσχὺν καὶ εἶναι πραγματοποιήσιμοι ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες; Φρονοῦμεν, ὅτι συντρέχουν πλεῖστοι ὅσοι λόγοι ὑπαγορεύοντες κάποια ἀναθεώρησιν καὶ μετατροπὴν, λόγῳ τῶν τελείως διαφορετικῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ τοῦ ἀναποφεύκτου συγχρωτισμοῦ τοῦ πιστοῦ μετ' ἄλλων. Ἐν πρώτοις, εἶναι δύσκολος ὁ διαχωρισμὸς μετὰ τοῦ γνησίου Χριστιανοῦ καὶ τοῦ γνησίου μὴ. Καὶ οἱ μὴ ἀύστηρῶς ἀκόμη θρησκευόντες ἀνήκουν κατὰ τινα τρόπον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Εἶναι μέλη ἀτελῆ καὶ ἴσως ἀναιμικά. Ἀναγνωρίζουν τὴν ἀναξιοποίητά των. Πάντως δὲν θέλουν νὰ διακόψουν κάθε δεσμόν.

Τὸ τιθέμενον πρόβλημα εἶναι: Πῶς θὰ κερδίσῃ ἡ Ἐκκλησία τὰς μάζας αὐτὰς τῶν χλιαρῶν, συγχρόνως δὲ θὰ διαφυλάξῃ τὴν ἠθικὴν ἀκεραιότητα τοῦ μικροῦ ποιμνίου, τῶν πραγματικῶν μελῶν τῆς; Πῶς θὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτῶν; Ἐὰν τοὺς ἀποκλείσῃ τελείως, ἀκολουθοῦσα μίαν ἀκαμπτον μοντανιστικὴν τακτικὴν, θὰ κινδυνεύσῃ ἡ Ἐκκλησία νὰ μείνῃ χωρὶς μέλη, ἐὰν μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ εἴπωμεν. Συγχρόνως ἓνα μέγα ποσοστὸν τῶν πιστῶν μας δὲν εἶναι ἀκόμη τόσο ἰσχυρὸν καὶ ἐξωπλισμένον, ὥστε νὰ συγχρωτίζωνται ἀκινδύνως μετὰ ἐκκοσμηκῶν καὶ αἰρετικῶν. Ὁ κίνδυνος εἶναι μέγας. Συχνὰ βλέπομεν τοὺς ἰδικούς μας, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους πολὺ δικαίως ἀνεμέναμεν «μαρτυρίαν», προβολὴν μὲ τὸ ἥθος των καὶ ὑπεράσπισιν τῆς Πίστεως,

νὰ γίνωνται ἐν καὶ τὸ αὐτό. Νὰ ἰσοπεδώσουν ἠθικὰ κριτήρια, ἵνα μὴ ξεχωρίζουν, καὶ νὰ ἐφαρμόζουν μίαν τακτικὴν συγκρητισμοῦ εἰς τὸ δόγμα καὶ τὰ βιώματα.

Ἡ νέα μορφή τῶν σχέσεων ἐθνῶν καὶ κοινωνιῶν κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν αὐτὴν περίοδον, καθιστᾷ ἀναπόδραστον τὴν συσχέτισιν καὶ τὴν ἐπαφὴν μετ' ἄλλοθεντῶν καὶ ἑτεροδόξων. Ὁμιλοῦν περὶ Εὐρωπαϊκῆς Ὁμοσπονδίας, περὶ Κοινῆς Ἀγορᾶς, περὶ Πανευρωπαϊκῆς συνεργασίας. Οἱ πιστοὶ μας, ἐκόντες ἀκόντες, θὰ συγχρωτίζωνται μετὰ ξένων, διαφόρων εἰς τὴν ἠθικὴν ἀξιολόγησιν καὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις. Ἐν προκειμένῳ, σχετικὴ πρὸς τοῦτο δέον νὰ εἶναι καὶ ἡ γραμμὴ πλεύσεως τῆς Ὀρθοδοξίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν Οἰκουμένην Κίνησιν. Τὰ πεπρωμένα μας καὶ ἡ γραμμὴ τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι ἡ πάσῃ θυσίᾳ κατάρριψις τῶν ἀπομονωτικῶν καὶ χωριστικῶν φραγμῶν τῆς διαιρέσεως καὶ ἡ ἀλληλογνωριμία αὐτῆς μετὰ τῶν διαφόρων Ὁμολογιῶν. Δὲν δυνάμεθα ἐπ' ἀπειρον νὰ μένωμεν ἀπομονωμένοι μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι ἐκαινοτόμησαν, ἄρα ἀποκλείεται μετ' αὐτῶν οἰαδήποτε ἐπαφὴ καὶ σχέσις. Τούναντίον, πρέπει νὰ ἐπανεύρωμεν τὴν ἡγετικὴν θέσιν τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ νὰ τὴν διευκολύνωμεν, ὥστε ν' ἀναλάβῃ ρόλον μεσάζοντος καὶ ἐνθαρρύνοντος τὸν θεολογικὸν διάλογον. Τοῦτο ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν φύσιν τῆς, πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς καὶ πρὸς τὴν μνημειώδη πρωτοβουλίαν τῆς περιωνύμου Πατριαρχικῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1920.

Ὅλοι, κατὰ ταῦτα, οἱ ἱ. Κανόνες, οἱ περιορίζοντες τοὺς Πιστοὺς εἰς μίαν ἀπομόνωσιν καὶ ἐπιφυλακτικότητα μετὰ τῶν ἄλλων μὴ Χριστιανῶν καὶ μὴ Ὀρθοδόξων, χρῆζον κάποιας μεταρρυθμίσεως. Ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀνάμιξιν τῆς μὲ τὸν κόσμον, ἐὰν πράγματι θέλῃ νὰ τὸν κερδίσῃ. Τελείως ἀνεφάρμοστος κατὰ ταῦτα διὰ τὴν ἐποχὴν μας, ὡς στερούμενος ἀγάπης, ὁ ΜΕ' κανὼν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων:

«Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος αἰρετικοῖς συνευξάμενος μόνον, ἀφοριζέσθω, εἰ δὲ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς, ὡς Κληρικοῖς ἐνεργῆσαι τι, καθαιρεῖσθω».

Πολὺ περισσότερο ἀσυγχρόνιστος παραμένει ὁ ΝΣΤ' κανὼν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἀπαγορεύων τὴν εἰσοδὸν ἀκόμη καὶ εἰς εὐκτήριον οἶκον ἑτεροδόξων ἢ Ἰουδαίων συναγωγῆν:

«Εἴ τις Κληρικὸς ἢ Λαϊκὸς εἰσελθῇ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν προσεύχεσθαι, καὶ καθαιρεῖσθω καὶ ἀφοριζέσθω».

Καὶ δὲν συμβιβάζονται μὲ τὴν ἐποχὴν μας οὗτοι καὶ οἱ παρόμοιοι κανόνες, διότι ἀνήκομεν εἰς τὴν

'Εκκλησίαν ἢ ὁποία νυχθημερόν εὐχεται «ὑπὲρ εὐσταθείας τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ 'Εκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως». Μὴ περιοριζομένη δὲ εἰς δεήσεις, κινεῖται δραστηρίως πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν. Εἶναι σκάνδαλον διὰ τὴν ἐποχὴν μας ὅτι ἡ 'Εκκλησία ἢ ὁποία ἔπρεπε νὰ προπορευεῖται εἰς δρόμους εἰρήνης καὶ συνδιαλλαγῆς, νὰ καταντᾷ νὰ εἶναι οὐραγὸς ἐνὸς κόσμου ὁ ὁποῖος κατεδαφίζει μακραιῶνα τείχη, θεμελιώνει νέα κράτη ἄνευ συνόρων, μὲ κοινὸν νόμισμα καὶ κοινὴν νομοθεσίαν. Εἶναι θλιβερόν νὰ ζητῆ ἀπὸ ἄλλους συνδιαλλαγὴν καὶ νὰ μὴ ἔχη ἀκόμη ἐδραιώσει αὐτὴ πρώτη ἡ 'Εκκλησία τὴν ἰδικὴν τῆς σύμπνοιαν. Ἡ 'Ορθοδοξία, μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν εὐρύτητά της, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι ἀντιδραστικὴ καὶ νὰ ἐμφανίζεται μὲ ἀνασχετικὴν δύναμιν διαρκῶς. Συνεχίζουσα τὴν ἱστορικὴν τῆς πορείαν, θὰ ἐμφανίσῃ ἐξάρσεις καὶ ἀνατάσεις, ἐνισχύουσα πᾶσαν Κίνησιν, ὁποθενδήποτε καὶ ἂν ἔρχεται, ἐπιδιώκουσαν τὴν σύσφιγξιν σχέσεων καὶ τὴν βαθμιαίαν ἐπίλυσιν τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν. Τὸ «ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους» εἶναι ἡ προσδοκία ὄλων τῶν χριστιανικῶν λαῶν, πολὺ δὲ περισσότερο τοῦ 'Ορθοδόξου πληρώματος.

Ἐνῶ λοιπὸν δὲν θὰ παραμελήσωμεν τὸ καθῆκον τῆς συμφιλίσεως μὲ τοὺς κερωρισμένους, ἄνευ ἐμπαθείας καὶ ἀναξέσεως παλαιῶν πληγῶν ρίπτοντες εἰς τὴν χοάνην τῆς λήθης τὸ θλιβερόν παρελθόν, συγχρόνως ἡ 'Εκκλησία ἐπὶ μᾶλλον καὶ ὁ πιστὸς ἐπιβάλλεται νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν του καὶ πρὸς ὄλους οἵτινες δὲν θρησκευοῦν. Τοῦτο ὅμως προϋποθέτει ἠθικὴν ποιότητα Χριστιανῶν πολὺ καλυτέραν τῆς συνήθους, μὲ σταθερότητα, μὲ μαχητικότητα καὶ μὲ κατάρτισιν εἰδικήν. Τοῦτο θὰ δημιουργήσῃ ὅ,τι συνήθως ὀνομάζομεν «ἑσωτερικὴν ἱεραποστολήν». Πῶς νὰ κερδίσωμεν τοὺς ἔξω ; Ἄλλὰ καὶ πῶς νὰ κερδίσωμεν καὶ ὄσους εὐρίσκονται εἰς τὴν περιφέρειαν, ἱκανοποιουμένους μὲ τὸ ὅτι δὲν εἶναι τελείως ἔξω, «δυσὶ κυρίοις δουλεύοντες». Μία ἐξόρμησις συνειδητῆ ἐκ μέρους τῶν πιστῶν μιᾶς Ἐνορίας θὰ ἐπιτύχῃ τότε καὶ μόνον, ὅταν οἱ ἀποτελοῦντες τὸ ἐκστρατευτικὸν σῶμα ἔχουν πλήρη συνειδησὴν τῶν ὑποχρεώσεών των. Ὅτι ἐργάζονται ἐκ μέρους τοῦ στέλλοντος αὐτοὺς Χριστοῦ, καὶ ὅτι τὸ κίνητρον τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι μόνον ἡ Ἄγάπη καὶ ἡ διάδοσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ἐπομένως ἡ Λειτουργικὴ ζωὴ δὲν μπορεῖ ν' ἀγνοήσῃ τὸν ἱεραποστολικὸν τῆς ρόλον εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν. Ἡ χαρὰ μιᾶς μητρὸς εἶναι νὰ συγκεντρώσῃ τὰ σκορπισμένα παιδιά της. Ἡ μητρικὴ στοργὴ αὐτὴ δὲν δύναται παρὰ νὰ μεταδοθῇ εἰς ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειαν καὶ ν' ἀνάψῃ περισσότερο καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τέκνα τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμόν πρὸς ἐπαναφορὰν τῶν μακρὰν εὐρισκομένων ἀδελφῶν, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν. Ἀποστόλους ἀγάπης καὶ συνδιαλλαγῆς μὲ τὸν Πατέρα πρέπει νὰ θεωροῦν ἑαυτοὺς οἱ εὐσεβεῖς λαϊκοί. Ἡ δυσκολία πολλῶν πιστῶν εἰς τὸν τομέα αὐτὸν προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι δυσκολεύονται νὰ ἑναρμονίσουν τὴν Λει-

τουργίαν μὲ τὴν πραγματικότητά καὶ τὴν καθημερινὴν πνευματικὴν μάχην. Τὸ ἔργον τῆς Λειτουργίας δὲν εἶναι μόνον πρὸς προσωπικὴν ἐνίσχυσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς συμπαράστασιν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πλησίον. Οὐδέποτε ἄλλοτε ὅσον σήμερον εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῇ, ὅτι τὸ μέλλον τῆς 'Εκκλησίας στηρίζεται εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν λαϊκῶν πιστῶν. Ὁ κόσμος ἔχει ἀνάγκην λαϊκῶν ἀποστόλων, καὶ εἶναι ἔργον τῆς 'Εκκλησίας νὰ τοὺς μορφώσῃ καταλλήλως.

★

Ἡ ὑπερτίμησις τῶν ἀνθρωπίνων ἱκανοτήτων, λόγῳ τῶν μηχανικῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα, κινδυνεύει εἰς πολλοὺς νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἄρα καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς Προσευχῆς. Εἶναι καὶ οὗτος εἰς ἐκ τῶν λόγων τῆς θρησκευτικῆς ἐν γένει κρίσεως καὶ εἰδικώτερον τῆς παρακμῆς τῆς καθόλου λειτουργικῆς ζωῆς. Συνήθως ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τῶν μυστηριακῶν μέσων τῆς 'Εκκλησίας καὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ ὑπερφυσικοῦ κόσμου, ἀκριβῶς διότι βλέπει μὲ θαυμασμόν τοὺς ἄθλους τοῦ ἑαυτοῦ του, τὰ κατορθώματά του καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀνθρωπίνης ἰσχύος.

Ἐν προκειμένῳ ἀνάγκη νὰ ὑπομνησθῇ ὅ,τι οἱ Πατέρες τῆς 'Εκκλησίας συχνὰ ἐτόνιζον, ὅτι δὲν δυνάμεθα ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν νίκην εἰς τὸν πολὺμορφον ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν λύτρωσιν καὶ τὴν κατὰ κόσμον εὐτυχίαν. Ὁ ἱ. Αὐγουστίνος σχετικῶς συνθέτει ἁρμονικώτατα τὴν ἀνάγκην τῆς προσευχῆς καὶ τῆς χάριτος, τῆς ἐξαρτήσεως δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν συνεργασίαν μετ' Αὐτοῦ. Ἡ χάρις οὐδὲν ἔκτοπιζει τὸν ἀνθρώπινον παράγοντα, ὅπως μερικοὶ θὰ ὑπέθετον. Τούναντίον, ἡ θεία χάρις τονώνει τὴν ἀνθρωπίνην βούλησιν, τὴν ἀνυψώνει, τὴν στηρίζει, τὴν συνοδεύει μέχρι τῆς πλήρους ἐπιτελέσεως τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν τῆς ἐποχῆς του, στηριζομένων ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐπὶ τῆς ἰδικῆς των ἱκανότητος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἰππώνως ὑπενθυμίζει τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅτι «ἄνευ ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν». Ἄνευ τῆς ἀνωθεν ἐμπνεύσεως καὶ τῆς βοηθείας τῆς χάριτος οὐδὲν ἔργον τελειοῦται. Προσθέτει, «ὅτι ἡ χάρις αὕτη δίδεται ἀκριβῶς διὰ τῆς προσευχῆς. Προσευχόμεθα διότι ἐν τῇ ἀνεπαρκείᾳ καὶ τῇ ἀδυναμίᾳ μας, ἀνὰ πᾶν λεπτὸν ἔχομεν ἀνάγκην τῆς χάριτος αὐτῆς. Πρέπει νὰ προσευχώμεθα δι' ἡμᾶς αὐτοὺς πρῶτον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπιστροφήν καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν εὐρισκομένων ἐν ἁμαρτίᾳ. Ὁ Θεὸς μᾶς δίδει συνεχῶς αὐτὴν τὴν ἱκανότητα τοῦ προσεύχεσθαι καὶ ζητεῖν τὰ δεόντα». Ἡ Λατινικὴ Λειτουργία, συσταθεῖσα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱ. Αὐγουστίνου ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος καὶ Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου, ἀναπτύσσει τὴν μεγαλειώδη αὐτὴν θεολογίαν τῆς προσευχῆς. Περιοριζόμεθα εἰς ἓν θαυμάσιον ἀπόσπασμα ἐκ τῶν Ἐξομολογήσεών του : «Ποῖος ἐξ ὄλων τῶν ἀνθρώ-

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΛΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

12 δ. 'Εκκλησιαστικά σχέσεις.

Σχέσεις πρὸς ἑτεροδόξους (συνέχεια).

8. Τακτική και δεοντολογία τοῦ «διαλόγου».

Ἡ ἐν Ρόδῳ Γ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις συνεκλήθη ἵνα καθορίσῃ ταύτας. Τρίτη τὸν ἀριθμὸν, εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐσχάτως—μετὰ μακρὰν διακοπὴν ἀρξαμένων τοιούτων Πανορθόδοξων Δ' ασκέσεων, διαδηλοῖ, ἀπ' αὐτοῦ ἤδη τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῆς, ὅτι ὡς πρῶτιστον ἄρθρον ἐν τῇ τακτικῇ τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων τίθεται ἀπαραιτήτως ἡ δι-

ορθόδοξος προσυεννόησις καὶ χάριξις κοινῆς καὶ συμφώνου γραμμῆς ἐν τῷ σοβαρωτάτῳ τούτῳ θέματι.

Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ἡ ἐπαινετὴ αὕτη καὶ ἀπολύτως ἐνδεδειγμένη καὶ σώφρων ἐνέργεια ὀφείλει νὰ διέπῃ πάσας τὰς ἐπὶ μέρους 'Ορθοδόξους 'Εκκλησίας, ἀποφευγομένης περαιτέρω πάσης α ἰορι ἐνεργείας τοῦ Προκαθημένου τῆς ὅλης 'Ορθοδοξίας Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς ἐπίσης καὶ πάσης ἀντιθέτου καὶ παρὰ τὰ συμπεφωνημένα ἐνεργείας Τοπικῆς τινος 'Εκκλησίας, μεγα-

πων θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν κατανόησιν ὅλων αὐτῶν ; Ποῖος ἄγγελος εἰς ἄλλον ἄγγελον ; Ποῖος ἄγγελος εἰς ἄνθρωπον ; Ἐπὶ τὸ ζήτησῶμεν, Κύριε, καὶ εἰς Σὲ ὅλοι μας νὰ τὸ ἀνεύρωμεν. Εἰς Σὲ νὰ προσφύγουν. Μόνον οὕτω θὰ τὸ λάβουν, θὰ τὸ εὔρουν, οὕτω θὰ εἰσέλθουν»¹.

Ἐὰν ὠρισμένοι Κανόνες ἀποδοκιμάζουν μὲ αὐστηρὸν τόνον τὰ δημόσια θεάματα τῆς ἐποχῆς των, δὲν θὰ πρέπει νὰ ταυτισθοῦν αὐτὰ μὲ τὴν καθαρὰν καὶ ὑγιᾶ τέχνην, τὸ γνωστὸν ἀρχαῖον ἠθοπλαστικὸν δρᾶμα καὶ τὸ Θέατρον. Ἦναγκάσθησαν οἱ Πατέρες εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις νὰ λάβουν θέσιν, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ 'Εκκλησία δι' αὐστηρῶν συνοδικῶν διατάξεων ν' ἀπειλῇ κυρώσεις, διότι αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις εἶχον καταστήσει προκλητικαί, ἀναιδεῖς, μὲ συχνὰς ἐπικλήσεις τῶν δαιμόνων τῆς ἀρχαίας εἰδωλολατρίας, μὲ παρέλασαν νεφοδιωκτῶν, φυλακτηρίων, μάντεων, γοητευτῶν, δῆθεν εἰδῶτων τὰ ἀπόκρυφα ἢ συνωδεύοντο μὲ ἀπάνθρωπα πρὸς διασκέδασιν τοῦ κοινῶ βρασανιστήρια ζῶων καὶ θηρίων. Σαφῆς ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ 61 κανὼν τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου :

«Οἱ μάντεσι ἐαυτοὺς ἐκδίδοντες, ἢ τινι τοιούτοις, ὡς ἂν παρ' ἐκείνων μάθοιεν, ὅτι ἂν αὐτοῖς ἐκκαλύπτεσθαι βούλοιντο... καὶ τοὺς τὰς ἄρκτους ἐπισυρομένους ἢ τοιαῦτα ζῶα πρὸς παίγνιον... καὶ τύχην καὶ εἰμαρμένην... παντάπασιν ἀπορρίπτεσθαι τῆς 'Εκκλησίας ὀρίζομεν...».

Πρέπει νὰ μυωπάζῃ τις διὰ νὰ συμπεράνη ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ Σύνοδος ἀποδοκιμάζει δῆθεν τὸ Θέατρον καὶ τὴν Τέχνην γενικῶς. Ὁ κανὼν εἶναι σαφῆς. Καταδικάζει τὰς μαντικὰς ἐκδηλώσεις, τὴν λατρείαν τοῦ Σατανᾶ, τὰ ἀπάνθρωπα καὶ ἀνηλεῆ παίγνια μὲ ζῶα κεντούμενα μὲ λόγχας καὶ αἰμόφυρτα στενάζοντα ἐνώπιον τῶν ἐξάλλων θεατῶν. Ἄλλαι τάσεις ἐπικρατοῦν εἰς τὰ σύγχρονα θεάματα καὶ ὁ

προβληματισμὸς των θὰ πρέπει ν' ἀπασχολήσῃ τὴν Προσύνοδον ὑπὸ τὸ φῶς τῶν νοσηρῶν συμπτωμάτων καὶ τῆς ἀπειλητικῆς ἐκκοσμικεύσεως τῶν πάντων.

Ἐναντιρρήτως ἐπικαιρὸς τότε, καὶ ἐπιβεβλημένος ἦτο ὁ 62 κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου εἰσηγομένης εἰς τοὺς βασιλεῖς Ὀνώριον καὶ Θεοδόσιον ὅπως διαλύσουν τὰ ὑπολείμματα τῶν ἀρχαίων εἰδωλολατρικῶν ναῶν, παρὰ τὴν πανθολογουμένην καλλιτεχνικὴν των ἀξίαν. Ἡ ἀνάγκη προήρχετο ἐκ τοῦ κινδύνου ν' ἀναστήσουν τὸν ἐθνισμὸν καὶ ν' ἀνακόψουν τὴν πρόοδον τῆς 'Εκκλησίας. Δεδομένου ὅτι πολλοὶ τῶν κατηχομένων δὲν ἦσαν ἐδραῖοι ἀκόμη καὶ διήρχοντο συχνὰ ἐνώπιον τῶν παλαιῶν αὐτῶν θυσιαστηρίων, ἢ ὑπαρξῆς τῶν εἰδῶλων ἀπετέλει μίαν πρόκλησιν καὶ ἰσχυρὸν πειρασμὸν διὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς πίστεώς των. Ὁ κανὼν οὖτος ἀσφαλῶς θὰ φανῇ περιέργος διὰ τὸν σύγχρονον μελετητὴν :

«Αἰτήσαι δεῖ... ὥστε τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν εἰδῶλων τὰ κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀφρικὴν, κελῦσαι παντελῶς ἀνακοπήναι. Καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς τόποις παραθαλασσίοις καὶ διαφόροις κτήσεσιν ἀκμάζει ἐτι τῆς πλάνης ἢ ἀδικίας, ἵνα παραγγελθῶσι καὶ αὐτὰ ἀπαλειφθῆναι...».

Ἡ πρόθεσις τῆς 'Εκκλησίας ἀνωτέρω φαίνεται καθαρὰ. Νὰ κυριευθῶσι καὶ αἱ τελευταῖαι ἐναπομείνασαι ἐστίαί τῆς λατρίας τῶν εἰδῶλων, ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται οἱ χλιαροὶ ἀκόμη εἰς τὴν Πίστιν. Σήμερον ὅμως δι' ὅ,τι ἀρχαῖον μνημεῖον διεσώθη τῶν προγόνων μας ἀντιθέτως καταβάλλεται πᾶσα προσπάθεια διατηρήσεως. Διότι αὐτὰ ἔχουν ἐκτὸς τῆς ἀρχαιολογικῆς των ἀξίας καὶ πνευματικὴν. Μᾶς συνδέουν μὲ τὴν σκέψιν, τὸν πολιτισμὸν, τὴν ἀπαράμιλλον τέχνην τοῦ ὠραίου καὶ τὴν αἰσθητικὴν τῶν πατέρων μας. Θὰ ἦτο βεβήλωσις ἐὰν σημερινὸς χριστιανὸς ἀπετόλμα τὴν καταστροφὴν οἰουδήποτε λειψάνου τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς τέχνης. Ἄνεφαρμωστος κατὰ ταῦτα καὶ ἄσχετος διὰ τὴν ἐποχὴν μας ἢ ἰσχύς τοῦ ἀνωτέρω κανόνος.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Καλαβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

1. Confessiones XXIII, 53.

λυτέρας ἢ μικροτέρας, ἐλευθέρας ἢ ἐμπεριστάτου. Εὐνόητον ὡσαύτως ὅτι, ἵνα μὴ διαταραχθῆ ποσῶς ἢ πανορθόδοξος ἐνότης, ἐνῶ γίνεται προσπάθεια δι' εὐρυτέραν διεκκλησιαστικὴν ἐνότητα, εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἔγκαιρος καὶ συνεχὴς ἐν τῇ μέρῳ-σῆς τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, περὶ τῶν συντελουμένων ἐνεργειῶν (ἐκτελεστικῶς, καὶ εἰς ἐφαρμογὴν τῶν συμπεφωνημένων), ἵνα μήποτε αἰφνιδιάζωνται—ὡς συνέβη ἐν τῷ παρελθόντι—καὶ φέρωνται πρὸς διαγεγραμμένων ἤδη προοπτικῶν καὶ ἐξελίξεων αἱ Ἐκκλησίαι, ἐφ' ὅσον μάλιστα εἶναι τόσον λεπτὰ καὶ ἐπίμαχα τὰ ζητήματα τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων.

★

Συναφὴς εἶναι καὶ ἡ ἀνάγκη πάσης σπουδῆς καὶ υπεραισιοδοξίας ἐν ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις. Πᾶν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὀφείλει νὰ σταθμίζεται ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπολογιζομένην (οὐχὶ αὐθαιρέτως, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει ἐνδείξεων) ἀνταπόκρισιν ἐκ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς.

Χειρονομία τολμηραὶ καὶ ἐκδηλώσεις ἄκαιροι βλαπτουσαὶ μᾶλλον ἢ ὠφελοῦσι τὸ ζήτημα τῆς ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν. Δὲν εἶναι συνετὸν νὰ κατευθύνῃ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας ἡμῶν οὔτε ἡ συναισθηματικότης, οὔτε τὸ ἐντυπωσιακὸν καὶ θεαματικὸν τῶν ἐκδηλώσεων, οὔτε ἡ οἰαδῆποτε ὑστεροβουλία, ὑστεροφημία κ.τ.τ. Τὸ «σπεῦδε βραδέως» τῶν ἀρχαίων καὶ τὸ «στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου, πρόσχωμεν!» τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγωγμάτων δέον νὰ συγκρατῆ, καὶ νὰ προσγειώσῃ τοὺς ἐξ ἀβασίμου αἰσιοδοξίας ἐλαυνομένους. Ὅταν μάλιστα ἐκ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς ἐμφανίζονται σαφῆ δείγματα ἐμμονῆς εἰς ἀπαραδέκτους δι' ἡμᾶς «θέσεις», εἶναι στοιχειῶδες δείγμα συνέσεως νὰ μὴ ὑπερβαίνωμεν ἡμεῖς τὰ ἐσκαμμένα. Οὐδαμῶς εἶναι μισαλλοδοξία ἡ ἀντίστοιχος ἐμμονὴ εἰς τὰς «θέσεις» τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ἡ ἐμφανὴς, σταθερὰ καὶ ἀξιοπρεπῆς, διὰ τῆς ἐν γένει στάσεως καὶ ἐφεκτικότητος ἡμῶν, τήρησις ἀναλόγου γραμμῆς, διαδηλοῦσης ὅτι περὶ πολλοῦ ποιούμεθα τῆς ἰδιότητος ἡμῶν ὡς ἐκπροσώπων καὶ φρουρῶν τῆς θέσεως καὶ τῆς περιωπῆς τῆς «μῆας, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας».

Κατανοοῦμεν βεβαίως τὴν ἐκ τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τοῦ πόθου τῆς «ἐνώσεως» παρακίνησιν εἰς συναισθηματικὰς ἐκδηλώσεις πέραν τῆς ψυχρᾶς λογικῆς καὶ τοῦ αὐστηροῦ μέτρου. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ προσωπικῶν ζητημάτων, ἀτινα δυνάμεθα οὕτω νὰ διαχειρισθῶμεν. Πρόκειται περὶ τῆς τιμιωτάτης παρακαταθήκης τῆς Ὀρθοδοξίας, τὴν ὁποίαν περικρατοῦντες, ὀφείλομεν ἵνα «ἐν σοφίᾳ περιπατῶμεν πρὸς τοὺς ἕξω», σταθμίζοντες τὰ βήματα ἡμῶν πρὸς τὰ ἐκείνων ἀντίστοιχα, πρῶτιστα δὲ καὶ μάλιστα πρὸς τὴν παραφυλακὴν τοῦ θησαυροῦ τῆς ἀμωμότητος ἡμῶν πίστεως ἀποβλέποντες.

★

Ἀσχέτως πρὸς ἄλλας ἐπιφυλάξεις * ἤδη, προκειμένου περὶ ἐνάρξεως «διαλόγου» μετὰ τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ Γ' ἐν Ρόδῳ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, περιλαμβάνουσα σύμπασαν τὴν Ὀρθοδόξian ἀνεξαιρέτως, σκοπὸν εἶχε νὰ θέσῃ τὰς βάσεις καὶ χαράξῃ τὰς ἀρχάς, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας θὰ ἀρχίσῃ καὶ θὰ προχωρήσῃ (;) ὁ «διάλογος» οὗτος. Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Διασκέψεως θὰ ὑπερίπτατο πάντως ἡ μορφή τοῦ προμάχου τῆς Ὀρθοδοξίας Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, ἵνα καθοδηγῆ πρὸς ἀνυπόστολον διακράτησιν τῆς σημαίας τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὡς ὁ ἡρωϊκὸς ἐκεῖνος Ἱεράρχης καὶ οἱ ἐκάστοτε τῶν ἱεραρχικῶν «θρόνων διάδοχοι» καλοῦνται εἰς διακήρυξιν καὶ προβολὴν καὶ ὑποστήριξιν τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων ἐν τῷ πρὸς ἑτεροδόξους διαλόγῳ.

Πρὸ πάσης δὲ διατυπώσεως δεοντολογίας ἀρχῶν καὶ μεθόδων «διαλόγου ἐπὶ ἴσοις ὄροις», εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἡ καὶ ὑπὸ τῆς θύραθεν τακτικῆς ἀπαιτουμένη «ἀναγνώρισις τοῦ ἐδάφους» τῆς ἀντιθέτου παρατάξεως.

Ὑρισμένοι πάντως ἐξώφθαλμοι πραγματικότητες δὲν εἶναι δυνατόν, φρονοῦμεν, νὰ ἀγνοηθῶσι καὶ μὴ ληφθῶσι σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν. Εἶναι δὲ αὐταὶ αἱ ἐξῆς (πρβλ. ἡμέτερον ἄρθρον ἐν ἐφημερίδι «Καθημερινῇ» τῆς 8-11-1964· ἡ ὀρθόδοξος θέσις ἐν τῷ διαλόγῳ μετὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας).

α) Ὁ «διάλογος» δύναται ἄρα γε νὰ ἔχῃ νόημα—καὶ νὰ γίνῃ «ἐπὶ ἴσοις ὄροις»—ὅταν ὁ ἕτερος τῶν διαλεγομένων δηλοῖ ἐκ προτέρων ὅτι εἶναι... ἀλάθητος; Πῶς νὰ γίνῃ διάλογος καὶ συζήτησις ἐπὶ δογματικῶν θεμάτων κλπ., ὅταν ὁ εἰς διεκδικῆ ὅτι ἀποφαίνεται ἀλαθῆτως; Εἶναι φανερόν ὅτι οὕτω τοποθετεῖ ἑαυτὸν ὑπεράνω παντὸς «διαλόγου», ἐφ' ὅσον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἶναι διατεθειμένος νὰ προβάλλῃ ἐπὶ παντὸς ἐπιμάχου ζητήματος, ὡς *veto*, τὸ ἀλάθητον αὐτοῦ.

β) Ὡσαύτως δέον νὰ μὴ λησμονῆται ὅτι ὁ πάπας θὰ προβάλλῃ, ὡς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 ἄρθρον πίστεως, τό... *πρωτεῖόν του!* Διαδηλοῖ τοῦτο καὶ ἐν τῇ προσφάτῳ ἐγκυκλίῳ του «*Ecclesiam suam*», ἀπεριφράστως δ' ἀνεγράφη εἰς Γαλλικὰς ΡΚαθολικὰς στήλας: «Τὸ πρωτεῖον τὸ διακηρύττομεν, διότι θέλομεν νὰ παραμείνωμεν πιστοὶ εἰς τὸν Χριστόν, πεπεισμένοι ὅτι τὸ ἠθέλησε διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας Του». Σαφῶς λοιπὸν προβάλλεται τὸ παπικὸν πρωτεῖον ὡς ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς «ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας». Ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς, ἐξ ἄλλου, εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι, ἂν δὲν παραμερισθῇ τὸ πρωτεῖον, οὐδεμίαν προώθησις τοῦ θέματος τῆς ἐνώσεως εἶναι δυνατή. Μήπως λοιπὸν,

* Ὡς ἐκεῖναι, αἰτίνας ἐκράτησαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἐλλάδος μακρὰν τῆς Β' ἐν Ρόδῳ Πανορθόδοξου Διασκέψεως, λόγῳ ριζικῆς διαφωνίας—κατ' ἀρχὴν—περὶ τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ ματαίας καὶ ἀνευ προϋποθέσεων εὐμενῶν «συνατησεως Κορυφῆς» Πάπα καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

ὑπὸ τοιαύτας προϋποθέσεις, ὁ «διάλογος» θὰ εἶναι ματαιοπονία ;

γ) Δὲν παρέλειψεν ἐπίσης ὁ πάππας νὰ εἶπη κατὰ πρόσωπον εἰς τοὺς παρατηρητὰς τῆς ἐφετεινῆς συνελεύσεως τῆς ἐν Βατικανῷ ΡΚαθολικῆς Συνόδου, ὅτι «ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἂν καὶ δὲν δύναται νὰ παραιτηθῆ ὠρισμένων ἀπειτήσεων τῆς διδασκαλίας αὐτῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει κατὰ Χριστὸν νὰ παραμείνη πιστὴ, εἶναι διατεθειμένη νὰ μελετήσῃ κατὰ ποῖον τρόπον... θὰ διευκολυνθῆ ἢ ἀποκατάστασις τῆς ἐνότητος τῶν ἀπ' αἰῶνων ἤδη κεχωρισμένων ἀφ' ἡμῶν μεγάλων χριστιανικῶν κοινοτήτων». Ὅταν ὅμως ρητῶς ἀποκλείεται οἰαδήποτε ἀναθεώρησις τῶν, καθ' ἡμᾶς, πεπλανημένων καὶ αἰρετικῶν δοξασιῶν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ποῖον σκοπὸν δύναται νὰ ἔχη ὁ μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων «διάλογος» αὐτῆς; Ἡ μελετωμένη ὑπ' αὐτῆς «διεῦρυνσις ὠρισμένων κανονικῶν διατάξεων» ὄζει οὐνιτισμοῦ, τ.ἔ. ἀπαραδέκτου δι' ἡμᾶς ἐνωτικῆς μεθόδου. Ἡ δὲ «ἄρσις τῶν παρεξηγήσεων» δὲν καλύπτει τὸ πλάτος τῶν, ἐπέκεινα τῶν παρεξηγήσεων, πραγματικῶν καὶ οὐσιαστικῶν διαφορῶν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν διίσταμένων μετ' αὐτῆς καὶ «κεχωρισμένων» διὰ μεγάλου σχίσματος Ὁρθοδόξων.

δ) Εἶναι ἀληθές ὅτι, ἐν συναισθήσει τῶν ἀνυπερβλήτων ὁμολογουμένως δυσχερεῶν τούτων, λέγεται συνήθως—ὡς λογικὴ διέξοδος—ὅτι ἡ ἔνωσις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μόνον εἰς ἀπώτατον μέλλον καὶ ἐν διαστήματι αἰῶνων ἴσως εἰσέτι δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ; Ἄλλὰ διατὶ ἄραγε ἀπαιτοῦνται αἰῶνες; Ἡ τοιαύτη λίαν ἀπωτέρα ὅσον καὶ λίαν ἀπαισιόδοξος προοπτικὴ σημαίνει μᾶλλον ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ συνεννοηθῶμεν ἐπὶ τῶν συγκεκριμένων διαφορῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ «διάλογος» θὰ καταντήσῃ ἄκαρπος φιλολογία, ὡς καὶ οἱ κατὰ καιροὺς προηγηθέντες καὶ ὁ ἐνδεικτικώτερος τούτων ἐν Φεράρα καὶ Φλωρεντία, οἵτινες οὐδαμῶς ὠφέλησαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπηύξησαν τὴν διάστασιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὁμοίαν ἀξίαν ἔχει καὶ τὸ λεγόμενον, ὅτι ὁ «διάλογος» θὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἀγάπην, ἣτις εἶναι ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν ἔνωσιν. Προείπομεν διὰ μακρῶν, ὅτι δὲν ὁμιλοῦμεν περὶ συνεργασίας καὶ συμπράξεως ἀπλῶς, ἀλλὰ περὶ ἐνώσεως Ἐκκλησιῶν, ἣτις δὲν εἶναι μόνον θέμα ἀγάπης ἀλλὰ καὶ ἀληθείας. Ἐὰν ὅμως προδικάζεται τὸ ἀμετακίνητον τῆς Ρώμης ἀπὸ τῆς πλάνης αὐτῆς—ὡς τούλάχιστον ἐκδέχεται αὐτὴν ἡ Ὁρθοδοξία—εἰς οὐδὲν ἐνωτικὸν ἀποτέλεσμα θὰ οδηγήσῃ «διάλογος» ταυτόσημος πρὸς ἀπλήν φιλικὴν συζήτησιν, μὲ προκαθωρισμένην ἔμμονὴν εἰς τὰς ἐκατέρωθεν ἀπόψεις, τόσον ἐκ μέρους τῶν ἐν ἀληθείᾳ ὄντων ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῶν ἐν τῇ πλάνῃ.

ε) Ἐὰν εἰς ταῦτα προσθέσωμεν καὶ τὸν (ἐλλείψει δειγμάτων εἰλικρινείας) οὐχὶ ἀπίθανον ὑπολογισμόν τῆς Ρώμης, ἐπὶ τοῦ διὰ τοῦ συγχρωτισμοῦ καὶ τῶν λειτουργικῶν καὶ ἄλλων συμπράξεων, προσδοκώ-

μένου ὑπ' αὐτῆς ἀποχρωματισμοῦ τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος καὶ τῶν ὀρθοδόξων βιωμάτων, τότε θὰ διαφανῆ ὅτι, παρ' ὅλα ὅσα λέγονται ἐπισήμως, ἡ Ρώμη, δι' ὅσων καὶ νῦν καινοτρόπως ἐργάζεται, ἀποβλέπει εἰς τὴν ἔνωσιν διὰ διὰ βρῶσεως καὶ μόνον, καὶ διὰ θανάσιμου ἐναγκαλισμοῦ τῶν μετ' αὐτῆς ἀδεῶς καὶ ἀδαῶς συγχρωτιζομένων. Ὅθεν ἄς γρηγορώσιν οἱ φύλακες τῆς Ὁρθοδοξίας.

Τί δέον γενέσθαι λοιπὸν ὡς πρὸς τὸν «διάλογον» ;

9. Τὸ δέον γενέσθαι.

Παρὰ πάντα τ' ἀνωτέρω, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρχίσῃ καὶ νὰ προχωρήσῃ ἀποδοτικῶς «διάλογος» μετὰ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἔπεται.

Κατ' ἀρχὴν βεβαίως θὰ ἀπαιτηθῆ ἡ συγκρότησις δύο Ἐπιτροπῶν, ΡΚαθολικῆς καὶ Πανορθόδοξου, αἵτινες καὶ θὰ διεξαγάγωσιν οὐσιαστικῶς τὸν διάλογον, καθ' ἄρμοδιαν ἐξουσιοδότησιν τῶν οἰκείων Ἐκκλησιῶν, συνεχῶς ἐνημερουμένων καὶ προσδιοριζουσῶν ἐκάστοτε τὴν συνέχειαν τοῦ διαλόγου καὶ τὰ καθ' ἕκαστον ἐπόμενα βήματα.

Πρώτη φάσις τοῦ διαλόγου δέον νὰ εἶναι ἡ θέσις τῶν ζητημάτων.

Τὰ ἐπίμαχα ζητήματα τὰ συνιστῶντα τὰς διαφορὰς τῶν δύο Ἐκκλησιῶν θὰ παραστῆ ἀνάγκη νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς κατηγορίας (ὡς ἐδίδασκεν ὁ ἀείμνηστος ἡμέτερος Καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς Χρῆστος Ἀνδρουτσός) :

ζ) Ζητήματα ἀφεύκτως παραδεκτά,

β) Ζητήματα συζητήσιμα καὶ θεολογούμενα, καὶ

γ) Ζητήματα ἀνεκτά.

Ἡ τοιαύτη διάκρισις τῶν ζητημάτων εἶναι ἀντίστοιχος πρὸς συναφῆ παλαιοχριστιανικὴν ἀρχὴν (βλ. κατωτέρω).

Ἀναντιρρήτως, δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἀνυπερβλήτος δυσκολία εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὑπὸ τὰ στοιχεῖα β' καὶ γ' ζητημάτων. Ἀσφαλῶς δὲ θὰ προωθηθῆ τὸ θέμα τῆς ἐνώσεως διὰ τε τῆς παραδοχῆς ἀμοιβαίως ἀνεκτῶν διαφορῶν εἰς ζητήματα μὴ δογματικά μὴδὲ θεμελιώδη (ἐξ ἱστορικῶν λόγων καὶ ἐθίμων δημιουργήσαντα διάφορον ἐκατέρωθεν, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐδραϊαν, παράδοσιν καὶ κατάστασιν), ὡς καὶ διὰ τῆς συμφωνίας ὅπως ἀνατεθῶσιν εἰς κοινὴν θεολογικὴν ἐπεξεργασίαν, (μελέτην, ἀποσαφήνισιν καὶ διακρίβωσιν) ἄλλα τινὰ ζητήματα, ἅτινα θεωροῦνται εἰσέτι ὡς «θεολογούμενα».

Πέραν τούτων ὅμως, τῶν ἀνεκτῶν καὶ τῶν συζητητέων διαφορῶν, ὑπάρχουσι ζητήματα σοβαρὰ καὶ θεμελιώδη, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποχωρήσῃ οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον.

Δὲν ὁμιλοῦμεν ἀπλῶς περὶ ζητημάτων «μεθοδείας» τῆς πλάνης, ὡς τὸ ζήτημα τῆς οὐνίας, τῆς ὁποίας τὴν ἄμεσον κατάργησιν εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀξιῶσῃ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, πρὸ οἰασδήποτε ἐνάρξεως «διαλόγου». Οὐδὲ ἀναφερόμεθα μόνον εἰς ἱστορικὰς ἀναδρομὰς (περὶ τῆς γενέσεως τοῦ σχι-

ΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΒΑΤΙΚΑΝΕΙΟΥ ΣΥΝΟΔΟΥ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΜΑΣ*

Οὐδείς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀρηθῆ, ὅτι ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἐσημείωσε κατὰ τὰς ἐργασίας τῆς τελευταίας ἐν Βατικανῷ συνόδου σοβαρὰν πρὸς τὸν ἀφ' οὗ διετέλει τῶς κερωρισμένη κόσμον στροφὴν. Μέχρι ποίου ὅμως σημείου ἐχώρησεν ἡ στροφὴ αὕτη, ὥστε νὰ δικαιολογητῆ ἡ ὑπεραισιοδοξία τινῶν, διαβλεπόντων εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἂν μὴ ἐπὶ θύραις, τοῦλάχιστον ὅμως ἱκανῶς προσεγγίσασαν, ἀποτελεῖ ζήτημα χρῆζον προσεκτικῆς ἐξετάσεως. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς προτίθεται ἡ προκειμένη μελέτη.

Ποῦ δὲ κυρίως θὰ περιορίσωμεν τὴν ἔρευναν ἡμῶν κατ' αὐτὴν; Ἐκ τῶν ἐννέα διαταγμάτων (decreta),

* Βραχυτάτη περίληψις τῆς προκειμένης μελέτης ἐξεφωνήθη ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κατὰ τὴν ἀναγέρευσιν ἡμῶν εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆ 11ῃ Μαΐου 1967, ὅτε διεπραγματεύθημεν τὸ θέμα: «Ἡ σημειωθείσα στροφὴ ὑπὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ δευτέρᾳ Συνόδῳ τοῦ Βατικανοῦ».

σματος καὶ περὶ βαναύσου συμπεριφορᾶς ἀκολουθῶς τῶν παπικῶν πρὸς ἡμᾶς), ἐκ τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται ὅπως ἀξιωθῆ πᾶσα ἠθικὴ ἱκανοποίησις καὶ ἀποκατάστασις (διὰ τῆς ὑπὸ τῶν δυτικῶν ἀποκηρύξεως οὐ μόνον—ὡς ἤδη ἐγένετο—τῆς ἀναρμόστου πράξεως τοῦ Οὐμβέρτου τῷ 1054, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἀνοικειῶν ἐνεργειῶν, σταυροφοριῶν, καταδυναστεύσεως τῶν ὀρθοδόξων κ.λ.π.).

Ἄναφερόμεθα κυρίως εἰς τὰς βασικὰς διαφορὰς, αἵτινες χωρίζουσι τὰς δύο Ἐκκλησίας. Περὶ αὐτὰς θὰ στραφῆ, εἰς τὴν κυρίαν αὐτοῦ φάσιν, ὁ «διάλογος» κατ' ἀνάγκην. Αὗται ἀπετέλεσαν ἀπ' ἀρχῆς τὸ ἀντικείμενον πασῶν τῶν γενομένων ἐνωτικῶν ἀποπειρῶν. Καὶ τώρα, παρὰ τὴν ἐνδεχομένην διάφορον σειρὰν καὶ τακτικὴν τοῦ «διαλόγου», αἱ ὑφιστάμεναι σοβαρὰι διαφοραὶ θὰ καθορίσωσι τὴν πορείαν καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ. Ὅθεν, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀπροκαθορισθῆ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἡ «θέσις» ἡμῶν ἐπὶ ὠρισμένων κρισίμων διαφορῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν χωρεῖ οὐδεμίαν διαμφισβήτησις. Δὲν κατονομάζομεν ταύτας ἐνταῦθα ἡμεῖς. Δὲν δύναται ὅμως νὰ μὴ κατονομάσῃ αὐτὰς ρητῶς ἡ Πανορθόδοξος Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ «διαλόγου».

Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ πάπας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν οὐδεμίαν διάθεσιν δείξωσιν, ἵνα ἀποδεχθῶσι τὰ ἀπαρβαίοντα αὐτὰ ὀρθόδοξα κεφάλαια καὶ νὰ ἀπαλείψωσιν ἀντιστοίχους αὐτῶν πλάνας καὶ καινοτομίας (ἐκ τῶν πρώτων δὲ τὸ πρωτεῖον καὶ τὸ ἀλάθητον), οὐδεμία συνέχισις τοῦ «διαλόγου» εἶναι δυνατή.

Πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας δὲ ΡΚαθολικοὺς ὅτι, οὕτω τιθεμένων τῶν πραγμάτων, ἀξιοῦμεν ἐκ πρώτων ὑποχώρησιν αὐτῶν, ἀπαντῶμεν, μετὰ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Δογματικῆς κ. Ἰω. Καρμίρη, («Ὁρ-

τῶν τεσσάρων διατάξεων (constitutiones) καὶ τῶν τριῶν διακηρύξεων (declarationes), εἰς ἃ συνοψίζεται τὸ ὅλον ἔργον τῆς Β' Βατικανεῖου Συνόδου, θὰ ἐνδιέφερον ἡμᾶς διὰ τὸ πρὸ ἡμῶν τιθέμενον ζήτημα, ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν στροφὴν τὴν ὑπὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας σημειωθείσαν εἰς τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τοὺς ἔξω αὐτῆς χριστιανικοὺς καὶ μὴ χριστιανικοὺς λαοὺς τὸ Διάταγμα περὶ Οἰκουμενισμοῦ καὶ αἱ δύο Διακηρύξεις ἡ ἀναφερομένη εἰς τὰς σχέσεις μετὰ τῶν μὴ χριστιανικῶν θρησκείων καὶ ἡ περὶ θρησκευτικῆς Ἐλευθερίας διακηρύξις. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ Διάταξις περὶ τῆς λειτουργίας καὶ τὸ Διάταγμα περὶ τῆς ἱεραποστολῆς τῶν λαϊκῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνομοθετήθησαν οὐσιώδεις καὶ ἀξιοσημείωτοι μεταρρυθμίσεις καὶ ἡ Δογματικὴ Διάταξις ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία περισσότερον ἴσως τῶν ἄλλων θ' ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς, καθὼς καὶ τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὰς Οὐνιτικὰς Ἐκκλησιαστικὰς Διατάγματα.

θοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμὸς» σελ. 9) ὅτι «διὰ νὰ στεφθῆ ὑπὸ ἐπιτυχίας ὁ διεξαχθησόμενος θεολογικὸς διάλογος, πρέπει νὰ στηριχθῆ ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κοινῆς βάσεως· καὶ αὕτη, μετὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, δεόν νὰ εἶναι ἡ κοινὴ ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἀρχαία Παράδοσις τῶν ἑπτὰ Οἰκουμικῶν Συνόδων. Ἀκριβῶς ἡ ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν πρεσβυτερῶν Ἐκκλησιῶν παραδοχὴ τῆς Παραδόσεως ταύτης ἀνοθεύτου καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν συμμόρφωσις θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ὡς *conditio sine qua non* τοῦ διαλόγου. Καὶ λέγοντες ταῦτα ἐνοοῦμεν κυρίως τὴν ὑπ' ἀμφοτέρων παραδοχὴν τῶν ὑπὸ τῶν ἑπτὰ Οἰκουμικῶν Συνόδων τεθεσπισμένων καὶ κοινῆ ὑπὸ πάντων τῶν ἀρχαίων χριστιανῶν παραδεδεγμένων «ἀναγκαίων» (*necessaria*) δογμάτων, οὐχὶ δὲ τῶν «ἀμφιβαλλομένων» (*dubia*) καὶ τῶν θεολογούμενων ἢ τῶν ἐποουσιωδῶν λειτουργικῶν καὶ διοικητικῶν διαφορῶν καὶ συνθηκῶν, συμφώνως πρὸς τὴν ὀρθὴν παλαιοχριστιανικὴν ἀρχήν: *in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas*» (εἰς τὰ ἀναγκαῖα ἐνότης—εἰς τὰ ἀμφιβαλλόμενα ἐλευθερία—εἰς πάντα ἀγάπη).

Οἰκοθεν νοεῖται ὅτι ἀνάλογον πορείαν δεόν νὰ ἀκολουθῆ ὁ «διάλογος» καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ἑτεροδόξων. Ἀνθρωπίνως δὲ ἀισιοδοξοῦμεν τὸ γένυν, δεδομένης τῆς «σκληρᾶς» ἐμμονῆς τοῦ ΡΚαθολικισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων Ὁμολογιῶν εἰς ἀπαραδέκτους δι' ἡμᾶς ἀπαιτήσεις. Οὐχ ἤττον «τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις, δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ ἐστίν» καὶ οὐδὲν ἀποκλείει τὸ θαῦμα τῆς ἐκπληρώσεως τῆς θείας εὐδοκίας «ἐν ἀπάντεξ ἐν ᾧ σιν» (Ἰω. ιζ' 21).

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Σύντομος επισκόπησης τῶν πέντε πρώτων ἀπαρτιωθέντων ὡς ἄνω ψηφισμάτων τῆς Βατικανέου Συνόδου θὰ καταδείξη κατὰ πόσον ἡ ὑπὸ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στροφή ὑπῆρξε σοβαρὰ καὶ οὐσιώδης. Ἡ ἐξέτασις τῆς περὶ Ἐκκλησίας Διατάξεως ἐν σχέσει καὶ πρὸς τὰ δεδομένα τοῦ παρελθόντος, καθὼς καὶ τοῦ περὶ τῶν Οὐνιτικῶν ἐκκλησιῶν διατάγματος, θὰ καταστήσῃ ἐμφανῆ κατὰ πόσον ἡ στροφή αὕτη προοιωνίζεται ἐγγίζουσαν τὴν ποθητὴν ἡμέραν τῆς ἐνώσεως. Καὶ τέλος ὡς ἐν πλατυτέρῳ πως ἐπιλόγῳ θὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ ἐρώτημα: Ποῖαι κατὰ τὰς ἐκτεθείσας ἐνδείξεις εἶναι αἱ ἐπιβαλλόμεναι ὑποχωρέσεις εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικοὺς καὶ θεολογικοὺς παραγόντας.

Α'

1. Τὸ περὶ Οἰκουμενισμοῦ Διάταγμα.

Πρὶν ἢ σημειωθοῦν τὰ πρώτα βήματα τῆς κινήσεως, ἥτις ἐξευλίχθη βαθμηδὸν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν μία μετὰ τὴν ἄλλην δύο Ἐπιτροπαὶ ἐπισκεφθεῖσαι τὸ Βατικανὸν καὶ ἐμφανισθεῖσαι εἰς τὸν Ρωμαῖον Ποντίφικα ἐπεδίωξαν, ἵνα αὐτὰ ἀναλάβῃ πᾶσαν τὴν πρωτοβουλίαν. Αἱ προτάσεις τῶν ὁμῶς ἀπεκρούσθησαν εὐγενῶς¹. Κατὰ δὲ τὰς γενικὰς συνελεύσεις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐν Ἀμστερνταμ (22 Αὐγούστου—4 Σεπτεμβρίου 1948) καὶ ἐν Evanslon (15 Αὐγούστου 1954) οἱ Ὀλλανδοὶ ρωμαιοκαθολικοὶ Ἐπίσκοποι καὶ ὁ ἐν Σικάγῳ καρδινάλιος ἐξαπέλυσαν Ἐγκυκλίους, δι' ὧν ἐξήγγον τὴν ἀπὸ τῶν συνεδρίων τούτων ἀποχὴν των².

1. Ἡ πρώτη ἐπιτροπὴ ἐν ἔτει 1914 ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ ἐπισκόπου Σικάγου C. P. Anderson καὶ τοῦ λαϊκοῦ Robert Gardiner, μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπως προσκαλέσῃ τὴν ἀγίαν Ἔδραν, ἀλλ' ὁ Γραμματεὺς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν υποθέσεων Καρδινάλιος Gaspari ἀπήνησε δι' εὐμενοῦς ἀρνήσεως ὑπενθυμίας, ὅτι ὁ πάπας ἦτο ἡ κατ' ἐξοχὴν πηγὴ καὶ αἰτία τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ὁλίγον βραδύτερον δευτέρα Ἐπιτροπὴ ἦλθεν εἰς Ρώμην πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ πάπα. Πράγματι δὲ ὁ Βενέδικτος ΙΕ' ἐδέχθη αὐτὴν εὐμενῶς, ἀλλὰ μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἀκροάσεως ἐδημοσιεύθη ἀνακοίνωσις, ἐν τῇ ᾗ ὁποῖα μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιβεβαιούτο μὲν ἡ ἐπιθυμία τοῦ Πάπα, ἵνα πάντες ὦσιν εἰς ποιμὴν καὶ ἐν ποιμνίῳ, ἐδηλοῦτο ὁμῶς, ὅτι ἡ διδασκαλία καὶ ἡ πράξις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως ἦτο γνωστὴ παρά πάντων, μὴ ἐπιτρέπουσα εἰς τὸν Πάπαν νὰ λάβῃ μέρος εἰς συνέδριον τοιοῦτον. Καὶ δὲν ἀπεδοκίμαζε μὲν τοῦτο ὁ Πάπας, ἀλλὰ μᾶλλον σφοδρῶς ἐπεθύμει καὶ ἠύχeto, ἵνα ὅσοι θὰ μετᾶσχουν αὐτοῦ, δυνηθοῦν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἴδουν τὸ φῶς καὶ ἐπανενωθοῦν πρὸς τὴν ὁρατὴν Κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις θὰ ἐδέχeto αὐτοὺς με' ἀνοικτὰς ἀγκάλας. (Luca di Scienna, Oicumene, Roma 1966 σελ. 16).

2. Κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ Ἀμστερνταμ οἱ Ὀλλανδοὶ ρωμαιοκαθολικοὶ ἐπίσκοποι ὡς ἐνδιαφερόμενοι, ἐφ' ὅσον τὸ συνέδριον συνῆλθεν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς δικαιοδοσίας των, ἐξέδωκαν ποιμαντορικὴν ἐγκύκλιον, διὰ τῆς ὁποίας ἐξήγγοντο τὰ αἰτία τῆς ἀποχῆς αὐτῶν ἀπὸ τῶν συνεδρίων τούτου. Ἐτονίζετο λοιπὸν ἐν αὐτῇ, ὅτι ἡ στάσις των αὕτη προήρχeto ἐκ τῆς βαθείας πεποιθήσεως ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ εἶναι ἀλλοθνήτως πιστὴ εἰς τὴν ἐμπειστειμένην εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀποστολήν. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία, ἀγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολική, ἡ ἔνωσις δὲν εἶναι σκοπὸς ἐπιτευχθησόμενος. Ἡ ἔνωσις ὑπάρχει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πάντοτε. Κατὰ δὲ τὴν κατ' Αὐγούστου 1954 συνέλευσιν τοῦ Συμβουλίου εἰς

Εἰς τὸ Διάταγμα ὁμῶς περὶ Οἰκουμενισμοῦ διὰ πρῶτην φορὰν³ διαδηλοῦται ἡ διάθεσις νὰ μὴ θεωροῦνται οἱ καθολικοὶ ὡς ποσότητες ἀτόμων, ἀλλ' ὡς πιστοὶ συννηνωμένοι εἰς θρησκευτικὰς κοινότητας καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀδιακρίτως διὰ τοὺς ὁμίλους αὐτῶν ἡ ὀνομασία κοινότητες, καθὼς καὶ ὁ τίτλος Ἐκκλησίαι, περὶ δὲ τῶν Ὁρθοδόξων χρησιμοποιοῦνται οἱ τίτλοι «κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι ἢ πατριαρχικαὶ Ἐκκλησίαι»⁴. Καὶ τονίζεται μὲν ὅτι «ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐπροικίσθη διὰ πάσης τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθείσης ἀληθείας καὶ διὰ πάντων τῶν μέσων τῆς χάριτος» καὶ ὅτι «διὰ τὴν μόνην ταύτης δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ πληρότης τῶν μέσων τῆς σωτηρίας». Ὁμολογεῖται ὁμῶς ἐξ ἄλλου, ὅτι ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο «ἐνίοτε οὐχὶ ἄνευ ἐνοχῆς ἀμφοτέρων τῶν πλευ-

Evanson ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Σικάγου καρδινάλιος Stricht ἐξαπέλυσε ποιμαντορικὸν γράμμα διεξήγγον, ὡς καὶ οἱ ἐν Ὀλλανδίᾳ καθολικοὶ ἐπίσκοποι πρότερον, τοὺς λόγους τῆς ἀποχῆς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. (L. di Scienna ἐνθ' ἄν. σελ. 16 καὶ 20). Τότε καὶ ὁ συντάκτης τῆς Istina C. J. Dumont, ἔλθων εἰς Evanslon, ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἵνα παρακολουθῆσῃ ἀνεπισήμως τὰς ἐργασίας τοῦ Συμβουλίου, δὲν ἐτόλμησε νὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτό, ἀλλὰ ἐν αὐστηρᾷ μυστικότητι ἐπεκουωνήσεν ἐπὶ ὥρας τινὰς μετὰ τινῶν Ρώσων ἀντιπροσώπων.

3. Πρότερον ὁ Πῖος ΙΑ' (1922—1939) ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ του Rerum orientalium τοῦ 1928 ἐμφράζειται εὐμενῶς δι' εἰκόνας παραβολικῆς περὶ τῶν διόικτων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς παρατηρῶν, ὅτι αἱ πέτραι αἱ ἀροσπώμεναι ἀπὸ χρυσοφόρου τινὸς βράχου εἶναι καὶ αὐταὶ χρυσοφόροι. Ὁ δὲ Πῖος ΙΒ' εἰς τὴν Ἐγκύκλιον αὐτοῦ Summi Pontificatus τῆς 20 Ὀκτωβρίου 1939, ἐπτά μῆνας μετὰ τὴν ἐκλογὴν του, ἀπευθίνει χαιρετισμοὺς «πρὸς ἐκείνους, οἵτινες, καίτοι δὲν ἀνῆκουσιν εἰς τὸ ὄρατον σῶμα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀισθάνονται πᾶν ὅτι, εἴτε ἐν ἀγάπῃ τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, εἴτε ἐν τῇ πίστει τοῦ Θεοῦ, ἐνώνε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς». Εἰς δὲ τὴν Ἐγκύκλιον τοῦ 1943 Mystici Corporis, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐν ἔτει 1947 ἐπακολουθήσαντων Mediator Dei τίθεται ὑπὸ νέον φῶς ἡ ἀδελφότης ἐν πίστει πάντων τῶν βεβαπτισμένων ἐν Χριστῷ, καὶ οὕτω τὸ γεγονός τοῦ ἀνήκειν τοὺς κεχωρισμένους Χριστιανούς, εἰ καὶ ἀτελῶς, εἰς τὴν μίαν καθολικὴν Ἐκκλησίαν δὲν προσκροεῖ εἰς ἄκαμπτον ἄρνησιν. (L. di Scienna ἐνθ' ἄν. σελ. 36 καὶ 39). Πάντα ταῦτα ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία κρίνει περὶ τῶν πιστῶν ὡς ἐπὶ μέρος ἀτόμων, ὡς Ἐκκλησίαν ὁμῶς συναπτομένην εἰς ἓν σῶμα ὑπὸ τὸν Χριστὸν δὲν ἀναγνώριζεν αὐτοὺς. Ἡ ἀναγνώρισις τούτων ὡς Ἐκκλησίας διὰ πρῶτην φορὰν γίνεται ἐν τῷ περὶ Οἰκουμενισμοῦ Διατάγματι.

4. J. Congar ἐν τῇ ποτασομένη ἀναλύσει τοῦ «Décret sur l' Oeuménisme» (ἐν Editions du Centurion. Documents Conciliaires 1. L' Eglise, l' Oeuménisme, les Eglises Orientales σελ. 171, 172). Συνεχίζων ὁ αὐτὸς παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς: Ὡς πρὸς δὲ τοὺς Ἀγγλικανούς χρησιμοποιεῖται ὁ τίτλος, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Ἀγγλικανισμὸς υἱοθέτησεν ἐπίσημως περὶ ἑαυτοῦ, ἥτοι ὁ τίτλος Ἀγγλικανικὴ κοινωνία. Ὄταν δὲ πρόκηται περὶ προτεσταντῶν τὸ κείμενον ὁμιλεῖ περὶ «Ἐκκλησιῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων». Δὲν φαίνεται νὰ δυσκολεύεται νὰ χρησιμοποιῆ τὸν ὄρον Ἐκκλησία εἰς τὸν ἐνικόνον, μολοντί ἀποποιεῖται νὰ μεταχειρισθῇ τὸν ὄρον ἐκκλησίαι εἰς τὸν πληθυντικόν, ἐξαίρεσι μόνον, ἵνα σημάξη τὰς τοπικὰς ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων προΐσταται ἐπίσκοπος, καὶ μάλιστα ἐκείνας, εἰς ἃς δὲν διεσπάσθη ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ. Εἶναι ὡσαύτως σοβαρὸν, ὅτι τὸν ὄρον separés, κεχωρισμένοι ἀδελφοί, χρησιμοποιεῖ οὐχὶ ἀπολύτως, ἀλλὰ μόνον σχετικῶς, εἰς δῆλωσιν τοῦ ὅτι οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι εἶναι κεχωρισμένοι ἐξ ἡμῶν (separés de nous), οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐδὲ ἐκ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν.

ρῶν» και ὅτι «αἱ διιστάμεναι Ἐκκλησίαι καὶ Κοινο-
τητες παρὰ τὰς ἑλλείψεις των δὲν εἶναι ἑστερημένοι
ἀξίας εἰς τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας»⁵. Ὡς πρὸς
τὰς Ἐκκλησίας δὲ τῆς Ἀνατολῆς ὁμολογεῖται ἀνε-
πιφυλάκτως ὅτι «κατέχουν ἀπὸ τῆς καταβολῆς αὐτῶν
ἕνα θησαυρὸν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ Ἐκκλησία τῆς Δύσεως
ἤντησε πολλά, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν λειτουργικὴν
πράξιν, τὴν πνευματικὴν παράδοσιν καὶ τὴν κανονικὴν
τάξιν». Ὡς πρὸς δὲ τὰ θεμελιώδη δόγματα τῆς πί-
στεως δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῶσιν ὅτι ταῦτα καθωρί-
σθησαν εἰς τὰς εἰς τὴν Ἀνατολὴν συγκληθείσας Οἰ-
κουμ. συνόδους καὶ ὅτι πολλὰ ὑπέφεραν καὶ ἔτι
ὑποφέρουν αἱ Ἐκκλησίαι αὗται πρὸς διατήρησιν τῆς
πίστεως ταύτης⁶.

Ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἀδελφοὺς τῶν διισταμένων
Ἐκκλησιῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων τῆς
Δύσεως τονίζει μὲν τὰς ὑφισταμένας σοβαρὰς δια-
φορὰς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας,
ἐκφράζεται ὅμως ἡ χαρὰ, διότι οἱ διιστάμενοι οὗτοι
ἀδελφοὶ θεωροῦν τὸν Χριστὸν ὡς κέντρον τῆς ἐκκλη-
σιαστικῆς κοινωνίας καὶ ἐκδηλοῦν ἀγάπην πρὸς τὴν
Γραφήν, ἣν καὶ ὡς πρὸς τὴν σχέσιν ἀγίας Γραφῆς καὶ
Ἐκκλησίας διαφωνοῦν πρὸς τὴν ρωμαιοκαθολικὴν
Ἐκκλησίαν⁷. Δὲν παραλείπεται ἐν τούτοις νὰ δια-

5. «Διάταγμα περὶ Οἰκουμ. συνόδου» ('Ἑλλην. Μεταφρ.)
Typis Polyglottis Vaticanis 1965, σελ. 8 καὶ 7. «Διότι
μόνον εἰς τὸν ἀποστολικὸν Σύλλογον, τοῦ ὁποίου προέσταται ὁ
Πέτρος εἶναι ἐμπιστευμένα, κατὰ τὴν πίστιν ἡμῶν ὅλα τὰ
ἀγαθὰ τῆς Κ.Δ. ὥστε νὰ συγκροτηθῆ ἐπὶ τῆς ἰῆς ἐν σῶμα
τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει πλήρως νὰ ἑνωματωθοῦν
ὅλοι ὅσοι κατὰ τινὰ τρόπον ἀνήκουν ἤδη εἰς τὸν λαὸν τοῦ
Θεοῦ». Ὁμολογεῖται ὅμως ἐξ ἄλλου, ὅτι αἱ χωρισθεῖσαι ἀπὸ
τὴν πλήρη κοινωνίαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας Κοινοτήτες
ἐχωρίσθησαν «ἐνὶ ὄψει οὐκ ἄνευ ἀνθρωπίνης ἐνοχῆς ἀμφοτέ-
ρων τῶν πλευρῶν» καὶ ὅτι «οἱ γεννώμενοι σήμερον εἰς τοιαύτας
Κοινοτήτας καὶ ζῶντες ἐκ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως δὲν εἶναι
δυνατὸν νὰ καταργηθοῦν διὰ τὸ ἀμάρτημα τῆς διαιρέσεως, ἡ
δὲ Καθολικὴ Ἐκκλησία περιβάλλει αὐτοὺς μετ' ἀδελφικοῦ σε-
βασμοῦ καὶ στοργῆς». «Δεδικαιωμένοι οὗτοι ἐκ τῆς κατὰ τὸ
βάπτισμα ληφθεῖσας πίστεως εἶναι ἑνωματωμένοι εἰς τὸν
Χριστὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου φέρουν δικαίως τὸ χριστιανικὸν
ὄνομα καὶ ἀναγνωρίζονται ἀξίως ὑπὸ τῶν τέκνων τῆς Καθολι-
κῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀδελφοὶ ἐν Κυρίῳ». «Συνεπῶς αἱ διιστά-
μεναι αὗται Ἐκκλησίαι καὶ Κοινοτήτες, ἣν καὶ, ὡς πιστεύομεν,
ὑπόκεινται εἰς ἐλλείψεις, οὐδόλλως εἶναι ἑστερημέναι σημασίας
καὶ ἀξίας εἰς τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Χρι-
στοῦ, ὄντως, δὲν ἀπαξιοῖ νὰ τὰς χρησιμοποιῆ ὡς μέσα σωτη-
ρίας, τῶν ὁποίων ἡ δύναμις ἀπορρεῖ ἀπὸ τὴν πληρότητα τῆς
χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἥτις εἶναι ἐμπιστευμένη εἰς τὴν
Καθολικὴν Ἐκκλησίαν».

6. Αὐτόθι σελ. 17. Τονίζεται κατὰ τὰς λέξεις, ὅτι «ἀδὲν πρέ-
πει νὰ ὑποτιμηθῆ τὸ ὅτι τὰ θεμελιώδη δόγματα τῆς χριστιανικῆς
πίστεως περὶ Τριᾶδος καὶ περὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ σαρκω-
θέντος ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου, καθωρίσθησαν εἰς τὰς συγκλη-
θείσας εἰς Ἀνατολὴν Οἰκ. Συνόδους. Διὰ τὰς διατηρήσασιν δὲ
τὴν πίστιν αὐτῶν αἱ Ἐκκλησίαι αὗται πολλὰ ὑπέφεραν καὶ ὑπο-
φέρουν εἰσέτι».

7. Θεωρεῖται μὲν ἐπιβεβλημένον ἀνὰ ἀναγνωρισθῆ, ὅτι
ὑφίστανται σοβαρώταται διαφοραὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς
Καθολικῆς Ἐκκλησίας» (πρωτίστως καὶ διὰ λόγους ἐρμηνείας
τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας), ἐκφράζεται ὅμως χαρὰ διότι
οἱ διιστάμενοι ἀδελφοὶ ἐνοσοῦν τὸν Χριστὸν ὡς πηγὴν καὶ ὡς
κέντρον τῆς ἐκκληρ. κοινωνίας καὶ ὑπογραμμίζεται «ἡ ἀγάπη
καὶ τὸ σέβας, σχεδὸν ἡ λατρεία, τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἄνευ
ἀγῶν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν τούτους εἰς ἐπίμονον μελέτην τῶν

κηρυχθῆ, ὅτι αἱ διιστάμεναι Προτεστάντικαι Κοινο-
τητες δὲν ἔχουν πλήρη τὴν ἐκ τοῦ βαπτίσματος ἐνό-
τητα μετὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, λόγω δὲ τῆς
ἀπουσίας παρ' αὐτοῖς τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης
καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῶν περὶ Κυριακοῦ δείπνου, καθὼς
καὶ περὶ τῶν ἄλλων μυστηρίων δέον ν' ἀποτελέσῃ
ἀντικείμενον διαλόγου⁸.

Συγκρίνων τις τὰς ἀποφάσεις ταύτας τῆς Βατι-
κανεῖου συνόδου πρὸς τὴν πρότερον καὶ μέχρι αὐτοῦ
τοῦ ἔτους 1955, καθ' ὃ συνεκλήθη τὸ συνέδριον τοῦ
Εὐανστοῦ, τηρηθεῖσαν ἀκαμπτον στάσιν τῆς Ρωμαιο-
καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς Οἰκουμ. συνόδου τῆς
Βιέννης εὐρίσκει στροφὴν παρουσιάσασαν τὴν Ἐκκλη-
σίαν ταύτην σήμερον ὅπως ἀγνωρίστον πρὸς ἐαυτήν,
οἷα ἐξεδηλοῦτο τότε.

2. Ἡ διακήρυξις περὶ τῶν σχέσεων πρὸς τὰς μὴ χριστιανικὰς θρησκείας.

Στροφὴ σοβαρὰ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ Διακη-
ρύξει τῆς Βατικανεῖου Συνόδου πρὸς τὰς σχέσεις τῆς
Ἐκκλησίας μετὰ τῶν μὴ χριστιανικῶν θρησκειῶν.
Ὁ ἀναλόγων τὴν Διακήρυξιν ταύτην καρδινάλιος
Κόπις ἀρχιεπίσκοπος τῆς Βιέννης παρατηρεῖ, ὅτι
«διὰ πρώτην φοράν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας
σύνοδος αὐτῆς ἠσχολήθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον μετὰ
μὴ χριστιανικὰς θρησκείας». «Παρὰ τὴν βραχύτητα
αὐτῆς ἀποτελεῖ ἡ Διακήρυξις αὕτη ἑγγραφὸν ὑψηλῆς
σπουδαιότητος καὶ μεγάλης σημασίας». Ἐν αὐτῷ
παρουσιάζεται ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ
στηριζομένη πρῶτον μὲν ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς, ἐπὶ
τῷ καθήκοντος τουτέστιν αὐτῆς νὰ καταγγέλλῃ τὴν
ἀληθῆ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ σωτηρίαν δειτρησάν δὲ ἐπὶ
τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν
ἀληθειῶν, αἵτινες ὑφίστανται ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου⁹.

Ἰερὸν κειμένον». Καὶ τονίζεται μὲν ὅτι «οἱ διιστάμενοι πρὸς
ἡμᾶς» τοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς «Χριστιανοὶ βεβαίως μὲν τὴν
θεῖαν ἀθηνάειαν τῆς ἀγίας Γραφῆς, λαμβάνουν ὅμως διάφορον
ἢ ἡμεῖς στάσιν— καὶ ἐπίσης διάφορον μεταξὺ ἀλλήλων—ὡς
πρὸς τὸ θέμα τῆς σχέσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ Ἐκκλη-
σίας». Ἀναγνωρίζεται ὅμως συγχρόνως, ὅτι «ἡ Ἁγία Γραφή
εἶναι εἰς ἕνα διάλογον λαμπρὸν μέσον εἰς τὴν κραταιὰν χεῖρα
τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἐνότητος τὴν ὁποῖαν ὁ Σωτήρ
προσφέρει εἰς πάντας ἀνθρώπους» (Ἐνθ' ἀν. σελ. 20 καὶ 21).

8. Παρατηρεῖται, ὅτι «αἱ διιστάμεναι πρὸς ἡμᾶς» τοὺς
ρωμαιοκαθολικοὺς «Κοινοτήτες δὲν ἔχουν μεθ' ἡμῶν τὴν ἀπορ-
ρέουσαν ἀπὸ τὸ βάπτισμα πλήρη ἐνότητα», ἀλόγως δὲ τῆς
παρ' αὐτοῖς ἀπουσίας τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης δὲν διετή-
ρησαν τὴν γνησίαν καὶ ἀκεραίαν οὐσίαν τοῦ μυστηρίου τῆς
θείας Εὐχαριστίας. Ποιοῦσαι ὅμως ἐν τῷ ἱερῷ Δείπνῳ τὴν
ἀνάμνησιν τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ὁμο-
λογοῦν ὅτι ἡ ζωὴ ἔγκειται εἰς τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ κοινωνίαν
καὶ προσδοκοῦν τὴν ἐνδοξὸν αὐτοῦ ἔλευσιν. Διὰ τοῦτο ἡ διδα-
σκαλία περὶ τοῦ Κυριακοῦ δείπνου, περὶ τῶν ἄλλων μυστη-
ρίων καὶ περὶ τῆς λατρείας, ὡς καὶ περὶ τῶν διακονημάτων
τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβάλλεται ν' ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον δια-
λόγου» (Αὐτόθι, σελ. 22).

9. Editions du Centurion. Documents Conciliaires 2.
σελ. 200 καὶ ἑξ. Ἡ ἀναγνώρισις τοῦ ὅτι ὑπάρχουν τοιαῦτα
ἀξία καὶ εἰς τὰς ἄλλας θρησκείας δὲν σημαίνει βέβαια, ὅτι δέ-
χεται τις καὶ ἄλλην τινὰ οἰκονομικὴν σωτηρίας ἐκτὸς τῆς τοῦ
Χριστοῦ. Ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει καὶ πιστεύει ἀραδατόνως
ὅτι διὰ μόνου τοῦ Χριστοῦ δύνανται πάντες νὰ εὐρωσι τὴν σω-
τηρίαν των. Ἐξ ἀρχῆς ὅμως τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἡ ἀνθρωπότης

Οι άνθρωποι περιμένουν ἐκ τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ἀπάντησιν εἰς τὰ συνταρασσόντα τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν ἐρωτήματα: Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του; Τί τὸ ἀγαθὸν καὶ τί ἡ ἁμαρτία; Τί εἶναι ὁ θάνατος, ἡ κρίσις καὶ ἡ ἀνταπόδοσις; Πάντες δὲ οἱ ἄνθρωποι ἀποτελοῦν πρᾶγματι μίαν καὶ μόνην κοινότητα, ἔχουν μίαν μόνην καταγωγὴν καὶ ἔχουν ἕνα προορισμόν. Αἱ θρησκευτικαὶ τῶν δὲ ἀποπειρῶνται νὰ δώσουν ἀπάντησιν εἰς τὰ αὐτὰ ὡς ἄνω προβλήματα τὰ ἀπασχολοῦντα αὐτοῦς. Ἐν τῷ Ἰνδουισμῷ οἱ ἄνθρωποι ἐρευνοῦν τὸ θεῖον μυστήριον καὶ τὸ ἐκφράζον διὰ τῆς παρ' αὐτοῖς ἀνεξαντλήτου μυθολογικῆς γονιμότητος. Ἐν δὲ τῷ Βουδδισμῷ, ὑπὸ τὰς ποικιλοῦσας αὐτοῦ μορφὰς ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ φθαρτοῦ καὶ ρέοντος τούτου κόσμου. Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία δὲν ἀπορρίπτει τίποτε, ἀλλὰ θεωρεῖ μετὰ σεβασμοῦ πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἀληθές καὶ ἅγιον καὶ εἰς τὰς θρησκείας ταύτας¹⁰. Ἡ Ἐκκλησία προσβλέπει ὡσαύτως μετὰ τιμῆς πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους, οἵτινες λατρεύουν ἕνα Θεόν, ζῶντα, εὐσπλαγγον καὶ παντοδύναμον, δημιουργὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὅστις ἐλάλησε πρὸς τοὺς ἀθρώπους. Μολοντοὶ δὲ οὗτοι δὲν ἀναγνωρίζουν τὸν Ἰησοῦν ὡς Θεόν, σέβονται ὁμοῦ αὐτὸν ὡς προφήτην καὶ τιμῶσι καὶ τὴν Παρθένον Μητέρα του, προσδοκοῦν δὲ καὶ ἡμέραν ἀναστάσεως καὶ κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως¹¹. Τέλος ἐξαιρῶνται οἱ δεσμοὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας μετὰ τοῦ ἀρχαίου Ἰσραὴλ. Καὶ μολοντοὶ δὲν παρατρέχεται τὸ γεγονός τῆς ἀπορρίψεως καὶ ἀποδοκιμασίας τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τοῦ λαοῦ του, ἐν τούτοις ὑποστηρίζεται μετὰ τινος ὑπερβολῆς, ὅτι ἡ εὐθύνη διὰ τὸν Σταυρικὸν θάνατον τοῦ Κυρίου δὲν δύναται νὰ καταλογισθῇ οὔτε ἀδιακρίτως εἰς πάντας τοὺς τότε Ἰουδαίους, οὔτε εἰς τοὺς συγχρόνους ἡμῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ νέος Ἰσραὴλ, ὁ ἐκλεκτός τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ οἱ Ἰουδαῖοι νὰ παρουσιάζονται ὡς ἀποδοκιμασμένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ οὔτε ὡς κατηραμένοι, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν συνάγεται ἐκ τῆς Γραφῆς. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ Ἐκκλησία ἀποδοκιμάζει πάντας τοὺς κατ' ἀνθρώπων διωγμούς, μὴ δυναμένη νὰ λησμονήσῃ ὅτι ἔχει κοινὴν κληρονομίαν μετὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ μὴ παρασυρομένη ἀπὸ λόγους πολιτικούς, ἐλευσολογεῖ τὰ μίσση, τοὺς διωγμούς καὶ πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀντισημιτισμοῦ¹².

3. Ἡ διακήρυξις περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Ὄχι ὀλιγώτερον φιλελευθέρως κατευθύνσεις ὑποστηρίζει καὶ ἡ Διακήρυξις περὶ τῆς θρησκευτικῆς

κατευθύνεται ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ διὰ τοῦτο ἀκτινές τινες θείου φωτός, καίπερ μετὰ πολλῆς πλάνης μαινεμένοι, ὑπάρχοντες καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις θρησκείαις παρεσδύσασαι ἐν αὐταῖς παρὰ τοῦ «φωτός τοῦ ἀληθινοῦ, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον» (Ἰωάν. α', 9).

10. Διακήρυξις § 1, 2 μεταφρ. Γαλλικῆ. Ἐκδοσις Centurion ἐνθ' ἄν. σελ. 213—214.

11. § 3 Αὐτόθ. σελ. 315.

12. § 4 Αὐτόθ. σελ. 216—218.

ἐλευθερίας. Ὁρμᾶται ἐν αὐτῇ ἡ Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ ἀπὸ τοῦ γεγονός, ὅτι σήμερον ὁ κόσμος λαμβάνει ὀλονὲν καὶ περισσώτερον συνειδησὴν τῆς ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, καὶ τονίζει ὅτι αὐξάνει καθ' ἡμέραν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν διεκδικούντων νὰ ἐνεργοῦν οὐχὶ ὑπὸ καταναγκασμὸν κατεξουτελλίζοντα τὴν ἀνθρωπίνην ἀξίαν, ὡς εἰς τὰ ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν ἐλευθέρων κρίσιν καὶ κατὰ τὰς ἐπιταγὰς τοῦ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὑπαγορευομένου καθήκοντος¹³. Ἡ θρησκευτικὴ δὲ ἐλευθερία δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα θεωρουμένην ἀτομικῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὀργανωμένην θρησκευτικὴν κοινότητα. «Θρησκευτικαὶ κοινότητες πρᾶγματι ἀπαιτοῦνται ὑπὸ τῆς κοινωνικῆς φύσεως τόσοσιν τῶν ἀνθρώπων, ὅσον καὶ τῆς θρησκείας αὐτῆς»¹⁴. Συνεπῶς ἐφ' ὅσον αἱ δίκαιαι ἀξιώσεις τῆς δημοσίας τάξεως δὲν παραβιάζονται, αἱ κοινότητες αὗται δέον νὰ προστατεύονται ἐν τῇ τελείᾳ τῆς δημοσίας λατρείας των καὶ νὰ μὴ παρεμποδίζονται οὔτε ἐν τῇ ἀσκῆσει τῆς διδακτικῆς καὶ κατηχητικῆς διακονίας των, οὔτε ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως καῶν καὶ οἴκων λατρείας καὶ ἄλλων εὐαγῶν οἰκοδομημάτων, οὔτε ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἰδίων λειτουργῶν. Εἶναι δὲ ὅλος ἀνεπίτρεπτον νὰ ἐπιβάλλεται δι' ἐκφοβιστικῶν

13. § 1 Editions du Centurion. Documents Conciliaires 3. σελ. 351. Ἀξιῶσιν οὔτοι τὸν νομικὸν περιορισμὸν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ὅσπερ νὰ μὴ καταλύονται ἢ παραβιάζονται τὰ ἔργα μιᾶς ἐντίμου ἐλευθερίας τῶν προσώπων καὶ τῶν κοινωνιῶν, τούναντιον δὲ νὰ προστατεύονται αἱ πνευματικαὶ ἀξίαι τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸ παντός νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ ἐλευθερία ἀσκῆσεως τῆς θρησκείας ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Τὸ δικαίωμα παντός ἀνθρώπου νὰ ἀσκῇ ἐλευθέρως μακρὰν παντός καταναγκασμοῦ, εἴτε ὑπὸ ἀτόμων, εἴτε ὑπὸ ὁμάδων κοινωνικῶν, εἴτε ἀνθρωπίνων ἐξουσιῶν, τὰ τῆς ἦν κατὰ συνειδήσιν προκρίνει θρησκείας, ἀπορρέει ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἥτις εἶναι ὑπεύθυνος δι' ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος πράττει ἢ παραλείπει, ἰσχύοντος τούτου μάλιστα ἐπὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων. Ἐφ' ὅσον δὲ τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ἐν ταῖς κοινωνίαις δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ ὕλικας ἀξίας ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀξίας πνευματικῆς, κίτινες εἶναι ἀχώριστοι ἀπὸ τῶν θρησκείων ἢ κρατικῆς ἐξουσίας, ἡ προνοοῦσα περὶ τοῦ καλοῦς ἐννοουμένου συμφέροντος καὶ ὠφελίμου τῶν ὑπάρχοντων αὐτῆς, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι ἀδιάφορος, ἢ ὅπως οὐδέτερα καὶ ἀγνωστικῆ, πολλῶν δὲ μᾶλλον ἐχθρική ἀπέναντι τῆς θρησκευτικῆς τάξεως. Ἐν ἄλλαις λέξεσι κατὰ τὸν ἀναλύοντα τὴν Διακήρυξιν καρδινάλιον König διακρίσις θρησκείας καὶ κράτους δὲν πρέπει νὰ σημάξη πλήρη χωρισμὸν τούτων (αὐτόθι σελ. 336).

14. § 4 Αὐτόθ. σελ. 356. Ἡ διακήρυξις κατὰ τὸν ὡς ἄνω καρδινάλιον ἀπέρριψε τὸν ἰσχυρισμὸν, ὅτι «ἡ θρησκεία εἶναι ὑπόθεσις ἰδιωτικῆ» καὶ τὴν ἰδέαν ὅτι «ἡ Ἐκκλησία δέον νὰ περιορίζεται εἰς τὸ σκευοφυλάκιον» καὶ ὅπως τούναντιον διεκήρυξεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ αἱ Ἐκκλησιαὶ πρέπει νὰ εἶναι ἐλευθεραὶ νὰ ἀσκοῦν ἐκπολιτιστικὴν δρᾶσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία πάντοτε διεξεδίχθη ὑπὲρ ἐαυτῆς αὐστηρὸν δικαίωμα ἐλευθερίας ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἀλλ' ἡ συνοδικὴ Διακήρυξις, ὡς λέγει ὁ καρδινάλιος König, διακηρύττει, ὅτι πᾶσαι αἱ θρησκευτικαὶ κοινότητες—μηδὲ τοῦ ἀθεϊσμοῦ ἐξαιρουμένου—δύνανται νὰ διεκδικοῦν τὸς δικαίωμα τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν ἐν πλήρει ἐννοίᾳ τοῦ ὄρου. Ἡ μέριμνα δὲ διὰ τὴν προστασίαν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας ἀνήκει τόσοσιν εἰς τοὺς πολίτας, ὅσον καὶ εἰς τὰς κοινωνικὰς ὁμάδας καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς κοινότητας. Ἰδίως ἡ προστασία καὶ ἡ προαγωγή τῶν ἀπαραβιάστων δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος εἶναι καθήκον πάσης πολιτικῆς ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας.

μέσων θρησκεία τις, πολὺ δὲ περισσότερον ὁ περιορισμὸς καὶ ἡ ἐξάλειψις οἰασθήποτε θρησκείας.

¹⁵ Ἐφ' ὅσον δὲ τὸ δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας πραγματοποιεῖται ἐν κοινῶνι, ἐνθα συνήθως συνδιαβιοῦσι θρησκευτικαὶ κοινότητες διαφόρων θρησκευμάτων, ἢ ἄσκησις τοῦ δικαιώματος τῆς θρησκ. ἐλευθερίας ὑπόκειται εἰς ὠρισμένους κανόνας. Οἱ καθ' ἕναστον δηλαδὴ ἄνθρωποι καὶ αἱ θρησκευτικαὶ κοινότητες καὶ ομάδες ὑποχρεοῦνται ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ νόμου, ἐν τῇ ἐνασθήσει τῶν δικαιωμάτων των νὰ λαμβάνουν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων καὶ νὰ μὴ παραλείπουν τὰ καθήκοντα αὐτῶν ἐναντι τῶν ἄλλων καὶ ἐναντι τοῦ κοινοῦ τῆς κοινῆς ἀγαθοῦ¹⁵. Τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι «αἱ θρησκευτικαὶ κοινότητες πρέπει νὰ παρεμποδίζονται, ὅπως διδάσκουν καὶ διακηρύττουν δημοσίᾳ τὴν πίστιν των διὰ τῶς φωνῆς καὶ ἐγγράφως. Ἐν τῇ διαδόσει ὁμοῦ τῆς πίστεως των καὶ τῇ εἰσαγωγῇ θρησκευτικῶν ἀσκήσεων ὀφείλουσαν πάντοτε νὰ ἀπέχων πάσης μορφῆς ἐνεργείας καταναγκαστικῆς, ἢ ἀνειλικριείας παραπιστικῆς ἢ ἥμισυ νομίμου, πρὸ παντός ὅταν χρησιμοποιῆται δι' ἀνθρώπους ἀμορφώτους ἢ ἀπαιδεύτους»¹⁶.

¹⁶ Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐμφαίνεται σαφῶς, ὅτι αἱ ληφθεῖσαι ἀποφάσεις ὑπὸ τῆς Βατικανείου συνόδου ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἔξω αὐτῆς κόσμον σημειοῦσι στροφὴν σοβαρὰν καὶ τοῦτ' αὐτὸ ριζοσπαστικὴν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἀντιλήψεις αὐτῆς τοῦ παρελθόντος. Οὐχὶ ὀλιγώτερον σοβαρὰ ὑπῆρξαν καὶ αἱ ψηφισθεῖσαι μεταρρυθμίσεις, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ὡς ἐμφαίνεται ἰδίᾳ ἐν τῇ Διατάξει περὶ τῆς λειτουργίας καὶ τῷ Διατάγματι ἐπὶ τῆς ἱεραποστολῆς τῶν λαϊκῶν.

4. Ἡ Διάταξις περὶ τῆς λειτουργίας.

Καὶ ὑπὸ μὲν τῆς Διατάξεως περὶ τῆς λειτουργίας εἰσήχθησαν μεταρρυθμίσεις ἀποσκοποῦσαι εἰς τὴν ὡς οἶόν τε ἐνεργότεραν συμμετοχὴν καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν λατρείαν, ἵνα διὰ τῆς συμμετοχῆς ταύτης καθίσταται αὐτὴ σ ν λ λ ο γ ι κ ἢ κ α ι ζ ῶ σ α, λατρεία τοῦ ὅλου ἐκκλησιασματος τῶν πιστῶν. Διὸ καὶ παραγγέλλεται «ὅπως εὐνοοῦνται αἱ ἐπιφανήσεις τοῦ λαοῦ ἐν τῇ λατρείᾳ, «αἱ ἀποκρίσεις, τὸ ᾄσμα τῶν ψαλμῶν, τὰ ἀντίφωνα, αἱ ἐπρωδαί, καθὼς καὶ αἱ τοῦ σώματος στάσεις καὶ χειρονομίαι, τηρουμένης κατὰ τοὺς ὠρισμένους καιροὺς ἱερᾶς στιγῆς»¹⁷.

15. § 7 ἐνθ' ἄν. σελ. 360—366. Πρέπει νὰ τηρηθῆται ὁ γενικὸς κανὼν τῆς πλήρους ἐλευθερίας ἐν τῇ κοινῶνι καθ' ὃν ἀναγνωρίζεται εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ maximum τῆς ἐλευθερίας, ὑπερδὲν περιορίζεται εἰμὴ ὅταν εἶναι ἀναγκαῖον καὶ καθ' ὃ μέτρον εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὸ κοινὸν ἀγαθὸν καὶ τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων.

16. § 4 ἐνθ' ἄν. σελ. 357.

17. La Liturgie. Editions du Centurion § 30 σελ. 59. Ἐπὶ πλέον ἡ Διάταξις ὀρίζει «πρὸς ἐμφάνισιν σαφῆ τῆς στενῆς ἐνώσεως τῆς τελετῆς καὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ λειτουργίᾳ» ἵνα ἀποκατασταθῶν τὰ ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς ἀναγνώσματα «ἀσπιλέστερα, ποικιλώτερα καὶ περισσότερον προσηρμοσμένα»,

Σπουδαῖον βῆμα μεταρρυθμίσεως ὑπῆρξε καὶ ἡ εἰσαγωγή εἰς τὴν λατρείαν τῆς κατανοουμένης ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιασματος ἐπιχωρίου γλώσσης, διατηρουμένης τῆς κατὰ τοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς ἱερᾶς λατινικῆς γλώσσης εἰς ὠρισμένα σημεῖα, ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ λειτουργοῦ μυστικῶς ἀπαγγελλόμενα. Εἰς αὐτὸ τὸ κείμενον τῆς θείας λειτουργίας ἐπανεισήχθη ἡ μετὰ τὰ ἀναγνώσματα ἐκτενής, ἢ κοινῆ δέησις τῶν πιστῶν, ἢ ἐξαφανισθεῖσα καὶ μόνον λείπων αὐτῆς καταλιποῦσα τὸ ἄπλοῦν Oremus, τείνουσα δὲ καὶ παρ' ἡμῶν νὰ ἐξαφανισθῆ καὶ μόνον ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν Προηγιασμένων περισωζομένη¹⁸. Ὡσαύτως παραγγέλλεται, ἐντόνως μάλιστα «ἡ τελεία συμμετοχὴ τῶν πιστῶν εἰς τὴν λειτουργίαν, ἢ συνισταμένη εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνουν οὗτοι, μετὰ τὴν κοινῶνιαν τοῦ ἱερέως, τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου ἐν τῇ αὐτῇ θυσίᾳ» καὶ οὐχὶ κεχωρισμένως εἰς ἄλλον βωμὸν διὰ προηγιασμένων ἐν ἄλλῃ λειτουργίᾳ ὄστων. Ἐπὶ πλέον «ἐπιτρέπεται κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἐπισκόπων, καθ' ὅς περιπτώσεις θὰ ὀρίσῃ ἢ ἁγία Ἐδρα, ἢ κοινῶνι ὑπ' ἀμφοτέρω τὰ εἶδη εἴτε εἰς τοὺς κληρικοὺς καὶ εἰς τοὺς μοναχοὺς, εἴτε εἰς τοὺς λαϊκοὺς». Ὁρίζεται ἀκόμη κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην καὶ κατ' ἄλλας ὠρισμένας ἡμέρας ἢ καὶ ὅτε ἠθελεν ἐπιτρέψει ὁ οἰκείος ἐπίσκοπος ἢ συλλειτουργία πλειόνων κληρικῶν, ὡς παρ' ἡμῶν, ἢτις κρατοῦσα καὶ ἄλλοτε ἐπαναφέρεται ἤδη εἰς χρῆσιν, «ὡς ἐμφαίνουσα τὴν ἐνότητα τῆς ἱερωσύνης». Κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν μυστηρίων καὶ τῶν μυστηριωδῶν τελετῶν, ἐπειδὴ ἡ χρῆσις τῆς γλώσσης τοῦ τόπου εἶναι ἐπωφελῆς εἰς τὸν λαόν, ἀπεφασίσθη νὰ παραχωρηθῆ εἰς αὐτὴν εὐρεία θέσις. Γενικῶς δὲ καὶ ὡς πρὸς τὴν τέλεσιν τοῦ βαπτίσματος καὶ τῶν λοιπῶν μυστηρίων εἰσήχθησαν λίαν ἀξιόλογοι μεταρρυθμίσεις¹⁹.

Τὸ τέταρτον κεφάλαιον (§ § 83—101) ἀναφέρεται εἰς τὰς ἀκολουθίας Ὁρθρου, ὠρῶν, ἔσπερωσὺ καὶ ἀπο-

καθὼς καὶ τὸ κήρυγμα, καθοριζομένης τῆς καταλλήλου ἐν τῇ λειτουργίᾳ στιγμῆς δι' αὐτὸ, καὶ μάλιστα ἡ περὶ τῆς θείας λειτουργίας κατήχησις (§ 85 Αὐτόθι σελ. 61).

18. § § 36, 54. Αὐτόθι σελ. 62, 73. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ Διάταξις ἐν παραγράφῳ 53 ὀρίζει «ἡ κοινῆ δέησις ἢ ἡ εὐχὴ τῶν πιστῶν θ' ἀποκατασταθῆ μετὰ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὴν ὁμιλίαν, ... ἵνα μετὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ λαοῦ γίνονται ἰκεσίαι ὑπὲρ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τῶν ἐν ὑπεροχῇ καὶ δημοσίᾳ ἐξουσίᾳ ὄντων, ὑπὲρ τῶν καταβεβλημένων ὑπὸ διαφόρων ἀναγκῶν καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς σωτηρίας παντός τοῦ κόσμου» (Αὐτόθι σελ. 74).

19. § 57 καὶ § 63. Αὐτόθι σελ. 74 καὶ 80. Οὕτως ὑπὸ τῆς Διατάξεως ἀποκαθίσταται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς ἐν τῇ πρὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος καὶ πρὸ τῆς πλήρους ἐπικρατήσεως τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ ἐποχὴ ἢ τάξις τῶν κληρικῶν πρὸς ἐπιμελεστέραν διεξχωρῆσιν τῆς κατήχησεως καὶ συνιστᾶται ὡς προτιμότερα ἢ παροχὴ τοῦ βαπτίσματος συνδεδεμένως μετὰ θείας λειτουργίας, συντεταγμένης εἰδικῶς πρὸς λήψιν τοῦ βαπτίσματος, ἐπιτρέπεται δὲ καὶ ἡ εὐλογία τοῦ βαπτισματικοῦ ὕδατος καὶ κατ' ἄλλον ἐκτός τοῦ πασχαλίου χρόνου (§ § 64, 66, 70. Ἐνθ' ἄν. σελ. 81—83). Τὸ χρίσμα συνιστᾶται νὰ παρέχεται μετ' ἀνανεώσεως τῶν ὑποσχέσεων τῶν διδομένων κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ συνδεδεμένως μετὰ θείας λειτουργίας, ἐπιτρεπομένου νὰ παρέχεται καὶ κεχωρισμένως αὐτῆς (§ 71. Ἐνθ' ἄν. σελ. 83). Καὶ ὡς πρὸς τὸ μυστήριον τοῦ γάμου συνιστᾶται ὡς προτιμότερα ἢ μετὰ θείας λειτουργίας καὶ εὐθὺς μετὰ τὰ κατ' αὐτὴν ἀναγνώσματα τέλεσις αὐτοῦ (§ 78, ἐνθ' ἄν. σελ. 85).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐκκλησις τοῦ Μακαριωτάτου πρὸς τοὺς νέους θεολόγους.

Συγκλονιστικοὶ ἀληθῶς ὑπῆρξαν οἱ λόγοι, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, καταγγέλον τὸ κήρυγμά του κατὰ τὸν ἑσπερινόν, ὅστις ἐφάλη ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπὶ τῇ ἐπιτελείῳ τοῦ πρώτου κηρύγματος τοῦ Ἀπ. Παύλου εἰς Ἀθήνας καὶ ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 1900 ἐτῶν ἀπὸ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου του, ἀπηύθυνεν ἑκκλησίαν πρὸς τοὺς νέους θεολόγους νὰ ἔλθουν ἀρωγοὶ καὶ συνεργάται εἰς τὸ συνεχιζόμενον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἔργον τοῦ Ἀποστόλου :

«Πλήρης ἀπορίας καὶ καταπλήξεως», ὡς ἐτόνισεν ὁ Μακαριώτατος, «προσβλέπει ὁ Μέγας Ἀπόστολος πρὸς τοὺς νέους θεολόγους καὶ διερωτᾶται πῶς δύναται νὰ παρατηροῦν ἀπαθείς χιλίους καὶ πλέον σιγήσαντας ἄμβωνας τῶν ἄνευ ἐφημερίων χωρίων μας, χίλια καὶ πλέον ἐσβεσμένα θυσιαστήρια τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, χιλίους καὶ πλέον βωβούς κώδωνας τῶν χωρίων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν στεροῦνται τοῦ πνευματικοῦ ὁδηγοῦ καὶ πατρός των. Ἐκκληκτος καὶ κατατεθλιμμένος διερωτᾶται διατὶ οἱ νέοι θεολόγοι, οἱ ὅποιοι παραπονοῦνται, ὅτι «οὐδεὶς αὐτοὺς ἐμισθώσατο» δὲν συγκινοῦνται ἀπὸ τὸ θέαμα ἐνὸς καὶ πλέον ἑκατομμυρίου ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι κατὰξηροὶ ἀναμένουν

δείπνου, τὸ δὲ πέμπτον (§ § 102—111) εἰς τὸ λειτουργικὸν ἔτος, διὰ τὸ ὁποῖον προεξαγγέλλεται, ὅτι θὰ ἀναθεωρηθῇ²⁰. Τὸ ἕκτον κεφάλαιον (§ § 112—121) εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἱερὰν μουσικὴν²¹. Καὶ τὸ ἕβδομον ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἱερὰν τέχνην καὶ τὴν ἔλην τῆς λατρείας (§ § 122—130).

Τοιοῦτον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ περιεχόμενον τῆς περὶ θ. λειτουργίας Διατάξεως, τῆς εἰσαγωγῆς ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας μεταρρυθμίσεις προδήλως σοβαρὰς καὶ λίαν ἀξιολόγους. Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸ Διάταγμα περὶ τῆς ἱεραποστολῆς τῶν λαϊκῶν.

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝ. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

20. «Θὰ ἀναθεωρηθῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε τηρουμένων ἢ ἀποκαθισταμένων τῶν κατὰ παράδοσιν συνθηκῶν καὶ τάξεων, τῶν συνδεδεμένων πρὸς τοὺς ἱεροὺς καιροὺς καὶ συμμορφουμένων πρὸς τὰς συνθήκας τῆς ἐποχῆς μας νὰ ἐνισχυθῇ ὁ ἀρχικὸς τῶν χαρακτήρ, ἵνα τρέφῃ, ὡς πρέπει τὴν εὐσέβειαν τῶν πιστῶν διὰ τοῦ ἔορτασμοῦ τῶν μυστηρίων τῆς χριστιανικῆς ἀπολυτρώσεως καὶ πρὸ παντός διὰ τοῦ πασχαλίου μυστηρίου» (§ 107 Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 101).

21. Διακηρύττεται ἐν αὐτῷ ὅτι αἱ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει ἐν τῷ Γρηγοριανῷ ἔξματι τὸ ἔξμα τὸ κατὰλληλον διὰ τὴν ρωμαϊκὴν λειτουργίαν, καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ κατέχη τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὰς λειτουργικὰς ἐκτελέσεις. Τὰ ἄλλα εἶδη τῆς ἱερᾶς μουσικῆς καὶ πρὸ παντός ἡ πολυφωνία, δὲν ἀποκλείονται τῶν τελετῶν καὶ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, ἀρκεῖ μόνον νὰ συμφωνοῦν πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς λειτουργικῆς ἐνεργείας (§ 116. Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 109).

τὴν δρόσον τοῦ ζωογόνου κηρύγματος περὶ τοῦ «ἀγνώστου Θεοῦ». Ἐπὶ πόσον ἀκόμη θὰ τὰς ἀφήσουν νὰ περιμένουν; Πότε θὰ θελήσουν νὰ ἐμφανισθοῦν ἐνώπιόν των ἕνας ἕκαστος ἐξ αὐτῶν καὶ ὅπως τότε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος νὰ τοὺς εἶπῃ, «ὄν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν»;

Ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα.

Μετὰ συγκινήσεως ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς παρακολουθεῖ τὸ ζῶηρον ἐνδιαφέρον τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας του διὰ τὰ ἱερὰ προσκυνήματα τῶν Ἁγίων Τόπων. Συμφώνως πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἐκδοθεῖσαν ἀνακοίνωσιν, «ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τρέφουσα βαθύτατον σεβασμὸν πρὸς τὰ μοναδικὰ ἀνὰ τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἱερὰ προσκυνήματα τῶν Ἁγίων Τόπων, ἰδίᾳ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων, ἡδη ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῶν προσφάτων ἐχθροπραξιῶν ἐκ τῶν πρώτων ἐξέφρασεν ἀρομδίως τὰς ἀνησυχίας της διὰ τὴν τύχην των. Παραλλήλως προσέβη εἰς τὰς καταλλήλους ἐνεργείας καὶ συνεννοήσεις διὰ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἐν παντὶ ἐξασφάλισιν αὐτῶν ἀπὸ περιπετειᾶς, αἵτινες δύνανται νὰ θέσουν εἰς σοβαρὸν κίνδυνον τὴν παραδεδεγμένην γενικῶς θέσιν περὶ «Στάτους Κβό» καὶ συνεπῶς τὴν ἀκεραιότητά των. Ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα, ὅπως ἡ ὁμοφώνως ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἐκφρασθεῖσα ἐπιθυμία λεηφοῖ ὑπ' ὅψιν καὶ εὖρη πρόθυμον ἀνταπόκρισιν μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν διαμαχομένων μερῶν, κατὰ τὸν τελικὸν διακανονισμὸν τοῦ ὀριστικοῦ ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ ἑδαφικοῦ καθεστώτος».

«Χρυσόφιλοι πράκτορες».

Ἡ Ἐφημερὶς «Ἑλληνικὸς Βορρᾶς», ἀναφερομένη εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀντορθόδοξον καὶ ἀντιχριστιανικῶν προπαγανδῶν, ὀρθῶς σημειοῖ τὰ ἐξῆς: «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, περικλείουσα εἰς τοὺς κόλπους της ἰσχυρὰς ἠθικὰς δυνάμεις καὶ τελοῦσα ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν Προκαθημένου ἐγνωσμένων ὅσον καὶ ἀγνωρισμένων ἱκανοτήτων καὶ δυνατοτήτων, εἶναι πλέον εἰς θέσιν νὰ ἀντιμετωπίσῃ οὐ μόνον τὰ καθιερωμένα καθήκοντά της, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τίθενται πρὸ αὐτῆς ἐκ τῶν καιρῶν μας. Ἐν δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ καταπολέμησις τῶν αἰρέσεων καὶ τῶν κακοδοξιῶν, τῶν ὁποίων χρυσόφιλοι πράκτορες λυμαινόμενοι τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ζωοροῦντες θύματα διὰ τοὺς ἀλλοδαποὺς πάτριονάς των καὶ ἀγρεῦντες ἄλλοδαπὰ νομίσματα δι' ἑαυτοὺς».

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἁρμοδίου τμήματος τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων ἔχει ὑπὸ μελέτην τὰ ἐνδεικνόμενα μέτρα, διὰ νὰ περιστελλῇ τὸ κακὸν καὶ νὰ προφυλάξῃ τὸ ποίμνιον της ἐκ τῶν λύκων, οἵτινες ἐμφανίζονται ὑπὸ ἔνδυμα προβάτου.

Διὰ τὰ ἔχη πνευματικῶν καρπῶν.

Ἀξιεπαίνως τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ἐμερίμνησε προσφάτως διὰ τὰ γίνῃ κατανοητὴ ἢ ἀνάγκη τοῦ τακτικοῦ ἐκκλησιασμοῦ τῶν μαθητῶν. Ὡς ὁρθῶς ἐτοπίσθη ἐν σχετικῇ ἐγκυκλίῳ του, «ὁ τακτικὸς ἐκκλησιασμός τῶν νέων ἀποτελεῖ θεμελιώδη παράγοντα τῆς ἐλληνοχριστιανικῆς ἀγωγῆς αὐτῶν». Διὰ τοῦτο ἐδόθη ἐντολή, ὅπως οἱ μαθηταὶ ὀδηγῶνται ὑπὸ τῶν ἐκπαιδευτικῶν «ἐκάστην Κυριακὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὰ παρακολουθῆσαι μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας τὴν θείαν λειτουργίαν». Μάλιστα ὑπεδείχθη, ὅτι «ἐξαιρετικῶς εἰς τὰς μεγάλας ἀστικάς πόλεις, ἐνθα παρατηρεῖται ἔλλειψις ἐπαρκῶς χώρου, καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου δὲν εἶναι ἐφικτὸς ὁ ὁμαδικὸς ἐκκλησιασμός κατὰ τὰς Κυριακάς, θὰ ἐκκλησιάζονται οἱ μαθηταὶ καθ' ἕκαστον Σάββατον, ἀπὸ τῆς 8ης μέχρι τῆς 9ης πρωϊνῆς, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἀρμόδιων ἐφημερίων».

Ἡ Ἐκκλησία χαίρει, διότι τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ἐνδιαφέρεται τόσον διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν τῶν μαθητῶν. Ἀλλά, διὰ τὰ ἔχη πνευματικῶν καρπῶν ὁ ἐκκλησιασμός τῶν μαθητῶν, δὲν πρέπει οὗτος νὰ καταστήσῃ ἐν τυτικῶν καθήκον καὶ μία ἀγγραμμία τόσον διὰ τοὺς διδασκάλους, ὅσον καὶ διὰ τοὺς μαθητάς. Πρέπει διὰ συνεργασίας τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων μετὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν νὰ προετοιμασθῇ ἡ ὁργάνωσις τοῦ περι οὗ ὁ λόγος ἐκκλησιασμοῦ κατὰ τρόπον, ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς ψυχολογικὰς ἀνάγκας τῶν μαθητῶν καὶ ἔλκοντα αὐτοὺς πρὸς ἐνσυνείδητον καὶ μετὰ κατανοήσεως βίωσιν τοῦ περιεχομένου καὶ τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν τῆς λατρείας μᾶς.

Χριστιανικὸν πνεῦμα καὶ δίκαιον.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμον ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου τούτου ἀφ' ἑνὸς ἐξήτησε τὰς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν καλύτεραν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ δικηγορικοῦ κόσμου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐτόνισεν ἀξιεπαίνως, ὅτι δὲν διαφεύγει τῆς ἀντιλήψεως τῶν δικηγόρων ἢ βαθεῖα ἐπίδρασις τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος τόσον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ δικαίου, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης, μὲ τὴν ἰδέαν τῆς συγγνώμης, τῆς ἐπιεικειᾶς καὶ τῆς χάριτος.

Ἀξιοσημεῖωτον ὡσαύτως τρυγᾶνει, ὅτι ἀπαντῶν ὁ Μακαριώτατος ἐπεσήμανε μεταξὺ ἄλλων, ὅτι Δικαιοσύνη ἄνευ χριστιανικῆς ἀγάπης δὲν εἶναι νοητὴ καὶ ὅτι οἱ δικηγόροι δύνανται καὶ πρέπει νὰ συμβάλωνται εἰς τὴν ἔμπρακτον προαγωγὴν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ πνεύματος τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς.

Καὶ πάλιν ὁ λόγος περὶ ὑποσιτισμοῦ.

Ἐν ἐιδικῶν συνεδρίῳ ψυχιάτρων καὶ κοινωνιολόγων, συγκροτηθέντι προσφάτως ἐν Καίμπριτζ, ἐγένε-

νετο ἡ φοβερὰ διαπίστωσις, ὅτι «τριακόσια ἑκατομύρια παιδιῶν κινδυνεύουν ἐκ πνευματικῆς ἀνικανότητος» ἕνεκα τοῦ ὑποσιτισμοῦ, ὅστις «ἔχει δυσμενεστάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἐγκεφαλικῶν λειτουργιῶν καὶ συνεπῶς ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ικανότητος». Δι' αὐτό, ὡς ἐτοπίσθη, «ἂν δὲν ληφθοῦν μέτρα πρὸς ἀναχαίτισιν τοῦ κακοῦ, ἡ ἀνθρωπότης κινδυνεύει νὰ παραμεινῇ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ὑποανάπτυκτος πνευματικῶς».

Ἀσφαλῶς ἡ ἀνθρωπότης δὲν θὰ ἠπειλεῖτο ὑπὸ τοιοῦτου κινδύνου, ἐὰν οἱ ἰθύνοντες τὰς τύχας τοῦ κόσμου καὶ οἱ πνευματικοὶ ἡγῆται τῶν λαῶν ἐφρόντιζον ἀδιαλείπτως, τόσον διὰ τὴν ἐξάλειψιν τῶν ὀδηγῶντων εἰς τὴν ἐξαθλίωσιν πολέμων, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, ἥτις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀστοργίαν καὶ τὰς σπατάλας τῆς ἐγωϊστικῆς καὶ ἀμαρτωλῆς ζωῆς.

Πρέπει νὰ ἔχη συνέχειαν.

Μεγάλην ἀνακούφισιν αἰσθάνεται τις ἐκ διαταγῆς τοῦ Ὑπουργοῦ Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Γ. Παπαδοπούλου, διὰ τῆς ὁποίας διαταγῆς ἀπηγορεύθη καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ἡ προβολὴ πολλῶν ἐλληνικῶν καὶ ξένων ταινιῶν, αἵτινες διὰ γενομένης ἐπαρνεξέτασεως ἐθεωρήθησαν ὡς χυδαῖαι καὶ ἀπαράδεκτοι.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ πρέπει νὰ χαίρειται ὡς ἐλπιδοφόρος ἀρχή, ἥτις πρέπει νὰ ἔχη ἀνάλογον συνέχειαν. Πρέπει νὰ ὀρισθοῦν ἐπιτροπαί, ἔχουσαι συνείδησιν τῆς εὐθύνης των, διὰ τὰ ἐπαρνευτοῦν καὶ περιφρουροῦν τὴν ἐλληνικὴν κοινωνίαν καὶ ἰδίως τοὺς νέους ἐξ ἐλλειπῶν κατασκευασμάτων, ἅτινα μέχρι σήμερον ἐκφυλοφύρουσαν ἐλευθέρως ὑπὸ τὸν μανδύαν τῆς τέχνης. Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ κατανοηθῇ, ὅτι ἡ τέχνη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τίθηται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς καταστροφῆς τῶν ἄλλων ἀξιῶν τοῦ Πολιτισμοῦ.

Δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ὕλικὴν σφαιρᾶν.

Ἡ σημαντικωτάτη αὔξησις τῶν ἀγροτικῶν συντάξεων καὶ ἡ παροχὴ ἱατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως εἰς τὰς χιλιάδας τῶν ἀγροτῶν ὁρθῶς ἐχαρᾶκτηρίσθη ὡς «πρᾶξις δικαιοσύνης καὶ στοργῆς τοῦ Κράτους ἀέναντι αὐτῶν». Οἱ ἀγρόται μοχθοῦν δι' ὄλου τοῦ βίου των καὶ ὑφίστανται ποικίλας ταλαιπωρίας καὶ κόπους, διὰ τὰ καλλιεργήσουν τὴν γῆν καὶ ἐξασφαλίσουν τὰ μέσα τῆς διατροφῆς τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ οὐ μόνον μοχθοῦν. «Στεροῦνται καὶ πολλῶν στοιχειωδῶν μέσων καὶ συνθηκῶν καλῆς διαβιώσεως, τὰ ὅποια ἔχομεν πλοῦσια εἰς τὴν διάθεσίν μας ὅσοι ζῶμεν εἰς τὰς μεγαλοπόλεις καὶ τὴν πρωτεύουσαν. Ἦτο λοιπὸν καιρὸς νὰ ἀποδοθῇ ἡ ἀμοιβὴ αὐτῇ εἰς τοὺς μέχρι σήμερον ἐν πολλοῖς ἐγκαταλελειμμένους συνταξιούχοις ἀγρόταις μας».

Ἀλλὰ τὸ διὰ τοὺς ἀγρότας ἐνδιαφέρον δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ὕλικὴν σφαιρᾶν. Παρὰ τὴν

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐγκύκλιοι τῆς Ἱεραῆς Συνόδου

Α'

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. | Πρωτ. 2359
| Διεκπ. 925

Ἀθήνησι τῆ 7ῃ Ἰουλίου 1967

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1467

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Διὰ τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ Α.Ν. 19/1967 θεωρεῖται λήξασα ἀπὸ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἡ θητεία πάντων τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν Ν.Π.Δ.Δ., ἐν οἷς καὶ τῶν Μητροπολιτικῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν. Διὰ δὲ τῆς παραγρ. 2 τοῦ ἀρθρ. 1 τοῦ Α.Ν. 19/1967 τὰ οὕτω ἀπολυόμενα Συμβούλια ἐξακολουθοῦσιν ἀσκοῦντα τὰ καθήκοντα αὐτῶν μέχρι τῆς ἐκλογῆς ἢ διορισμοῦ νέων τοιούτων καὶ ἐπὶ διαστήματι, μὴ δυναμένῳ νὰ ὑπερβῆ τὸν ἓνα μῆνα ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ Νόμου τούτου καὶ δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν

ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, ἥτοι ἀπὸ τῆς 29 Μαΐου τρέχοντος ἔτους.

Ταῦτα Συνοδικῆ ἐξουσιοδοτήσῃ ἀνακοινοῦντες ὑμῖν, θεωροῦμεν καὶ ἡμεῖς ὅτι ἡ κατόπιν τοῦ ὡς ἀνωτέρω Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 19/1967 κατάργησις τῶν ὑφισταμένων Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν ἀναμφιβόλως δημιουργεῖ πολλὰς δυσχερείας. Παρὰ ταῦτα τὸ λυσιτελέστερον ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅπως ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μέχρι διορισμοῦ νέων Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων, ὅστις γενήσεται συμφώνως τῇ παραγρ. 3 τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ ρηθέντος Α.Ν. 19/1967 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 79276/8—6—1967 ἀπόφασιν τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων (ΦΕΚ 405/20—6—1967 τ. Β'), τὰ ἤδη ὑφιστάμενα Ἐκκλησιαστικά Συμβούλια ἀπέχῃσι πάσης σημαντικῆς ἐνεργείας ἐν τοῖς Ἱεροῖς Ναοῖς ἐν οἷς ἐπιτροπεύουσι, διεκπεραιῶσι δὲ οἱ Προϊστάμενοι αὐτῶν ὑπ' εὐθύνην των μόνον ὅσα ἐκ τῶν ζητημάτων τῶν Ἱερῶν Ναῶν εἶναι ἐπείγοντα καὶ χρήζουσιν ἀμέσου ἀντιμετωπίσεως.

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώλυμος, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. Σεβαστιανὸς Ἀσπιώτης

πρέπει νὰ ληφθῆ πρόνοια διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς πνευματικῆς στάθμης τῆς ὑπαλλθρον καὶ διὰ τὴν παροχὴν εἰς τοὺς ἀγρότας ἐδκαιριῶν ἀληθοῦς μορφώσεως, ὑγινοῦς ψυχαγωγίας καὶ ἀναπτύξεως τῶν πνευματικῶν ἐνδιαφερόντων. Πρὸ πάντων πρέπει οἱ ἀγρόται μας νὰ προφυλαχθοῦν ἐκ τοῦ δηλητηρίου τῆς ψυχοκτόνου ψευδοψυχαγωγίας. Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι καὶ πρὸς τὴν κατεῦθονσιν ταύτην θὰ κινήθῃ δραστηρίως ἡ ἔναντι τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου στοργὴ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἤδη ἐτόνισεν ὁ ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν καὶ Πατακὸς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων περιουδειῶν του.

Αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην.

Ὁ ἔγγαμος ἐφημεριακὸς κλῆρος εἶναι μία ἀνάγκη, τὴν ὁποίαν σήμερον αἰσθάνεται, μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα στοιχεῖα τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως ποὺ εἶχεν ἐγκαταλείψει, ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία, θεσπίσασα, ὡς γνωστόν, ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων τὴν γενικὴν ἀγάμειαν τοῦ κλήρου της. Τὸ Βατικανὸν ὅμως, ὑπολογίζον εἰς τὴν ἄκρως συντηρητικὴν μερίδα τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας, διστάζει νὰ προβῆ εἰς τὴν ἀπόφασιν εἰσαγωγῆς εἰς τὸν Κλῆρον τοῦ ἐγγάμου στοι-

χείου. Παρὰ ταῦτα, εἰς χώρας τινάς, αἱ τοπικαὶ λατινικαὶ Ἐκκλησίαι δυσανασχετοῦν διὰ τὴν διστακτικὴν ἀπόφασιν, ἢ ὁποία ζημιώνει τὸν Ρωμαιοκαθολικισμόν τῆς σήμερον καὶ εἶναι ἀβάσιμος καὶ ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως. Εἰς μίαν μάλιστα ἀπὸ τὰς χώρας αὐτάς, τὴν Ὀλλανδίαν, ἡ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ Βατικανοῦ προσέλαβε διαστάσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄκρως σοβαραὶ. Οἱ Ὀλλανδοὶ ρωμαιοκαθολικοὶ ἀπαιτοῦν νὰ ἀποκτήσουν ἔγγαμον ἐφημεριακὸν κλῆρον καὶ εἰς τοῦτο τοὺς συμπαρίστανται εὐθαρσῶς οἱ Ἱεράρχαι των.

Εἶναι συμπαθέστερος.

Ἀπὸ τινος χρόνου, καὶ δὴ ἀπὸ τῆς Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀποκαλεῖ «κεχωρισμένους ἀδελφούς» τοὺς Διαμαρτυρομένους, τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς καὶ τοὺς Ὀρθοδόξους, ἀποφεύγουσα ἐπιμελῶς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν παλαιῶν ὄρων «σχιματικοὶ» καὶ «αἰρετικοὶ». Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ὁ ὅρος «κεχωρισμένοι ἀδελφοὶ» εἶναι συμπαθέστερος καὶ ὅτι ὁμολογουμένως συμβάλλει εἰς τὴν δημιουργίαν ψυχολογικοῦ κλίματος εὐνοοῦντος τὴν προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν.

B'

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Αριθμ. Πρωτ. 2430
Διεκπ. 956 'Αθήνησι τῆ 10ῃ 'Ιουλίου 1967

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1468

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμ. 'Ιεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ὡς εὐνόητον, αἱ πρὸ τινων ἡμερῶν πολιτικαὶ ἀνωμαλίαι ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἐν Σινᾶ εἶχον δυσμενῆ ἀντίκτυπον καὶ ἐπὶ τῶν ἐκεῖ ἱερῶν Προσκυνημάτων καὶ λοιπῶν ὑπερτίμων καὶ Παναγιῶν Μνημείων τῆς ἐν Σιωνίτιδι Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας καὶ τῷ Θεοβαδίστῳ ὄρει τοῦ Σινᾶ Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς καὶ Ἐθνικῆς ἐν ταύτῳ ἱερᾶς ἡμῶν Παρακαταθήκης.

Πρὸς ταῖς ποικίλαις ἄλλαις ἀντιξοότησι καὶ δυσχεραίαις πρὸς ἃς ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν προσπαλοῦσι τό τε Πατριαρχεῖον τῶν Ἱεροσολύμων μετὰ τῆς περὶ αὐτὸ Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος, καὶ ἡ ἐν τῇ παλαιφάτῳ ἐν τῷ Σινᾶ Μονῇ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης Μοναστικῆς Ἀδελφότητος πρὸς διατήρησιν καὶ συντήρησιν αὐτῶν ἀπὸ τε τῶν ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τῶν καιρῶν ἐπιδράσεων καὶ φθορῶν ὡς καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιβουλεωμένων ταῦτα, προσετέθησαν καὶ ἄλλαι τοιαῦται ἐσχάτως ὡς ἐκ τῶν ὡς προεῖρηται πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἐν ταῖς περιοχαῖς ταύταις, ὥστε οἱ ἀπαρτίζοντες τὰς Ἀδελφότητας νὰ στεροῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου.

Τούτου ἕνεκεν, ὡς ἀδελφοὶ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ πίστει καὶ κατὰ σάρκα ἔτι, πρὸς τοὺς συγκροτοῦντας τὰς δύο ταύτας Ἀδελφότητας, Ἀγιοταφικὴν καὶ τὴν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ὄρους Σινᾶ, καὶ ὡς κοινὴν μετ' αὐτῶν ἔχοντες τὴν τε ζωηρὰν ἐπιθυμίαν ἅμα δὲ καὶ ἐθνικὴν ὑποχρέωσιν καὶ ἐπιταγὴν ὑπὲρ τῆς διὰ τῶν αἰῶνων διατηρήσεως καὶ συντηρήσεως τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων καὶ πανεντίμων τούτων Ἐθνικῶν καὶ Χριστιανικῶν ἡμῶν Μνημείων, Συνοδικῆ ἐξουσιοδοτήσει παρακαλοῦμεν ὅπως, ἐν τῷ ἐγνωσμένῳ ὑμῶν ἐνδιεφέροντι καὶ τῷ σεβασμῷ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἡμῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν πρὸς αὐτά, προέλθητε εἰς τὰς δεούσας ἐνεργείας πρὸς συλλογὴν παρ' ὑμῖν παντὸς εἶδους βοήθειας καὶ ἀρωγῆς εἰς χρῆμα ἢ καὶ εἰς εἶδος ὑπὲρ τῶν διαληφθέντων ἱερῶν προσκυνημάτων καὶ Μνημείων, γνωρίσητε δὲ καὶ ἡμῖν, ὅσον τάχιον σχετικῶς διὰ τὰ περατιτέρω.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
'Αρχιμ. Σεβαστιανὸς Ἀσπιώτης

'Ιερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 26 'Ιουλίου μέχρι τῆς 10 'Ιουλίου 1957 :

Ἐτέλεσε τὴν 26 'Ιουλίου Ἀγιασμόν εἰς τὴν ἑταιρίαν Ε.Τ.Β.Α.

—Τὴν 1 'Ιουλίου Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ εἰς Τατόιον τάφου τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Παύλου, καταθέσας δάφνινον στέφανον.

Προέστη τὴν 29 'Ιουλίου τῆς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τελετῆς τῆς βαπτίσεως τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου Παύλου, τὸ δὲ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας τοῦ πανηγυρικοῦ Ἐσπερινοῦ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Πρόηδρεσε τὴν 30 'Ιουλίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Διεκκλησιαστικῶν Σχέσεων καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

—Τὴν 10 'Ιουλίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβου-

λίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Οἴκου Τυφλῶν Καλλιθέας.

Παρέστη τὴν 28 'Ιουλίου εἰς τὴν ἐνώπιον τῆς Α.Μ. τῷ Βασιλέως Κωνσταντίνου γενομένην Διαβεβαίωσιν τῶν Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Νικαίας κ. Γεωργίου, Χίου κ. Χρυσοστόμου, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Καλλινίκου, Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνου, Ὑδρας κ. Ἱεροθέου, Κερκύρας κ. Πολυκάρπου, Λαγκαδᾶ κ. Σπυριδωνος καὶ Ζακύνθου κ. Ἀποστόλου.

Συνειργάσθη τὴν 26 'Ιουλίου μετὰ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ὁρησκευμάτων καθηγητοῦ κ. Μάρκου Σιώτου. —Τὴν 30 'Ιουλίου μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ κ. Μακαρέζου, τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ε.Ο.Τ. καὶ ἄλλων ὑπηρεσιακῶν παραγόντων διὰ τὸ θέμα Στροφιλιᾶς.

—Τὴν 10 'Ιουλίου μετὰ τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ κ. Μακαρέζου καὶ Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Παπαδοπούλου.

Συνεσκέφθη τὴν 1 'Ιουλίου μετὰ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιακῶν παραγόντων τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. διὰ τὸ θέμα τοῦ Καβουρίου.

Ἀπένειμε τὴν 1 'Ιουλίου τὰ πτυχία εἰς τὰς τελειοφοίτους τῆς Σχολῆς Κοινωνικῆς Προνοίας Διακονισσῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Παρέστη τὴν 29 'Ιουλίου εἰς τὴν πρὸς τιμὴν τοῦ ὄργανωθεῖσαν συνεστίασιν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Athenae Palace ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν.

Ἐδέχθη τὴν 26 'Ιουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα.

—Τὴν 27 'Ιουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα καὶ τὸν κ. Βεντήρη.

—Τὴν 28 'Ιουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἡλείας κ. Γερμανόν, τὸν ἀντιπρύτανιν τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν κ. Πίππαν καὶ τὸν ὑφηγητὴν τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς κ. Παπαδημητρίου.

—Τὴν 30 'Ιουλίου τὸν καθηγητὴν Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημαϊκὸν κ. Ἀμίλκαν Ἀλιβιζάτον.

—Τὴν 1 'Ιουλίου τὸν τέως πρωθυπουργὸν κ. Νόβαν, τὸν πρόεδρον τοῦ Συλλόγου Ἀθηναίων κ. Σκουζέν, τὸν κ. Σηππ τῆς Παγκοσμίου Ἐκκλ. Ὑπηρεσίας, τὸν κ. Ποταμιάνου, τὸν κ. Bell τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, τοὺς πανοσ. ἀρχιμανδρίτας Στύλιον καὶ Γκατζιρούλην, τὸν ἐν Λονδίῳ δικηγόρον κ. Φειδιάν Δούκαρη καὶ τὸν ἐξ Ἀμερικῆς π. Ρίζον.

—Τὴν 10 'Ιουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Νικαίας κ. Γεώργιον.

Ἐξεπροσπήθη τὴν 26 'Ιουλίου ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Περιστερᾶς κ. Ἡλίας εἰς τὴν ἐν τῇ Λέσχῃ Ἀξιοματικῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων γενομένην τελετὴν ἀπονομῆς διπλωμάτων τῶν ἀποφοίτων ἀξιωματικῶν ἀδελφῶν νοσοκόμων τῆς Σχολῆς «Βασιλίσσα Φρειδερίκη», τὴν ὅποιαν ἐτίμησε διὰ τῆς παρουσίας τῆς Ἡ Βασιλίσσα—Μήτηρ Φρειδερίκη.

—Τὴν 27 'Ιουλίου ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Περιστερᾶς κ. Ἡλίας εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ Οἴκου Τυφλῶν Καλλιθέας.

'Ιερά Μητρόπολις Φωκίδος

Τὴν 25 'Ιουλίου ἐ.ἔ. ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 6 μ.μ. ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ τῆς Ἀμφίσσης, ἐγένετο μετὰ πάσης ἐπισημότητος καὶ Ἐκκλησιαστικῆς μεγαλοπρεπειᾶς ἡ ἐνθρονιστὶς τοῦ νέου Μητροπολίτου Φωκίδος κ. Χρυσοστόμου.

Τὸν Σεβασμιώτατον ὑπεδέχθησαν εἰς τὰ ὄρια τοῦ Νομοῦ ὁ Νομάρχης Φωκίδος κ. Γ. Τσιτσάρας, ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς κ. Χαρ. Στυλιανός, ὁ Διοικητὴς Χωροφυλακῆς κ. Κωνστ. Ἀλεξόπουλος καὶ ὁ Ἱεροκλήρῃς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀρχιμ. Νικηφόρος Δεδούσης. Ἐν συνεχείᾳ δὲ συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Τοπότηρητοῦ τοῦ θρόνου καὶ Συνοδικοῦ Συν-

έδρου Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπακτίας και Εύρυτανίας κ. Δαμασκηνού και υπό πολλών κληρικών και λαϊκών εξ 'Αθηνών, ο νέος Μητροπολίτης κατηυθύνθη προς την έδραν τής Μητροπόλεως. Καθ' όδον του έπεφύλαξαν ένθουσιώδη ύποδοχήν οι κάτοικοι τής πόλεως Δελφών και τών Κοινοτήτων Χρισσού και Σερνικακίου. Μετά προσφώνησιν του κ. Δημάρχου Δελφών και τών κ.κ. Προέδρων τών ως άνω Κοινοτήτων και άντιφώνησιν του Σεβασμιωτάτου ή πομπή κατηυθύνθη εις 'Αμφισσαν. Εις τήν είσοδον τής πόλεως τόν ύπεδέχθησαν ο Δήμαρχος, τó Δημοτικόν Συμβούλιον και άπασαι αι Διοικητικά, Δικαστικά, Στρατιωτικά, 'Εκπαιδευτικά και λοιπά 'Αρχαι τής πόλεως και πλήθη λαού έν καταφανεί χαρά και συγκινήσει. Τόν νέον Μητροπολίτην προσεφώνησεν ο κ. Δήμαρχος εξάρων τήν χαράν του διότι εισέρχεται εις τήν πόλιν 'Αμφισσας και εγκαθίσταται εις αυτήν ως Ποιμενάρχη ενός λαού πιστού, εύσεβούς και προσηλωμένου εις τās έλληνοχριστιανικάς παραδόσεις. Κατόπιν περιεβλήθη τόν 'Αρχιερατικόν μανδύαν και έν πομπή ώδευσε προς τόν Μητροπολιτικόν Ναόν συνοδευόμενος υπό πάντων τών επισήμων, του κλήρου και του λαού. Τής πομπής προηγούντο ή Φιλαρμονική του Δήμου 'Αμφισσών, τμήμα στρατού, πρόσκοποι, μαθηται και μαθήτριά του Γυμνασίου, του Λυκείου και τών Δημοτικών Σχολείων, τρόφιμοι τής έν 'Αθήναις Στέγης του εργαζομένου όρφανού, τα ιερά λάβαρα και τα εξαπτέρυγα.

Αμα τή εισόδω του νέου Μητροπολίτου εις τόν ιερόν ναόν τά πλήθη έπευφήμησαν αυτόν με διατόρους φωνάς «άξιος, άξιος». Έν συνεχεία έλαβε χώραν ή τελετή τής ένθρονισσεως. Κατά ταύτην προηγηθείσης τής καθιερωμένης Ιερās ακολουθίας και άναγνωσθέντων από του Ιεροϋ άμβωνος τής έγκυκλίου τής 'Ιερās Συνόδου και του Βασ. Διατάγματος υπό του 'Ιεροκήρυκος τής 'Ιερās Μητροπόλεως 'Αρχιμ. Νικηφόρου Δεδούση, προσεφώνησαν τόν νέον Μητροπολίτην ο ως άνω 'Ιεροκήρυξ και ο Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπακτίας και Εύρυτανίας κ. Δαμασκηνός. Είτα ο Σεβ. Μητροπολίτης Φωκίδος κ. Χρυσόστομος εξεφώνησε τόν ένθρονιστήριον λόγον του και μετά τó πέρας αυτού και τής όλης τελετής έδέχθη εις τó Μητροπολιτικόν Μέγαρον τās εύχάς και συγχαρητήρια τών 'Αρχών, του κλήρου και του λαού.

Εις τόν ένθρονιστήριον λόγον του ο Σεβασμιώτατος είπε μεταξύ άλλων τά εξής :

«Και ήδη αναλαυβάνω επισήμως τούς οικιας τής Θεοφρονητόν Μητροπόλεως Φωκίδος. Μεγάλη ή τιμή, αλλά και ή εθνήν μεγαλυτέρα. 'Επωμίζομαι φορτίον μέγα και καθήκοντα βαρέα. 'Ο Δομήτωρ τής 'Εκκλησίας με άνεβίβασεν εις τόν θρόνον τούτον όχι ίνα απολαυβάνω τιμών και διακονομαι, άλλ' ίνα διακονήσω και θύσω τήν ψυχήν μου υπέρ του ποιμνίου του όπως 'Εκείνος όστις «οὐκ ήλθε διακονηθῆναι, αλλά διακονῆσαι και δοῦναι τήν ψυχήν αὐτοῦ λύτρον ἀντι πολλῶν» (Ματθ. κ', 28).

Διαδέχομαι εις τόν ιστορικόν τούτον θρόνον διακεκριμένους 'Ιεράρχας οι όποιοι έπασαν ήρωϊκάς μαχόμενοι υπέρ πίστεως και Πατριδος κατά τούς χρόνους τής σκληρās δουλείας του 'Εθνους μας, ως ο Φιλόθεος και ο 'Ησαίας.

Τού έργου λοιπόν τούτου καταρχόμενος διαβεβαιώ και δημοσία ότι θέλω αναλώσει πάσας μου τās δυνάμεις έν τή ιερῃ διακονία τής 'Εκκλησίας, επί αγαθῶ τής υπό Κυρίου εμπιστευθείσης μοι λογικῆς ποιμνής.

Λεπτομερές πρόγραμμα δέν εξαγγέλλω, διότι του 'Αρχιερέως πρόγραμμα είναι ή επιτέλεσις του καθήκοντος κατά τó πνεύμα του 'Εδαγγελίου. 'Αντι να επαγγέλωμαι ύμιν έν αρχή του έργου μου, ποτιμότερον δι' έμε ή να κινή ή 'Εκκλησία περι έμου εις τó τέλος του έργου μου, μάλλον δε και πέραν αυτού «ό δίκαιος Κριτής έν εκείνη τή ήμέρα» (Β' Τιμ. δ', 8). Τούτο μόνον λέγω ότι θα γίνει «τοις πάσι τά πάντα ίνα πάντως τινάς σώσω» (Α' Κορινθ. θ', 22). Διά τήν επιτυχίαν του έργου μου ελπίζω πρώτον εις τόν Κύριον, διότι «χωρίς αὐτοῦ» δέν δύναται τίποτε να πράξῃ ο άνθρωπος, δεύτερον εις τούς συμποίμενας και συλλειτουργούς μου, τών όποιων ζητώ τήν καλήν συνεργασίαν και τρίτον εις τó χριστεπώνυμον πλήρωμα τής 'Ιερās Μητροπόλεως Φωκίδος από τó όποιον ζητώ τήν αγα-

πην, τόν σεβασμόν και τήν ύπακοήν. «Πείθεσθε τοίς ήγουμένοις υμῶν και υπεκυετε αὐτοί γάρ ἀγρυπνοῦσιν υπέρ τών ψυχῶν υμῶν ως λόγον ἀποδώσοντες» ('Εβρ. ιγ', 17), παραγγέλει 'Απόστολος Παῦλος.

Οι Ιερείς θα εύρίσκουν έν τῷ προσώπῳ μου τόν στοργικῶν αδελφόν, αλλά και τόν 'Επίσκοπον τόν ἀγρυπνοῦντα διά τή πιστήν και ἀκριβῆ έκτέλεσιν τών καθήκόντων των, τόν ἀνεπίληπτον βίον των και τήν διά του λόγου, πρό πάντων δε τῶν καλοῦ παραδείγματος διδασκαλίαν του λαοῦ. Δι' ο και υπερωμίζω εις αὐτοῦς τούς λόγους του 'Απ. Παύλου «τύπος γίνου τῶν πιστῶν, έν λόγω, έν ἀναστροφῇ, έν ἀγάπῃ, έν πνεύματι, ει πιστεῖ, έν ἀγνείᾳ» (Α' Τιμ. δ', 12).

Τά λαϊκά τέκνα τής 'Εκκλησίας θα εύρίσκουν έν έμοι τῶν πλήρη ἀγάπης και καλοσύνης πατέρα, τόν οδηγόν, τόν πατήγορον, τόν προστάτην. 'Ολοι δε άνεξαιρέτως κληρικοι και λαϊκοι θα δύνανται προσωπικῶς και άνευ ούδενός μεσάζοντος να έπικοινωνοῦσι μετ' έμου και να υποβάλουν τά αἰτήματά των. Και δι' εκείνα μεν εξ αὐτῶν τά όποια θα είναι νόμιμα λογικά και δίκαια θα λαμβάνωσιν ύπόσχεσιν και θα επακολουθῇ ή εκπλήρωσις, δι' εκείνα δε τά όποια θα είναι παράνομα, παράλογα και άδικοα θα λαμβάνωσιν ἀπάντησιν ἀνηντικῆν. 'Αλήθεια ειλκοίνεια, εθνήτης και δικαιοσύνη θα διακοινή τās σχέσει έμου και του ποιμνίου μου, διότι ο Κύριος «ήγάπησε δικαιοσύνην και έμίσησεν άνομίαν» ('Εβρ. α', 9), θέλει δε τόν λόγο ήμῶν τó «ναί, ναί» και «τό οἶ, οἶ» (Ματθ. ε', 37). Και νῦν επικαλούμενος τās προσευχάς υμῶν «ίνα επισκηνώσῃ επί έμῃ τρικλήν μου ελλογίαν επαναλαυβάνων τούς λόγους του 'Αποστόλου Παύλου «ή χάρις του Κυρίου ήμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ μετῶ πάντων υμῶν. 'Αμήν». (Β' Θεσ. β', 18).

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Τών έν Ρώμη τελετῶν, αἴτινες διεξήχθησαν τήν 29ην 'Ιουνίου επί τή 1900ῃ επέτειῳ του μαρτυρίου τών άποστόλων Πέτρου και Παύλου, μετέσχον ως εκπρόσωποι τής Α.Θ.Π. τοι Οικουμενικου Πατριάρχου οι Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτα Αυστρίας κ. Χρυσόστομος, Μύρων κ. Χρυσόστομος, και έπανοσ. άρχιμ. κ. Γεννάδιος Ζερβός, Ιερατικῶς προϊστάμενος τής έν Νεαπόλεϊ 'Ορθοδόξου 'Ελληνικής Κοινοτήτος.

'Ιερά 'Αρχιεπισκοπή 'Αμερικῆς

'Η Μόνιμος 'Επιτροπή Κανονικῶν 'Ορθοδόξων 'Επισκόπων 'Αμερικῆς, συνελοῦσα εις έκτακτον συνεδριαν εις τήν έδραν τής 'Ελληνικής 'Ορθοδόξου 'Αρχιεπισκοπῆς εις Νέαν 'Υόρκην τήν 24ην 'Ιουνίου 1967, άφου έλαβε γνώσιν εκθέσεως του Προέδρου αὐτῆς Σεβασμιωτάτου 'Αρχιεπισκόπου κ. 'Ιακώβου επί τής καταστάσεως, εις τήν όποια περιήλθεν ή 'Ιερά Πόλις τής 'Ιερουσαλήμ, έψηφισεν όμοφώνως τήν ακόλουθον απόφασιν :

«1ον) 'Οπως αναθέσει εις τόν Πρόεδρον τής 'Επιτροπῆς Κανονικῶν 'Ορθοδόξων 'Επισκόπων, όπως οὔτος προβῇ εις όλα τά αναγκαία διαβήματα προς τόν 'Οργανισμόν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν, τó Παγκόσμιον Συμβούλιον 'Εκκλησιῶν, τó 'Εθνικόν Συμβούλιον 'Εκκλησιῶν και άλλας διενεῖς και θρησκευτικῆς οργανώσεως, άποβλέποντα εις τήν κατοχύρωσιν και διαφύλαξιν τών πατροπαράδοτων και αναλλοιώτων δικαιωμάτων του 'Ελληνικου 'Ορθοδόξου Πατριαρχείου 'Ιεροσολύμων εις τούς 'Αγίους Τόπους.

2ον) 'Οπως διατρανώσει τήν πεποίθησιν ότι τά ιερά προσκήματα όλων τών 'Ομολογιῶν εις τούς 'Αγίους Τόπους κηφίλουν να τοποθετηθοῦν υπό διεθνῶς ήγγυημένον καθεστῶς, άνεξαρτήτως τών αποτελεσμάτων τών παρουσῶν προσπαθειῶν διά μίαν πολιτικῆν διευθέτησιν.

3ον) 'Οπως εκφράσει τήν βαθεϊαν ανησυχίαν διά τήν τραγώδιαν έκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων εις τούς 'Αγίους Τόπους και όπως ιδρύσει ειδίκον «Ταμείον Προσφύγων τών 'Αγίων Τόπων», εις τó όποιον καλοῦνται να συμβάλουν όλα

αί μετέχουσαι τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διαχείρισις τοῦ Ταμείου ἀνατίθεται εἰς τὴν Μόνιμον Ἐπιτροπὴν Κανονικῶν Ὁρθοδόξων Ἐπισκόπων Ἀμερικής».

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΥΠΡΟΥ

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Μακάριος, δμιλῶν κατὰ τὴν τελετὴν τῶν ἑγκαινίων τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου Λευκωσίας, εἶπε, πρὸς τοὺς ἄλλοις, τὰ ἑξῆς: «Ἡ Κυπριακὴ πρωτεύουσα ἀποκτᾷ ἐν σύγχρονον θέατρον, τὸ ὁποῖον οὐ μόνον θὰ ἀποτελέσῃ ἐστὶν θεατρικῆς κινήσεως, ἀλλὰ καὶ θὰ συντελέσῃ γενικώτερον εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνοδοῦ τῆς νήσου μας. Παιδευτικὸς ἀλλωστὲ ἦτο πάντοτε εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον ὁ χαρακτήρ τοῦ θεάτρου. Εἰς τοὺς ἀρχαίους ἰδίως χρόνους, ἡ θεατρικὴ ἀνάπλασις τῶν παραδεδωμένων μύθων καὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων δὲν ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὴν τέρψιν καὶ ψυχαγωγίαν, ἀλλὰ καὶ εἰσήγε τοὺς θεατὰς εἰς τὸν ὄλον κύκλον τοῦ ἔθνικοῦ μας βίου, διηπαιδαγωγεῖ καὶ ἐπαίδευε. Συνετέλει τοιοῦτοτρόπως τὸ θέατρον εἰς πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν πρόδοον».

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τὴν 29ην Ἰουνίου ἐωρτάσθη πανηγυρικῶς ἐν Ρώμῃ ἡ 1900ῆ ἐπέτειος τοῦ θανάτου τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. Τοῦ ἑορτασμοῦ μετέσχον ἀντιπροσωπεῖαι πολλῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Ὁ πάπας προανήγγειλε τὸν ἐπίσημον ἑορτασμόν διὰ τοῦ γράμματος «Petrum et Paulum Apostolos».

—Συνεχίζονται αἱ παραιτήσεις τῶν ἀνὰ τὴν ὑψηλίον ὑπερῶν καρδινάλιων καὶ ἐπισκόπων.

—Ἄξια μνείας ὑπῆρξαν αἱ ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς ἐρεῦνης ἐπὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ θεομοῦ τῶν μονίμων διακόμων ἐντὸς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

—Τὰ μέλη τοῦ νεοσυσταθέντος ὀργανισμοῦ ἐπὶ τῆς ἀποστολικῆς διακονίας τῶν λαϊκῶν «Consilium de Laicis» συνήλθον εἰς Ρώμην ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Κεμπέκ καρδινάλιου Ρού πρὸς μελέτην τῶν νέων εὐθυνῶν τῶν καὶ τῶν προβλημάτων, εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν ὁποίων θὰ ἀφιερῶσιν τὰς προσπάθειάς των. Ὁ πάπας Παῦλος Στ', δεχθεὶς αὐτοὺς εἶπε, πρὸς τοὺς ἄλλοις, τὰ ἑξῆς: «Διὰ τῆς συνεισθεσίαν σας ἀνοίγεται νέα ἐποχὴ εἰς τὸν αἰωνόβιον τρόπον παρεμβολῆς τῶν λαϊκῶν εἰς τοὺς ὀργανισμοὺς καὶ τὴν εἰδικευμένην δραστηριότητά τῆς Ἐκκλησίας».

—Παρουσία τοῦ Πάπα Παύλου Στ' ἐωρτάσθη ἐπισημῶς εἰς «Παλάτιο Πίω» ἡ Πεντηκονταετηρίς τῆς ἐκδόσεως τοῦ κώδικος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανονικοῦ δικαίου.

—Εἰς τὴν ἐν Ρώμῃ μεγάλην αἴθουσαν τῶν Κογκορδάτων συνήλθεν ἡ ποντιφικὴ κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ, ἥτις ὥρισθη διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν διαταγμάτων τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι τοῦ Καντέρμπουρου καὶ τῆς Ἰόρκης ὥρισαν ἐν νέον «Συμβούλιον ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ», διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν συναρτήσει πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ σημερινοῦ κόσμου.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Τὸν Αὐγουστον θὰ συνέλθῃ εἰς Ἡράκλειον Κρήτης τὸ συνέδριον τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θὰ μετέσχουν ὡς Παρατηρητὰ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων, ὁ τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ἰωάννης Καλογύρου καὶ ὁ ὑφηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀνδρέας Θεοδώρου. Τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου θὰ μετέσχουν καὶ ρωμαιοκαθολικοὶ παρατηρητὰί, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, Ἕλληνες καὶ ξένοι.

—Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Καντέρμπουρου δρος Ράμσεϋεϋς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Γαλλίας ἀπεφασίσθη

ἡ ἴδρυσιν ἰνστιτούτου ἀνωτέρων οἰκουμενικῶν μελετῶν παρὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Πανεπιστημίων τῶν Παρισίων. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ δομινικανοῦ πατρὸς Λὲ Γκιγιού θὰ συνεργάζωνται εἰς τὸ νέον ἰνστιτούτον καθηγητὰί τοῦ Ὁρθοδόξου Ἰνστιτούτου τοῦ Ἁγίου Σεργίου, τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τῆς Προτεσταντικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων.

—Ἀπεβίωσεν ὁ διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Πληροφοριῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν Φίλιππος Μάουρ.

—Κατὰ τὴν διάρκειαν «συναντήσεως ἐπὶ κορυφῆς» συνηντήθησαν εἰς Βοστώνην τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ἔθνικοῦ συμβουλίου Ὁρθοδόξων καὶ Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας καὶ ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι τῆς Συναγωγῆς τῆς Ἀμερικής. Κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην ἐτονίσθη, ὅτι ὁ μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν διάλογος προχωρεῖ ἀπὸ τοῦ σταδίου τῆς ἀμοιβαίας γνωριμίας καὶ ἐκτιμήσεως εἰς τὸ στάδιον τῶν βιβλικῶν καὶ θεολογικῶν μελετῶν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κορινθίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ 2200/40 «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ ἔφημεριῶν» Α.Ν. καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Ἐφημερίου τοῦ εἰς Μπозικὰ Ἱ. Ναοῦ Ἁγ. Γεωργίου ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ ἀνακηρυχθῶσι ὑποψήφιοι ἔφημεριοὶ τοῦ ὡς ἄνω Ἱ. Ναοῦ.

Ἐν Κορίνθῳ τῇ 26 Ἰουνίου 1967

† Ὁ Κορινθίαις ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱ. Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημεριῶν» Νόμου 2200/1940 καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι μίαν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱ. Ναῶν: 1) Ἁγίας Παρασκευῆς Μεγαρίων, 2) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀχαρνῶν καὶ 3) Ἁγίου Ἀνδρέου Δαυρίου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, πρὸς ἀνακήρυξιν των ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Κηρσιᾷ τῇ 3ῃ Ἰουλίου 1967

† Ὁ πρ. Ἀθηνῶν Πρόεδρος Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἔφημεριῶν» προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὴν δευτέραν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» Χαλκίδος, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης προκηρῶσεως ἐν τῷ Περιοδικῷ «Ἐκκλησία» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Χαλκίδι τῇ 5 Ἰουλίου 1967

† Ὁ Χαλκίδος ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Έχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τῶν άρθρων 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ίερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων», κολοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὰς κενὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν ἐνοριῶν: 1) Ταξιαρχῶν Θεσσαλονίκης (Πτυχίον Θεολογίας), 2) Ἀν. Δημητρίου Ροδοχωρίου καὶ 3) Ταξιαρχῶν Κορυθίου (Πτυχίον Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς ἢ Ἀν. Ἐκκλησ. Φροντιστηρίου), ἵνα υποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακέρυξιν ὑποψηφίων, πρὸς πληρωσὴν τῶν ἀνωτέρων κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 7 Ιουλίου 1967

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Νουβίας, Σύνης καὶ Πτολεμαίδος ζητεῖ διὰ τὴν ἐν Σουδάν ἑλληνικὴν κοινότητα ἐφημέριον καὶ δημοδιδάσκαλον ταύτοχρόνως. Ὁ ἐνδιαφερόμενος, ἂν τυχὼν εἶναι διωρισμένος ἐν Ἑλλάδι ὡς δημοδιδάσκαλος, θὰ ἐξακολουθήσῃ λαμβάνων τὸν ἐν Ἑλλάδι μισθὸν τοῦ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐν Σουδάν μισθοῦ τοῦ.

Διὰ περισσοτέρας πληροφορίας οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται νὰ ἀπευθυνθῶσιν πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Νουβίας κ. Συνέσιον, τοῦ ὁποῦ ἡ διεύθυνσις ἔχει ὡς ἑξῆς: Son Eminence le Métropolitte de Noubie Mgr. Synesios, B.P. 47, Khartum - Soudan. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται νὰ ζητήσωσιν σχετικὰς πληροφορίας καὶ ἀπὸ τὸν πρόεδρον τῆς ἐν Wad Medani ἑλληνικῆς κοινότητος κ. Βρασιδαῖον Βολιανίτην, Παλαιὸν Φάληρον, ὁδὸς Τρίτωνος ἀριθ. 57, τηλ. 985-180.

ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ἡ Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ ἀνακοινοῖ, ὅτι κατὰ τὸ Σχολικὸν ἔτος 1967-68 θέλει προσλάβει 15 ἐσωτερικοὺς ὑποτρόφους μαθητὰς ἀποκλειστικῶς τέκνα Ἐφημερίων τῆς ὑπαίθρου.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι δεόν ὅπως ἔχουν ἐνδεικτικὸν Β' τάξεως Γυμνασίου, μὲ βαθμὸν 14 καὶ ἄνω, ἡλικίαν οὐχὶ ἀνωτέραν τῶν 17 ἐτῶν κλπ. νόμιμα προσόντα.

Πληροφορίας κατ' ἐκάστην εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Σχολῆς Βασ. Σοφίας 24, Ἀθῆναι τηλ. 712-194.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, «Προσθήκαι εἰς τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας». Ἀνάτυπον ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως αὐτῶν. Ἀθῆναι 1967, σελ. 77.

Γερασίμου Κονιδάρη, Τακτικοῦ Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Περὶ τῶν πηγῶν τοῦ βίου Κωνσταντίνου (Κυρίλλου) καὶ Μεθοδίου τῶν ἱεραποστόλων παρὰ τοῖς Σλάβοις (κατὰ τὸν F.Grivenc). Ἱστορικὸν σημεῖωμα περιέχον καὶ διὰ τὸ θέμα θρησκεία καὶ γλῶσσα ἐν τῇ Ἑλλῆν. Ἐκκλησίᾳ. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». Ἀθῆναι 1967, σελ. 60.

Ἀλίκης Α. Καφετζοπούλου, Ἀσέ μου γενναῖε! Ἐκδοσις Χριστιανικῆς Ἐνώσεως «Ἡ Ἑλπίς». Ἀθῆναι 1967, σελ. 121.

Ἀνδρέου Ν. Παπαβασιλείου, καθηγητοῦ τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου, Περὶ ἁμαρτίας. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ ἐπιστημονικοῦ δελτίου τῆς ΟΕΛΜΕΚ. Ἐν Λευκωσίᾳ 1967, σελ. 22.

Ὁ ὁδῆγός τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρός ἡμῶν Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, Πατριάρχου Ἀντιοχείας, κατὰ παράφρασιν ὑπὸ Νικηδόμου Ἀβραμίδου, ἀρχιμανδρίτου. Ἐκδοσις «Ἁγιορειτικῆς Βιβλιοθήκης». Ἐν Βόλῳ 1967, σελ. 112.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος **ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ**
† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν **ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ**

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν: Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἐτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Ὅχι μόνον πρὸς αὐτοὺς.

Ἀπαντήσεις εἰς τὰ Εἰρηνικά Γράμματα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου.

Ἀντιφώνησις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Βιογραφικὰ σημεῖωματα τῶν νέων Μητροπολιτῶν.

Προσφώνησις τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Κωνσταντίνου.

Ἀντιφώνησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου κ. Χρυσοστόμου.

Συνεστίασις πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου.

Μητρολίτου Παραμυθίας Τίτου, Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν ἐτήσιον ἑορτασμὸν τῆς Ναυτικῆς Ἑβδομάδος.

Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεροκέρυκος Νικοπόλεως, Ἡ χιλιεστὴ ἐνεακοστὴ ἐπετηρὶς ἀπὸ τῆς εἰς Νικόπολιν παραχειμιάσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Μητροπολίτου Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, Ἐν ὄψει τῆς Προσυνόδου.

Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Νικοδήμου, Ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς δεοντολογίας.

Παν. Τρεμπέλα, Αἰ μετὰ τὸ ἔργον τῆς Βατικανέου συνόδου ὑποχρεώσεις μας.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Προκηρύξεις.

Νέα βιβλία.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ

Λένορμαν 185 · Ἀθῆναι - Τηλ. 530.318

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Δημήτριος Β. Δεσποτάκης
Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστερὶ